

ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ЗБІРНИК ТЕЗ

учасників XXIV науково-практичної
студентської конференції ЗІЕІТ

2022 рік

ЗБІРНИК ТЕЗ

учасників XXIV науково-практичної студентської конференції
ЗАПОРІЗЬКОГО ІНСТИТУТУ ЕКОНОМІКИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Засновник:

Приватне акціонерне товариство «Приватний вищий навчальний заклад
«Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій» (ЗІЕІТ)

Головний редактор:

Туровцев Г.В., д.ф.-м.н., проф., ректор

Заступник головного редактора:

Переверзев А.В., д.т.н., проф., проректор з наукової роботи

Редакційна колегія:

Швець Д.Є., д.с.н., проф., проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи

Магар Н.Г., к.т.н., доц., директор ВП ЗІЕІТ у місті Кривий Ріг

Левицький С.І., д.е.н., проф.

Михайлик Д.П., д.е.н., проф.

Панкова М.О., к.е.н., доц.

Чуча П.О., к.філол.н., доц.

Гулевська Г.Ю., к.ю.н., доц.

Технічний редактор:

Жеребцов О.А., доц.

Важливо: Редакційна колегія не здійснює корекцію поданого автором матеріалу для публікації у збірнику (не виправляє граматичні та пунктуаційні помилки), редагуванню може підлягати лише форма матеріалу (відповідність розмірів тексту)

Поштова адреса: 69041, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Тел.: (061) 239-90-01 Факс: (061) 239-10-40

E-mail: trudy@econom.zp.ua

Сайт: <https://www.zieit.edu.ua/>

PROCEEDINGS

of XXIV scientific and practical student conference
ZAPORIZHIA INSTITUTE OF ECONOMICS
AND INFORMATION TECHNOLOGIES

Founder:

Private joint-stock company “Private higher educational institution
“Zaporizhia Institute of Economics and Information Technologies” (ZIEIT)

Editor in Chief:

Turovtsev G.V., Dr. Ph. M. Sc., prof., rector

Deputy Editor:

Pereverziev A.V., Dr. E. Sc., prof., prorector for scientific work

Editorial board:

Shvets D.E., Dr. Soc. Sc., professor, prorector for scientific, pedagogical and educational work

Magar N.G., PhDr. E. Sc., docent, director of the Separate Subdivision of ZIEIT in the city of Kryvyi Rih

Levytskyi S.I., Dr. Ec. Sc., professor

Mykhaylyk D.P., Dr. Ec. Sc., professor

Pankova M.O., PhDr. Ec. Sc., docent

Chucha P.O., PhDr. Philol. Sc., docent

Gulevska H.Y., PhDr. L. Sc., docent

Technical editor:

Zherebtsov O.A., docent

Importantly: The editorial board does not make corrections of the material submitted by the author for publication in the collection (does not correct grammatical and punctuation errors), only material form (text size matching) can be edited

Address: 69041, Zaporizhia, Kyiashka st., 16-b

Tel.: (061) 239-90-01 Fax: (061) 239-10-40

E-mail: trudy@econom.zp.ua

Site: <https://www.zieit.edu.ua/>

ЗМІСТ

Секція 1. Права та публічного управління	
Артемьєва Є. К. Рішення Європейського суду з прав людини як джерело адміністративного права (керівник: к.ю.н., доц. Костроміна О.Г.)	9
Востріков Т. Є. Подвійне громадянство: конституційно-правові аспекти, ризики та реалії (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	10
Волкова О. А. Особливості та значення кодифікованого права в Київській Русі у XI - XII ст. (керівник: к.ю.н., доц. Костроміна О.Г.)	11
Галаш Є. О. Гібридні та плюралістичні правові системи (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	12
Гурович І. А. Обмеження прав людини під час надзвичайного стану: правомірність та межі (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	13
Єгіазарян Л. А. Юридична аргументація у конституційному судовому процесі (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	14
Захаров К. С. Право на доступ до правосуддя: аналіз практики ЄСПЛ (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	15
Ліптуга А. А. Роль громадянського суспільства під час війни Російської Федерації проти України (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	16
Малесенко І. Р. Оновлення кримінального законодавства: основні напрями (керівник: к.ю.н., доц. Шеховцова Л. І.)	17
Марченко У. С. Жінки в юридичній професії: минуле та сучасність (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	18
Павлюк М. Р. Цінність права в умовах війни (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	19
Пахайло О. О. Мовна культура юриста як складова його професійної правової культури (керівник: к.ю.н., доц. Бабенко Г. О.)	20
Сьомченко П.С. Основи полеміки у судовому процесі: психологія сторони обвинувачення та захисту (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	21
Тарасюк А. Є. Міжнародно-правовий захист прав жінок в умовах війни та національний контекст (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	22
Трегуб Т. В. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики домашнього насильства (керівник: к.ю.н., доц. Костроміна О.Г.)	23
Чікін А. О. До питання про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	24
Шевцов Д. В. Політико-правова система Польщі: від транзитивної демократії до ЄС (керівник: к.ю.н., доц. Костроміна О.Г.)	25
Агапов І. Ю. Сутність та зміст добору державних службовців на основі компетенцій (керівник: к.е.н., доц. Адаменко М.В.)	26
Антоненко Т.О. Особливості механізму адміністрування у закладах вищої освіти (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	27
Бабінцева Є. С. Адміністративна процедура: сутність і значення в сфері публічного адміністрування (керівник: к.ю.н., доц. Костроміна О.Г.)	28
Гаврилюк Є. В. Досвід взаємодії органів публічного управління з громадянським суспільством у Широківській громаді в умовах воєнного стану (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	29
Гальченко М. Вплив концепції “людиноцентризму” на зміст публічного адміністрування (керівник: к.ю.н., доц. Костроміна О.Г.)	30
Гура Б. Д. Можливості впровадження кращих світових практик державно-приватного партнерства в Україні (керівник: к.е.н., доц. Адаменко М.В.)	31

Демерташ А. О. Проблеми упровадження цифровізації в органах місцевого самоврядування (керівник: к.е.н., доц. Волошина К.А.)	32
Єріна О. О. Особливості підбору персоналу органів публічної влади на засадах меритократії (керівник: к.т.н., доц. Магар Н.Г.)	33
Кулик М. І. Напрями покращення управління місцевим бюджетом м. Кривий Ріг (керівник: к.т.н., доц. Магар Н.Г.)	34
Литвиненко С. В. Сутність, ознаки та пріоритетні сфери державно-приватного партнерства (керівник: к.ю.н., доц. Косяк О.В.)	35
Омельченко В. Г. Складові методології громадського моніторингу діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування (керівник: к.е.н., доц. Волошина К.А.)	36
Перепелиця С. Л. Зміст та специфічні риси стратегічного управління у місцевому самоврядуванні (керівник: к.ю.н., доц. Косяк О.В.)	37
Плохий І. В. Принципи взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування (керівник: к.е.н., доц. Волошина К.А.)	38
Пугач Т. О. Пріоритетні завдання використання інформаційних ресурсів в управлінні територіальними громадами (керівник: к.т.н., доц. Магар Н.Г.)	39
Романенко К. О. Формування правової культури державних службовців (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	40
Рязанцев І. В. Адміністративні системи країн Вишеградського групи (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	41
Сірик О.В. Ефективність державної політики у сфері зв'язків із громадськістю в умовах загроз національній безпеці (керівник: к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.)	42
Стельмашенко К. В. Окремі аспекти прийняття управлінських рішень в органах публічної влади (керівник: к.ю.н., доц. Косяк О.В.)	43
Тимчур А.М. Етапи процесу управління змінами в органах публічної влади (керівник: к.ю.н., доц. Косяк О.В.)	44
Храмов А. С. Конкретизація вимог до оцінювання якості надання публічних послуг органами влади (керівник: к.ю.н., доц. Косяк О.В.)	45
Чіголя А. В. Базисні засади методології управління економічною безпекою територіальних громад (керівник: к.ю.н., доц. Косяк О.В.)	46
Шаповал К. О. Сутність, цілі та завдання державної інвестиційної політики України (керівник: к.е.н., доц. Адаменко М.В.)	47
Яременко В.В. Окремі аспекти надання якісних соціальних послуг в межах територіальних громад (керівник: к.т.н., доц. Магар Н.Г.)	48
Секція 2. Міжнародних відносин, управління та адміністрування	
Богданов О. Ю. Використання механізмів трансфертного ціноутворення в Україні (керівник: викл. Богданова С.І.)	50
Гаріна Н. О. Комплексний аналіз структури зовнішньоекономічної діяльності України (керівник: к.е.н., доц. Власенко Л.В.)	51
Дремлюга О.О. Проблеми розвитку банківських послуг в Україні (керівник: к.е.н., доц. Адаменко М.В.)	52
Келембет Б.Р. Оцінка процесів концентрації та монополізації страхового ринку України в сучасних умовах (керівник: к.е.н., доц. Гнеушева В.О.)	53
Мастеров Д. А. Теоретичні та організаційні основи управління фінансовою стійкістю підприємства (керівник: к.е.н., доц. Гнеушева В.О.)	54
Орішко С. В. Боротьба з ухиленням від сплати податків (керівник: д.е.н., проф. Измайлов Я.О.)	55

Петренко Д. Т. Методичні підходи до оцінювання ефективності управління прибутковості підприємства (керівник: к.е.н., доц. Абубекерова А.З.)	56
Половинка М. В. Стисла характеристика концепції глобальних ланцюгів вартості (керівник: к.е.н., доц. Волошина К.А.)	57
Сергієнко О. А. Сутність, завдання, інструменти та функції управління інвестиційною діяльністю підприємств (керівник: к.е.н., доц. Адаменко М.В.)	58
Цан Е. О. Оптимізація логістичної стратегії фірми на основі досвіду транснаціональних компаній (керівник: д.е.н., проф. Павленко І.І.)	59
Секція 3. Підприємництва, менеджменту та туризму	
Бабасєв Р.Г. Управління доходами малого підприємства (керівник: к.е.н., доц. Панкова М.О.)	61
Заремба А.І. Сучасні підходи до управління персоналом (керівник: к.е.н., доц. Панкова М.О.)	62
Михайленко Ю. Роль екскурсійного обслуговування в структурі туристичного продукту (керівник: ст.викл. Дашевська І.М.)	63
Ткаченко М. О. Методичні підходи до аналізу рентабельності підприємства та управління нею (керівник: к.т.н., доц. Ключев Д.Ю.)	64
Целіщева А.А. Перспективи відновлення туризму в Україні після війни (керівник: викл. Бобрикін П.В.)	65
Чивичелова Л. Є. Етапізація аналізу грошових потоків підприємства (керівник: к.т.н., доц. Ключев Д.Ю.)	66
Секція 4. Інформаційних технологій	
Грицаєнко М. О. Програмування аналітичної системи медичного закладу (керівник: д.е.н., проф. Переверзєв А.В.)	68
Денисюк В. А. Аналіз систем підвищення безпеки пішохода у темний час доби (керівник: к.т.н., доц. Хараджян О.А.)	69
Д'яченко Д. М. Особливості побудови чат-ботів з динамічною областю використання за допомогою нейромереж (керівник: к.е.н., доц. Шляга О.В.)	70
Єременко І. Д. Аналіз програмних засобів шаблонного кешування (керівник: к.т.н., доц. Резніченко Ю.С.)	71
Бжиков А. І. Застосування функціональної парадигми у веб-програмуванні (керівник: доц. Жеребцов О.А.)	72
Кононенко А. В. Аналіз моделей дата-майнінгу в розробці додатків для онлайн-торгівлі (керівник: д.е.н., доц. Левицький С.І.)	73
Крешталь К. В. Аналіз технологій для розробки застосунків із взаємодії віртуальних об'єктів (керівник: к.е.н., доц. Шляга О.В.)	74
Левицький С. І. Сучасні напрямки розвитку ІТ в прикладних дослідженнях ЗІЕІТ (керівник: к.т.н., доц. Резніченко Ю.С.)	75
Суботін І. О. Дослідження методів оцінювання програмного забезпечення СППР (керівник: к.т.н., доц. Резніченко Ю.С.)	76
Шляга О. В. Сучасні напрямки розвитку інформаційних технологій у галузі дистанційної освіти (керівник: к.т.н., доц. Резніченко Ю.С.)	77
Земляной А. М. Програмна корекція даних ультразвукових датчиків в системах орієнтування у просторі (керівник: к.т.н., доц. Хараджян О.А.)	78
Зінченко В. С. Вирішення проблем побудови мереж WiFi із високою щільністю на етапах проектування (керівник: проф. Сабанов С.О.)	79

Капустін М. О. Проблема використання VPN-сервісів в умовах нестабільного Інтернет-з'язку (керівник: д.е.н., доц. Полуктова Н.Р.)	80
Соловійова О. С. Розробка системи розрахунку кліматичних параметрів за будівельними нормами (керівник: к.т.н., доц. Хараджян О.А.)	81
Секція 5. Теорії та практики перекладу	
Гура К.К. Мовленнєвий портрет персонажів фільму Spiderman: Far from Home (керівник: к.філол.н., доц. Бережна М.В.)	83
Даценко Д. Г. Засоби передачі метафор у кінодискурсі (на матеріалі серіалу «Секс і місто») (керівник: к.філол.н., доц. Аполонова Л.А.)	84
Кожевнікова М.М. Тоні Старк (Marvel Cinematic Universe) як the Male Messiah: особливості мовлення (керівник: к. філол.н., доц. Бережна М.В.)	85
Орлов П.В. Мовленнєві засоби вираження стратегії дистанціювання в оригіналі і в перекладі (на матеріалі серіалу Dynasty) (керівник: доц. Давиденко Н.І.)	86
Сухоніна К.М. Мовленнєва характеристика головних персонажів кінострічки Jumanji: Welcome to the Jungle за їхніми архетипами (керівник: к. філол.н., доц. Бережна М.В.)	87
Цурікова А.В. Особливості перекладу дискурса індустрії моди (на матеріалі друкованих та аудіомедіальних текстів) (керівник: доц. Давиденко Н.І.)	88
Цуркаленко П.Ю. Засоби створення художнього образу у романі Лі Бардуго Shadow and Bone та його перекладі (керівник: доц. Давиденко Н.І.)	89

Секція 1

Права та публічного управління

Голова — к.ю.н., доц. Гулевська Г.Ю.

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Автор: студент групи ПР-111 Артем'єва Є.К.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Костроміна О.Г.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Вже давно Європейський Суд з Прав Людини став прикладом справедливості та останньою інстанцією з відновлення порушених прав. До ЄСПЛ звертаються всі, хто втратив надію на справедливість у своїй державі. Україна у цьому випадку не є винятком, адже на розгляді ЄСПЛ наразі перебуває понад 10 тис. скарг відповідачем у яких є наша держава.

Європейський суд з прав людини – організація створена для контролю за дотриманням прав і свобод людини і громадянина закріплених в Європейській конвенції з прав людини, яка була ратифікована в 1953 році. Європейський Суд з прав людини було засновано в 1959 році.

Важливим напрямом адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є широкомасштабне запровадження європейських стандартів, зокрема права на справедливий суд. Загальновідомо, що таке право на теренах ЄС ґрунтується на судовій практиці ЄСПЛ, яка становить фундамент всієї правової системи держав – членів ЄС, у тому числі в адміністративному праві.

У положеннях ст. 17 Закону 102 України від 23 лютого 2006 р. «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» зазначено, що суди застосовують у розгляді справ Конвенцію та практику Європейського Суду як джерела адміністративного права.

Наведена норма законодавства є рівною мірою обов'язковою та важливою як для суду (судді), так і для інших учасників правовідносин - громадян, суб'єктів публічної адміністрації тощо. Тобто кожен із названих суб'єктів, у разі якщо потрібно використати правозастосування, має орієнтуватися у своїх рішеннях на практику Європейського суду з прав людини. Інакше кажучи, названі особи мають керуватися рішеннями Європейського суду з прав людини нарівні з національними юридичними актами. У тому разі якщо рішенням Європейського суду з прав людини певний нормативний акт повністю або частково визнано неправовим, останній відповідно повністю або частково не застосовується на території України. Рішення Європейського суду з прав людини, як і рішення Конституційного Суду України можуть змінювати норми національного права взагалі та норми адміністративного права зокрема.

Основна увага в наукових публікаціях приділяється ч. 2 ст. 6 Кодексу адміністративного судочинства України, де зазначено, що суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського суду з прав людини.

При цьому необхідно пам'ятати, що рішення Європейського суду з прав людини містять у собі дві частини: *ratio decidendi* і *obiter dictum*. У першій з них Суд викладає норми і принципи права, на підставі яких було вирішено відповідну справу. Саме у цій частині формується правова основа, яка має нормативний характер і повинна застосовуватися щодо всіх інших осіб (не тільки сторін даної справи). А ось у другій містяться зауваження Суду з питань, які безпосередньо не стосуються предмета судового рішення. На відміну від положень першої частини, вони не формулюють той чи інший принцип права і не обґрунтовують рішення суду.

Таким чином, не все рішення (повний текст) Європейського суду з прав людини є джерелом права. Юридичне значення мають викладені в ньому норми і принципи, які й повинні у подальшому застосовуватися як судами при вирішенні спорів, так і суб'єктами публічного адміністрування під час виконання покладених на них обов'язків.

ПОДВІЙНЕ ГРОМАДЯНСТВО: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ, РИЗИКИ ТА РЕАЛІЇ

Автор: студент групи ПР-111 Востріков Т.Є.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гулевська Г.Ю.
ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Подвійне громадянство, біпатризм – це стан коли людина має правовий зв'язок з більш ніж однією державою, що виражається у їх взаємних правах та обов'язках, і визнається кожною з них. Виникати така ситуація може з різних причин, найрозповсюдженіша з яких це добровільне набуття громадянства іншої країни без втрати попереднього, задля отримання особистої вигоди. На початку зародження інституту громадянства до подвійного громадянства відношення держав було негативним. Держави одразу почали використовувати факт наявності на території іншої країни своїх громадян для тиску та агресії. У 1930 була прийнята конвенція у Гаазі Лігою Націй, що мала б регулювати питання подвійного громадянства, але її ратифікували лише 20 країн і воно було залишено на регулювання внутрішнім законодавством кожної країни. Держави та суспільства до кінця ХХ століття негативно ставилися до цього явища, і тільки глобалізація та збільшення кількості людей з подвійним громадянством почало змінювати ставлення до нього. Основні претензії до подвійного громадянства полягають у проблемах оподаткування, військового обов'язку, дипломатичного захисту, національної єдності. На сьогодні в світі не досягнуто єдиного консенсусу з цього питання, і погляди радикально різняться.

Загалом в світі країн які визнають подвійне громадянство більше ніж тих що його не визнають. В таких країнах як Білорусь, Китай, Японія, Індія, Саудівська Аравія, Індонезія, Куба, Казахстан в тому числі і в Україні діє принцип єдиного громадянства, згідно якого якщо у громадянина цієї країни є громадянство іншої держави, то держава визнає за цим громадянином лише громадянство цієї держави, а набуття громадянства такої країни можливе лише з виходом з попереднього. Є країни що загалом не допускають подвійного громадянства, але роблять деякі винятки. Німеччина допускає залишення попереднього громадянства якщо іноземна держава регулярно відмовляє або забороняє вихід з громадянства, або якщо це призведе до серйозної майнової шкоди. Іспанія дозволяє мати подвійне громадянство лише з фіксованим переліком країн. Ті країни що визнають друге громадянство ставлять певні умови. У Вірменії військова служба обов'язкова не залежно від наявності громадянства іншої держави. В Ізраїлі необхідно відмовитися від іноземного громадянства перш ніж зайняти посаду депутата чи дипломата. У Польщі біпатрид розглядається юридично тільки як громадянин Польщі, однак вимоги щодо виходу з громадянства іншої країни не передбачено. Зазвичай особливою умовою виступає заборона на зайняття тих чи інших посад в державі для людей які мають громадянство іншої країни.

В Україні ж в першій же редакції Закону України «Про громадянство України» у 1991 було встановлено принцип єдиного громадянства. На сьогодні ситуація не змінилася, хоча навколо неї точилися постійні дискусії. Стаття 4 Конституції України проголошує принцип єдиного громадянства. А згідно статті 2 чинного Закону України «Про громадянство України», законодавство України ґрунтується на принципі єдиного громадянства - громадянства держави Україна ... Якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України. Якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України. Згідно статті 19 цього закону набуття громадянства іншої держави є підставою для припинення громадянства України, однак це відбувається не автоматично, а шляхом складної процедури указом Президента України і застосовувалося з 2014 по 2021 рік всього 281 раз.

Точно не можна встановити скільки громадян України мають друге громадянств, але рахунок йде на кілька мільйонів. Проблема стає більш актуальною у світлі деокупації захоплених росією територій, де живуть мільйони громадян України що отримали російське громадянство. Основну проблему біпатризм становить для національної безпеки, воно сприяє дії іноземної розвідки та підриває суверенітет. Громадянство іншої держави не є великою необхідністю для пересічних громадян України, однак їх кількість у перспективі збільшиться. Заможні люди отримують від цього велику користь, можуть ухилятися від відповідальності та отримувати фінансову вигоду. Тому подвійне громадянство на цьому етапі розвитку не підходить Україні, спершу треба відновитися та врегулювати проблему деокупованих територій, зміцнити національну безпеку. Лише у майбутньому можна буде повернутися до цього питання і переглянути єдине громадянство.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗНАЧЕННЯ КОДИФІКОВАНОГО ПРАВА В КИЇВСЬКІЙ РУСІ У XI - XII СТ.

Автор: студент групи ПР-112 Волкова О.А.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент
ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

«Русь», як називали цю могутню східнослов'янську державу сучасники, ще не була державою в класичному розумінні цього поняття. На ранньому етапі свого розвитку Київська Русь ще не виробила моделі централізованого управління, не мала розгалуженої бюрократичної системи, ефективно діючих інститутів політичної влади. Як свідчить історичний досвід, регулювання політико-правових відносин між представниками князівської влади та демократичними верствами населення здійснювалося переважно у формі збирання данини. Недосконалість цих правових взаємин нерідко породжувала політичні конфлікти в давньоруському суспільстві, які розв'язувалися переважно силовими методами. Проте з удосконаленням інститутів політичної влади у давньоруській державі, механізмів правових відносин поступово розвивалася політична думка.

Право Київської Русі ґрунтувалось на східнослов'янській правовій традиції, виросло та розвинулось із додержавного звичаєвого права. Відтак первинним і основним джерелом права Київської Русі був правовий звичай. Суспільство, визнавши владу держави повинне було дотримуватись правил поведінки які вона встановлювала через законодавчу діяльність київських князів. Таким чином, поряд із правовим звичаєм формується нове джерело права – нормативно-правовий акт (або закон у широкому розумінні).

У термінології Київської Русі закон як акт вищого органу державної влади отримав назву покон (наприклад, Покон Вірний – частина Короткої редакції «Руської правди»), урок (здебільшого так називалися податкові закони) або статут (наприклад, церковні статuti великих князів). З давньоруського періоду збереглося обмаль документів нормативного змісту, проте це зовсім не свідчить, що законодавча діяльність київських князів була настільки обмеженою. Крім того, давні закони могли мати й усну форму. Водночас необхідно відзначити й те, що князі з обережністю ставилися до реформування права, адже в суспільстві вже існувала узгоджена система звичаєвого права.

Наші пращури взагалі, а батьки-засновники української державності зокрема, виявилися фундаторами, володарями й носіями найвищої правової культури, яка ґрунтувалася на первісних звичаях предків і поступово, разом із становленням держави, трансформувалась у норми звичаєвого права, а згодом і у систему правових норм, що складалася з санкціонованих державними структурами тих самих звичаїв. Спочатку діяла додержавна, усна форма звичаєвого права. Потім частина його норм формалізувалася у письмовому вигляді, більшість з джерел якого для нащадків втрачено. Завдяки українським літописцям XI—XII ст. ми можемо вивчати скарбницю стародавньої національної правової думки, що віддзеркалюється в договорах Русі з Візантією, "Руській Правді", церковних уставах, княжих уставних грамотах та деяких інших першоджерелах.

ГІБРИДНІ ТА ПЛЮРАЛІСТИЧНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ

Автор: студент групи ПР-112 Галаш Є.О.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гулевська Г.Ю.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Категорія «правова система» є основою для системного вивчення правової дійсності. Відповідно до багатогранного змісту правової системи варіюються й її визначення. В юридичній літературі представлені різноманітні точки зору, основні з яких зводяться до того, що правова система: – це система всіх юридичних явищ, які існують у певній державі або групі держав; – це комплекс взаємопов'язаних і узгоджених юридичних засобів, призначених для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, що виникають унаслідок такого регулювання; – це цілісна сукупність взаємозв'язаних і взаємодіючих правових явищ, що формуються суспільством, при необхідності опосередкованих державою, призначених особливими засобами та методами об'єднувати людей в єдиний соціум і регулювати їх відносини з метою самозбереження суспільства та його прогресивного розвитку; – це комплекс взаємопов'язаних, взаємоузгоджених і взаємозалежних між собою правових явищ і процесів, які розвиваються системно, циклічно та послідовно, а також правових інститутів, які здійснюють управлінський вплив на суспільні відносини у відповідності з чітко визначеною процедурою. В юридичній науці пропонується широкий спектр позицій науковців щодо окреслення відповідних правових сімей на юридичній карті світу. Традиційно виокремлюють такі правові сім'ї як романо-германську, англо-американську, релігійну (мусульманське (найбільш поширене серед релігійних), індуське, іудейське, канонічне право), традиційно-звичаєву правову сім'ю (далекосхідне право, звичаєве африканське право). Поряд з тим, останні наукові дослідження в сфері порівняльного правознавства виділяють та аналізують змішані, в тому числі гібридні та плюралістичні правові системи.

За висновками вчених компаративістів, змішані (комбіновані, композитні, конвергентні) правові системи широко представлені на сучасній правовій карті світу. Їх поява відповідає загальним закономірностям розвитку правових систем, які внаслідок постійної взаємодії і взаємовпливу вбирають у себе елементи інших правових порядків, водночас даючи їм щось своє. У юридичній науці сформувалося три підходи до розуміння даної категорії правових систем: вони утворюються внаслідок взаємодії виключно романо-германського та англо-американського права; вони є результатом взаємовпливу різних типів культур; всі сучасні правові системи певною мірою є змішаними. Серед змішаних правових систем слід виокремлювати гібридні та плюралістичні системи. Гібридні правові системи пропонують всім суб'єктам, що знаходяться на певній території, єдиний, уніфікований набір принципів і норм врегулювання суспільних відносин, які походять від різних типів правових систем. Плюралістичні правові системи передбачають співіснування на одній території розбіжних правових порядків стосовно різних груп населення. На формування конкретного різновиду змішаної правової системи впливають національно-етнічні і релігійні особливості, досвід колоніальної залежності та інші чинники унікального історичного шляху кожного суспільства.

Гібридною є така правова система, в якій, "чинне право виведене більш ніж з однієї правової традиції або сім'ї". Причому мова йде про сформовану в межах певного полікотериторіального простору єдину систему права, яка склалася внаслідок діяльності державних органів, її приписи мають загальнообов'язковий характер, вони, хоча і запозичені з типологічно різних правових систем, є наслідком їх глибокого взаємопроникнення та адресовані усім громадянам певної держави. Юристи у такому правокультурному просторі, говорять на схожому "біправовому" діалекті. Наприклад характеризуючи правову систему Пуерто-Ріко, вчені називають її явищем подвійної аргументації, оскільки у цій країні правозастосовні рішення досить часто виправдовуються посиланням на поняття як континентального, так і загального права. Плюралістичною є така правова система, яка забезпечує органічне, погоджене співіснування на даній території систем права, що утворюються внаслідок функціонування різних суб'єктів нормотворчості, а їх норми адресовані різним групам населення. На думку фахівців, "в змішаних правових системах превалює гетерогенність, неоднорідність і поліюридизм", з тією єдиною поправкою, що вказані характеристики, притаманні не усім змішаним правовим системам, а саме такому їх різновиду, як плюралістична система.

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ: ПРАВОМІРНІСТЬ ТА МЕЖІ

Автор: студент групи ПР-112 Гурович І.А.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гульєвська Г.Ю.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Відповідно до норм міжнародного права «права людини» – це невіддільні права, властиві кожній людині. Перелік цих прав закріплений у Загальній Декларації прав людини й у низці інших міжнародно-правових норм, що визначають міжнародні стандарти захисту прав людини. Проголошене верховенство цінності людини означає насамперед, що немає іншої настільки високої цінності, заради якої можна було б пожертвувати людиною. Конституція України проголошує, що людина є найвищою соціальною цінністю, що означає, що кожна окрема людина є цінністю не тільки сама для себе, а і для всього суспільства. Одним з актуальних питань на сьогодні залишається гарантія та захист прав людини і громадянина як на території однієї держави, так і в усьому світі. Цьому сприяють як національне, так і міжнародне право. Щодо поняття «обмеження прав і свобод людини», то чітке визначення відсутнє. І тому сьогодні в доктрині присутні різні погляди з даного питання. В умовах надзвичайних ситуацій важливим є чітке визначення на законодавчому рівні переліку прав і свобод, що тимчасово призупинені або обмежені. При цьому слід розмежовувати обмеження прав у загальному порядку та в період надзвичайної ситуації, враховувати, що обмеженню підлягають не всі права, а лише певна категорія. Велика увага при цьому надається національному праву держав, адже держави самостійно конкретизують умови обмеження прав людини і громадянина.

Обмеження прав і свобод людини – це інститут права, який складається з великої кількості взаємопов'язаних, узгоджених між собою норм конституційного, кримінального, цивільного, адміністративного, екологічного й інших галузей права, які встановлюють порядок, підстави, умови, правомірність, механізми звуження змісту й обсягу прав людини. Крім того, усі ці норми законодавства доповнюються судовою практикою національних судів, а також практикою Європейського суду з прав людини, що відповідає євроатлантичному спрямуванню розвитку України та частині 1 статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», у якій зазначається, що суди повинні застосовувати під час розгляду справ Конвенцію та практику Суду як джерело права громадянина. Наразі конституційне законодавство всіх держав світу, зокрема України, передбачає можливість обмеження прав і свобод людини на цілком легітимних підставах. При цьому конституційно-правове регулювання обмеження прав людини має вичерпні правові параметри, які не можуть розширюватися в довільному порядку і мають дискретний характер. Так, Основний закон України передбачає, що конституційні права і свободи людини та громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України (ч. 1 ст. 64). Класифікація обмежень прав і свобод людини та громадянина, у свою чергу, дасть змогу уявити сутність обмеження та межі його поширення. Так, прийнято виділяти такі види обмеження прав людини: за обсягом – 1) загальні, які можуть стосуватися всіх прав і свобод (як вимога про непорушення прав інших людей); 2) спеціальні, які використовуються щодо деяких прав і свобод (обмеження, що встановлюються в умовах воєнного або надзвичайного стану, а також в інтересах національної безпеки, і деякі інші); 3) окремі, стосовно певних прав (наявність судимості тягне за собою обмеження права бути обраним народним депутатом).

Міжнародне право дозволяє державам відступати під час надзвичайних ситуацій від виконання деяких своїх міжнародних зобов'язань щодо захисту прав людини, призупиняти дію національного законодавства, тобто надає право державам на дерогацію. Так, у 2015 р. Україна повідомила Генерального секретаря Ради Європи про те, що, бачо уваги надзвичайне становище у державі, влада України вперше вирішила використати ст. 15 Конвенції для відступу від окремих зобов'язань, визначених пунктом 3 статті 2, статтями 9, 12, 14 та 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та статтями 5, 6, 8 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, на період до повного припинення збройної агресії російської федерації.

ЮРИДИЧНА АРГУМЕНТАЦІЯ У КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

Автор: студент групи ПР-111 Єгізарян Л. А.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гульєвська Г.Ю.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Аргументація—це процес обґрунтування людиною певного положення (твердження, гіпотези, концепції) з метою переконання в його істинності, доцільності. Юридична аргументація сприяє пошуку найефективнішого способу вирішення справи в юридичній діяльності, вона виконує функції поширення і збереження юридичного стилю мислення, поширення правового досвіду. Юридична аргументація має історичне коріння, вчення про неї виникло у Стародавній Греції. Зародження демократії, яке відбулося саме у цій країні, мало ключове значення для розвитку юридичної аргументації.

Юридичну аргументацію використовують як у теоретичному, так і у практичному вигляді. У теоретичному контексті юридична аргументація – це комплекс знань, у якому висвітлені види, засоби, моделі та прийоми аргументування, вони переплітаються із такими науками як риторика, психологія, філософія тощо. У практичному контексті юридична аргументація – це одна з основних складових юридичної техніки, вона виконує функції здійснення правотворчості, реалізації права та його застосування. Як у теорії, так і на практиці, юридична аргументація заснована на традиціях і досвіді людства.

Юридична аргументація – обов'язкова складова будь-якого судового процесу. Методологія юридичної аргументації в конституційному судовому процесі залежить від суб'єктів, якими вона використовується, виду процесуального документа. Основою спеціального способу аргументації позицій та актів конституційних судів є кваліфікація й опанування навичок критичного науково-дослідницького аналізу.

У діяльності конституційних судів функція інтерпретації конституційних положень є основоположною й визначає зміст та спрямування всіх інших повноважень. Аргументація конституційних судів зорієнтована не на нормозастосування, а її основою є інтерпретація змісту конституційної норми. У конституційному поданні щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України мають бути наведені аргументи щодо практичної необхідності у з'ясуванні або роз'ясненні, їх офіційній інтерпретації. Юридична аргументація у рішеннях КСУ методологічно полягає у використанні всіх відомих методів наукового дослідження, доктринальних розробок, а також прецедентів Європейського суду з прав людини і аргументів своїх попередніх рішень.

Докази у системі конституційної юрисдикції відрізняються від інститутів цивільного, кримінального або адміністративного провадження. Як зауважують науковці, у конституційному провадженні положення законів, що розглядають, самі стають фактами для розгляду справи. Відповідно це додатково розкриває природу конституційної аргументації та пояснює, чому конституційним судам не потрібен конкретний правовий механізм для визначення актуальності фактів.

Тлумачення є великою частиною юридичної аргументації рішень КСУ. Суд при аргументації має дотримуватися принципів тлумачення, зокрема верховенства права, розумності, справедливості, пропорційності, правової визначеності, конституційності, законності, демократичної, правової, соціальної держави, гуманізму, пріоритетності прав людини. Вступаючи на посаду, кожен суддя КСУ присягав забезпечувати верховенство Конституції України, захищати конституційний лад держави, конституційні права і свободи людини і громадянина. Невиконання цих обов'язків, прийняття неаргументованих рішень є порушенням присяги.

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ: АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЄСПЛ

Автор: студент групи ПР-119 Захаров К. С.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гулевська Г.Ю.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Відповідно до міжнародного та європейського права з прав людини поняття доступу до правосуддя зобов'язує державу гарантувати право кожної особи на звернення до суду (за певних обставин, до альтернативного органу вирішення спорів), з метою отримання юридичного захисту, у разі якщо права особи були порушені. Таким чином, це також право, яке допомагає особі домогтися реалізації своїх прав. Права доступу до правосуддя в Хартії основних прав ЄС можуть кореспондуватися з тими, що передбачені в ЄКПЛ. Тому судова практика ЄСПЛ є важливою для тлумачення прав Хартії. Доступ до правосуддя має враховувати наступні складові: I. Справедливий і публічний розгляд справи незалежним і безстороннім судом та іншими органами; II. Правову допомогу; III. Право на юридичну консультацію, захист і представництво; IV. Право на ефективний засіб правового захисту.

Аналізуючи практику Європейського суду з прав людини щодо України можна зробити висновок, що причини порушення прав людини частіше за все полягають у недосконалому законодавстві нашої держави або в його практичному застосуванні державними органами та судовими інстанціями. 30 березня 2006 року набув чинності Закон України „Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”. Зазначений Закон встановлює обов'язкове здійснення юридичної експертизи всіх законопроектів, а також підзаконних нормативних актів, на які поширюється вимога державної реєстрації. Також Законом передбачено здійснення перевірки чинних законів і підзаконних актів на відповідність Конвенції та практиці Суду. Важливо підкреслити, що відповідно до вказаного Закону суди України при розгляді справ повинні застосовувати Конвенцію та практику Суду як джерело права.

Право людини на судовий захист не може бути обмежене навіть в умовах воєнного стану. Слід звернути увагу, що під час війни: суди працюють у штатному режимі з певними особливостями; допускається створення надзвичайних, особливих або будь-яких інших судів; забороняються скорочені чи прискорені процедури; територіальна підсудність справ або місцезнаходження судів може змінюватись; розгляд справ може бути призупинено до усунення обставин, за яких наявна загроза життю, здоров'ю та безпеці осіб; проведення судових розглядів можливе у режимі відеоконференції; розгляд справ може бути відкладено чи справи знято з розгляду до закінчення воєнного стану.

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ВІЙНИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Автор: студент групи ПР-112 Ліптуга А. А.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гулевська Г.Ю.

ЗЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Громадський сектор є найбільш вразливим під час війни. Попри втрату приміщень, оргтехніки, переїзд частини команди в іншу область України чи за кордон, призупинення фінансування – громадські активісти не опускають рук і продовжують активно працювати на перемогу України. Так, війна – це часто привід для звуження прав та свобод. Коли йде війна, дуже легко намагатися маніпулювати громадською думкою, нехтувати необхідними процедурами і протискати потрібні рішення чи дії. Тому, безумовно, в період війни залишається актуальним завдання з постійного моніторингу ситуації і сигналізуванню суспільству про те, що відбувається щось неправильне. Коли йде війна, влада має багато спокусу. І представники громадянського суспільства мають бути дуже сильними, працювати системно та злагоджено, щоб ці атаки на права та свободи відбивати.

Громадянське суспільство є важливою опорою для підтримки тих, хто постраждав від війни. 60% українців наразі є волонтерами, а переважна більшість гуманітарної допомоги була надана саме громадянським суспільством. Війна об'єднала представників українського громадянського суспільства, візjonerів та галузевих фахівців, волонтерів, урбаністів, незалежні медіа, бізнес, соціальних інноваторів, представників уряду та органів місцевого самоврядування, а також представників донорської спільноти та міжнародних організацій. Масштаби волонтерської допомоги від громадських ініціатив, вітчизняних і закордонних, продовжують зростати. Важливу роль у цьому процесі відіграють громадські активісти, волонтери, які організують гуманітарні штаби, збирають кошти для армії й допомагають постраждалим цивільним. Суспільство об'єдналося і досягнуло піку розвитку громадянського суспільства за всі часи.

Воєнний стан — це не привід виключати громадськість із процесу прийняття рішень. Навпаки активні і свідомі громадяни можуть долучатися до напрацювань якісних рішень. Рішення, які враховують інтереси різних сторін, вони найбільш цінні. Громадський сектор, який чудово розуміє, яку ціну платить наш народ за якісні зміни в країні, і тут має виконати важливу функцію для державотворення і не допустити, щоб корумповані чиновники і політики могли і далі гальмувати розвиток української демократії. А активна участь українців у протидії ворогу на всіх рівнях уже показала, що кадри для такого партійного будівництва точно знайдуться.

Велика відбудова завжди пропонує великі можливості, у тому числі й для реальної інтеграції громадянського суспільства та всіх українців до змін в країні. Тепер головне для влади — не згаяти таку можливість, а дослухатися до порад наших міжнародних друзів, скористатися можливостями громадянського суспільства та кожного громадянина, який прагне і вже готовий долучитися до реформ.

О Н О В Л Е Н Н Я К Р И М І Н А Л Ь Н О Г О З А К О Н О Д А В С Т В А : О С Н О В Н І Н А П Р Я М И

Автор: студент групи ПР-112 Малесенко І. Р.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Шеховцова Л.І.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

У зв'язку з реформуванням вітчизняного кримінального права провідні вчені-юристи пропонують докорінно переглянути структуру та зміст Кримінального кодексу України з метою концептуальних змін його парадигми, системи і структури, впровадження окремих інститутів та диференціації норм, а також врахування положень кримінального права, розроблених на сьогодні в наукових доктринах та правозастосовній практиці.

Указом Президента України про «Питання Комісії з питань правової реформи» від 7 серпня 2019 р. № 584/2019 створена робоча група з питань розвитку кримінального права, завданням якої є забезпечення, розроблення та внесення узгоджених пропозицій з питань удосконалення правової системи України з урахуванням сучасних викликів та потреб демократичного суспільства. Комісія з питань правової реформи при Президентові України у складі робочої групи з питань розвитку кримінального права активно розробляє проєкт нової редакції Кримінального кодексу України, який у міру готовності та узгодження між її членами оприлюднюється на сайті «Новий Кримінальний кодекс».

Проєктом пропонується радикальне перезавантаження караності кримінальних правопорушень шляхом відмови від традиційних санкцій у статтях Особливої частини з їх перенесенням до Загальної частини Кримінального кодексу України.

Реформа кримінального законодавства повинна бути проведена з додержанням усіх основоположних прав, свобод і законних інтересів членів соціуму з метою більш чіткої регламентації суспільних відносин, що настають після вчинення кримінального правопорушення, а також задля запобігання таким діям. Процес створення нового кодифікованого акту кримінального права повинен бути проведений з дотриманням процедури, встановленої вітчизняними законами та міжнародними нормативно-правовими актами, ратифікованими Україною.

ЖІНКИ В ЮРИДИЧНІЙ ПРОФЕСІЇ: МИНУЛЕ ТА СУЧАСНІСТЬ

Автор: студент групи ПР-112 Марченко У.С.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гульєвська Г.Ю.
ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Рівність можливостей для жінок у юридичних професіях в останні роки привертає увагу все більшої кількості дослідників та професійних організацій. Історія боротьби жінок за право виступати адептами Феміди починається з другої половини XIX століття. І не дивно, що цей процес почався саме в Сполучених Штатах Америки, де юридична професія отримала свій максимальний розвиток. Після закінчення Ohio Wesleyan College Арабелла влаштувалася на роботу в адвокатську фірму свого брата. У 1869 році, попри чинний тоді закон, що обмежує претендентів на заняття юриспруденцією лише білими чоловіками старше 21 року, їй було дозволено скласти іспит на право займатися адвокатською діяльністю, що вона з успіхом і зробила. Незабаром після того, як Арабелла Менсфілд склала іспити та стала, таким чином, першою жінкою-юристом в США, штат Айова вніс поправки у свої закони та став першим штатом Америки, який дозволяв жінкам і меншинам займатися юридичною практикою. У штаті Іллінойс першою жінкою-адвокатом в 1873 році стала Алта М. Хьюлетт, домігшись розгляду і прийняття в законодавчих зборах штату законопроекту про заборону дискримінації при виборі будь-якої професії, за винятком військової. Варто також відзначити й Лемму Баркалов, яка стала першою жінкою-студенткою юридичного факультету та першою жінкою-адвокатом, яка виступила перед судом. У 1870 році вона була допущена як адвокат при Верховному суді штату Міссурі. До XVIII століття поняття «жінка-юрист» на теренах Європи не існувало. Лише в 1900 році Франція відкрила прекрасній статі шлях в юриспруденцію, надавши право виступати захисниками в судах. До 1908 року вже працювала 21 жінка-адвокат.

В історії нашої країни жінка вперше стала суддею Верховного Суду України лише у 1988 р. А очолила Верховний Суд в Україні лише у 2017 році. Попри те, що на посадах суддів чоловіків і жінок порівну, все ж більшість суддів-керівників - чоловіки. Проте і це змінюється. Символічно, що до присяги Президента України Володимира Зеленського минулого року привели відразу дві жінки-юристки: очільниці Конституційного Суду та Центральної виборчої комісії. Зовсім нещодавно Генеральну прокуратуру очолювала жінка.

Сьогодні кількість дівчат, що навчаються на юридичних факультетах зрівнялася з кількістю хлопців. Зокрема, за статистикою, приблизно 48 відсотків студентів-правників – це жінки, а в окремих навчальних закладах дівчата значно переважають. Отже, світова та українська практика свідчать про покращення ситуації щодо гендерної рівності. Кількість жінок, що досягають успіху як в юридичній, так і інших професіях, зростає. Як свідчать дані міжнародних досліджень, жінки поступово здобувають керівні позиції у юридичних компаніях та адвокатурі, проте, їхнє представництво, при позитивній динаміці останніх років, ще не всюди є рівним. Отже, і дотепер чоловікам у нашій професії, як і у багатьох інших, легше досягти стрімкого кар'єрного зростання, ніж жінкам. Для зміни такої ситуації законодавчі акти навряд чи можуть допомогти. Лише зміна суспільного ставлення до жіночої кар'єри і невпинна праця амбітних жінок може посприяти стрімкому поліпшенню становища жінки в непростому юридичному світі.

ЦІННІСТЬ ПРАВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Автор: студент групи ПР-112 Павлюк М.Р.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гулевська Г.Ю.
ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Відповідно до статті 64 Конституції України в умовах воєнного стану можуть встановлюватись окремі обмеження щодо прав і свобод громадян. Не всі права та свободи можуть бути обмежені. Зокрема, Конституцією України встановлено, що в період дії воєнного стану не може бути обмежені: право на життя, право на повагу до гідності особи, право на свободу та особисту недоторканність, право на житло, право на шлюб тощо. Закон про правовий режим воєнного стану гарантує дотримання таких стандартів, як мінімальна заробітна плата, мінімальний строк відпустки та час відпочинку між змінами на час залучення громадян до виконання трудової повинності та відшкодування вартості майна у разі його примусового відчуження.

Підтримання миру і попередження збройних конфліктів є найважливішими завданнями ООН. Як передбачає пункт 3 статті 1 Статуту Організації, заохочення і розвиток поваги до прав людини і основних свобод для всіх без будь-якої дискримінації є однією з основоположних цілей Організації. В цьому зв'язку ООН накопичила багатий досвід в справі використання як МППЛ, так і МГП для захисту людей в період збройних конфліктів. Прийняття важливих міжнародних документів про права людини, таких як Загальна декларація прав людини і міжнародні договори про права людини, сприяло утвердженню ідеї про те, що кожен повинен користуватися правами людини, будь-то в мирний час або під час війни.

Після Другої Світової війни на теренах Європи виникла ідея створення власної ефективної системи захисту прав людини, оскільки розробка і подальша ратифікація міжнародних договорів в рамках ООН стикалася з багатьма труднощами, викликаними як необхідністю пошуку порозуміння держав з різними культурними традиціями, так і початком «холодної війни». Оформлення ідеї європейської правозахисної моделі відбувалось як ключовий елемент процесів інституалізації нової міжнародної організації демократичних країн Європи – Ради Європи. Конвенція як багатосторонній міжнародний договір була підписана в Римі 4 листопада 1950 р. і набула чинності 3 вересня 1953 р. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (повна назва зараз рідко використовується, частіше говорять Європейська конвенція з прав людини – ЄКПЛ) була укладена в рамках регіональної міжнародної організації – РЄ, через що слово «Європейська», не будучи частиною назви конвенції, сьогодні остаточно закріпилося в найменуванні цього договору.

Міжнародне гуманітарне право (МГП) - це галузь міжнародного публічного права, яка застосовується під час збройних конфліктів з метою обмеження засобів та методів ведення воєнних дій. Ця галузь права спрямована на захист цивільного населення від впливу збройного конфлікту та тих, хто припинив брати участь у воєнних діях. МГП покликане на обмеження наслідків конфліктів, виходячи з міркувань гуманності.

МОВНА КУЛЬТУРА ЮРИСТА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Автор: студент групи ПР-112 Пахайло О.О.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Бабенко Г.О.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Знання державної мови — це життєва потреба кожної людини, оскільки в межах держави гарантом людського взаєморозуміння слугує саме державна мова.

Імідж спеціаліста крізь призму знання державної мови передбачає обов'язкове володіння культурою мови, яка охоплює певну систему норм: орфоепічних, лексичних, орфографічних, граматичних, стилістичних. Мовнокультурна освіченість юриста, його вміння спілкуватися згідно з сучасними національними нормами, коректно дискутувати, вербально переконувати гарантують, за даними вчених і практиків, майже у 85 % успіх у професійно-ділових стосунках.

Мовна компетенція юриста є умовою і передумовою ефективності професійної діяльності, показником професійної компетентності та професійного самовдосконалення. Сьогодні на мовну підготовку юристів покладається велика відповідальність, оскільки ця професія належить до числа так званих «лінгвоінтенсивних», а юридична діяльність - до сфери підвищеної мовної відповідальності.

Вміння юриста здійснювати розумову поведінку як діяльність (тобто з урахуванням конкретної мовної ситуації) є одним з визначальних елементів ефективної комунікації в правовій сфері. Мовна компетенція передбачає розвиток адекватної орієнтації людини у власному психологічному потенціалі та потенціалі партнера, отже, в ситуації спілкування та його мети.

Мовна компетентність майбутнього юриста - це певна сукупність досвіду мовної діяльності та мовної рефлексії, а також знань, умінь, навичок, що регулюють професійну мову і визначають її спрямованість, індивідуальну специфіку і відповідність ситуації спілкування. Ефективність виконання професійних обов'язків юристів залежить не тільки від умінь отримувати актуальну і достовірну інформацію, аналізувати її, але й від правильності її відтворення, як в письмовому, так і в усному вигляді. Професія юриста передбачає необхідність використання точних словесних виразів, правових понять, категорій і пов'язана з підготовкою та оформленням великої кількості правових документів, з передачею й отриманням інформації в усній і письмовій формі.

Професійна діяльність юриста будь-якої спеціалізації пов'язана з інтенсивним мовним спілкуванням і тому вимагає вміння будувати ефективні монологи і діалоги, знаходити доречне юридичне висловлювання. Недостатність мовної компетенції помітно знижує рейтинг юриста як фахівця, позбавляючи його професійної перспективи. Як правило, від якості мови юриста залежить результат його роботи. У зв'язку з цим, фахівця, що недостатньо володіє професійною мовою, нездатного висловити свої думки послідовно та переконливо, що не вміє організувати спілкування й повернути на свій бік співрозмовника, важко назвати хорошим юристом.

Отже, аналізуючи взаємозв'язок мовної культури юриста з його професійною правовою культурою, вважаємо, що без формування першої неможливий повноцінний розвиток особистості юриста в сфері професійної комунікації.

ОСНОВИ ПОЛЕМІКИ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ: ПСИХОЛОГІЯ СТОРОНИ ОБВИНУВАННЯ ТА ЗАХИСТУ

Автор: студент групи ПР-111 Сьомченко П.С.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гульєвська Г.Ю.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Загалом поняття “полеміка” характеризується як суперечка, переважно під час з'ясування питань у політичній і діловій сферах. Проте може спостерігатись і у літературній чи художній сферах. Це такий різновид суперечки, що вирізняється тим, що основні зусилля її учасників спрямовані на утвердження свого погляду на обговорюване питання. Полеміка беззаперечно має свої умови для виникнення. Цією умовою виступає наявність проблеми і хоча б однієї пропозиції її вирішення.

Людина, яка висуває і відстоює деяку тезу, називається пропонентом, а людина, що оскаржує тезу, називається опонентом. Тобто, якщо розглядати полеміку на прикладі судових процесів, то обвинувачення - це пропонент, захист - це опонент. Типовими стратегіями ведення полеміки є наступальна стратегія і оборонна стратегія. До наступальних видів стратегії відносяться стратегія дискредитації і стратегія нападу. До оборонного типу стратегії належить стратегія самозахисту. Тактиками цієї стратегії є тактики виправдання, заперечування, критики, дистанціювання, докору.

Як раніше було зазначено, обвинувачуванням у судовому процесі виступає пропонент. Фактично особа, що підлягає обвинуваченню, підлягає також і певному психологічному стану який описує її дії. Тобто, ця особа має такі форми поведінки, як каяття у вчиненні злочину, протидія розслідуванню або ж продовження злочинної діяльності і вчинення нових злочинів. В той же момент перебуваючи у стані переслідуваного (через конфлікт самої особи і суспільством) особа має характерні емоційні стани: страх і боязнь викриття й застосування заходів кримінального покарання, фрустрації, безвихідності. Бажаючи уникнути покарання, обвинувачений підсвідомо намагається контролювати ситуацію з розслідуванням злочину. Може повертатися на місце злочину, щоб дізнатися певні деталі, або пропонує поміч у самому розслідуванні, окрім того фабрикує докази своєї невинуватості, робить неправдиві заяви, і поширює чутки. Такі дії можна пояснити тим, що особа приймає позицію оборонної домінанти (переважання одного моменту поведінки над іншим).

Захист, задля ефективності полеміки, має бути зі стриманим і діловим характером. При чому, важливо випромінювати впевненість і показувати наявність “внутрішнього стержня”. Хоча лише цього не достатньо, не слід нехтувати тим, що основною зброєю є доведення необґрунтованості суперника спираючись на закони і факти. Для захисту, доречно використовувати метод “так-але”. Коли трапляється, що співрозмовник наводить досить виважені аргументи, однак вони охоплюють переважно слабкі сторони запропонованої альтернативи, оскільки дійсно рідко трапляється так, що всі говорять тільки «за» або тільки «проти», легко застосовувати метод «так-но», який дозволяє розглянути і інші сторони рішення. Можна погодитися з співрозмовником, а потім пустити в хід так зване «але». С психологічної точки зору, захист може бути більш агресивним.

Підводячи підсумки, слід зауважити, що полеміка - це мистецтво переконувати. Спираючись на різноманітні факти, і методи: метод фундаментальний, протиріччя, порівняння, “так-але”, ігнорування, видимої підтримки. Виступаючи в ролі обвинувачення або захисту, особа приймає різні характерні психологічні стани, і вже під впливом того чи іншого стану піддається до характерних дій або висловлювань.

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК В УМОВАХ ВІЙНИ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

Автор: студент групи ПР-119 Тарасюк А.Є.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гульєвська Г.Ю.

ЗЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Основу міжнародно-правового механізму захисту прав жінок закладено у ст. 1 Статуту ООН, яка покладає на держави обов'язок поважати усіх людей незалежно від статі. Органами системи ООН прийнятий ряд міжнародно-правових документів, що стосуються конкретних прав жінок переважно конвенційного характеру. Здебільшого усі Конвенції ООН стосуються подолання дискримінації щодо жінок. Серед міжнародних документів, які безпосередньо стосуються захисту прав жінок у період збройного конфлікту є: Резолюція РБ ООН 1325 є основою для надання мандатів з проблем жінок, миру і безпеки підтверджує ідею захисту жінок та підвищення їхньої ролі в запобіганні та вирішенні конфліктів (2000 р.); Резолюція РБ ООН 1820 акцентує увагу на тому, що сексуальне насильство в умовах конфлікту є військовим злочином (2008 р.); Резолюція РБ ООН 1888 акцентує увагу на необхідності забезпечувати захист жінок і дітей від сексуального насильства в умовах збройного конфлікту (2009 р.); Резолюція РБ ООН 1889 підтверджує необхідність щодо розширення участі жінок у політичних процесах (2009 р.); Резолюція РБ ООН 1960 розширює і поглиблює тему боротьби з сексуальним насильством в контексті проблем жінок, миру та безпеки (2010 р.). Виходячи зі змісту Преамбули Декларації про захист жінок і дітей у надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів 1974 р., необхідність міжнародного захисту прав жінок зумовлена стражданнями жінок та дітей, що належать до цивільного населення, які у період надзвичайних ситуацій та збройних конфліктів занадто часто стають жертвами нелюдських актів та відчувають тяжкі страждання. Серед міжнародного законодавства, що спрямоване на підтримку жінок також слід відзначити Четверту Женевську Конвенцію, яка передбачає, що вагітні жінки та матері малолітніх дітей повинні одержувати додаткове харчування згідно з їхніми фізіологічними потребами. Матерів малолітніх дітей повинні приймати в будь-якій установі, здатній забезпечити їх належне лікування та медичну допомогу, рівноцінну тій, що отримує населення. Окрім того, особливістю збройних конфліктів ХХ та ХХІ століть є активна участь жінок у конфліктах у якості комбатантів, що у свою чергу призводить до появи жінок-військовополонених. Саме нормативні акти, прийняті НАТО першими почали регулювати окремі аспекти, пов'язані з гендерними питаннями несення військової служби жінками. Зокрема у 1976 році було утворено Комітет із питань жінок у збройних силах НАТО, який у 2009 році отримав назву Комітет НАТО із гендерних питань.

На жаль, внаслідок агресії російської федерації тема захисту прав жінок під час війни набула більшої актуальності для нашої країни. На думку урядової уповноваженої з гендерних питань Катерини Левченко «першочерговими стають право на життя і право на безпеку, які сьогодні порушує російська федерація. Такі воєнні злочини, як обстріл цивільного житла, інфраструктури, мінування полів, доріг, тортури, вбивства, статеві злочини — це зараз, на жаль, частина нашого сьогодення. Окрім того, війна спровокувала розмови про заборону абортів. На сайті президента є зараз така петиція. Це неприпустимо. Заборона абортів не є засобом для покращення демографічної ситуації. Це потребує пильності і уваги з боку громадських організацій і суспільства, оскільки права жінок і гендерна рівність під час війни залишаються тими базовими принципами, на яких будується наша державна політика. Це європейські цінності, які для нас важливі». Наразі велику роль у захисті прав жінок в умовах війни відіграють неурядові правозахисні організації. Наприклад, вже зараз є підтверджені кейси впливу стратегічних справ у сфері оформлення документів для дітей за межами України та звернень до Європейського суду з прав людини в умовах війни. Окрім напрацьованих правових алгоритмів захисту, така реакція правозахисних організацій працює як запобіжних порушень прав жінок та дівчат у майбутньому.

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Автор: студент групи ПР-119 Трегуб Т.В.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Костроміна О.Г.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Вивчення особи злочинця є однією з важливих дій працівників правоохоронних органів, що в подальшому забезпечує усунення причин та умов вчинення злочинів, їх рецидивів тощо. Відомості про особу злочинця як елемент криміналістичної характеристики домашнього насильства дають змогу вирізнити ті дані, що потрібні для організації найбільш ефективного розшуку особи, яка вчинила злочин, а в подальшому – її викриття. Загалом особа злочинця – це широке поняття, що охоплює сутність особи, комплекс ознак, які її характеризують, її моральний та духовний світ у взаємодії із соціальними та індивідуальними життєвими умовами, що тією чи іншою мірою вплинули на вчинення злочину.

Зміст особи злочинця як елемента криміналістичної характеристики полягає в розгляді людини як певної системи, властивості та ознаки якої відображаються в навколишньому середовищі та використовуються під час розслідування.

Психологічні особливості осіб, які вчиняють домашнє насильство, полягають у тому, що таким особам притаманні нав'язливість, ревнощі, підозрлість, емоційна залежність і низька самооцінка.

Криміналістично значущі особливості особи, яка вчинила злочин (суб'єкта злочину), є невіддільним елементом криміналістичної характеристики певної групи злочинців. Їх розглядають як сукупність якостей, що втілюють криміналістичний портрет саме типового злочинця, який утворює корелятивні взаємозв'язки з іншими елементами криміналістичної характеристики злочинців. Криміналістична характеристика особи злочинця становить узагальнений портрет потенційного злочинця, а не персоналізований стосовно конкретної особи, і під час конструювання такого портрета обов'язково використовують емпіричні джерела інформації – матеріали кримінальних проваджень, за якими буде вирішено основне питання розслідування, дані офіційної статистики тощо.

На підставі аналізу судової практики з проблем домашнього насильства, зокрема вироків у судових справах за ст. 126-1 КК України, що внесено до Єдиного державного реєстру судових рішень, було сформовано загальну характеристику особи злочинця, яка вчиняє домашнє насильство. З огляду на це, можна зробити висновок, що суб'єкти такого виду злочину мають спільні риси. Це здебільшого особи чоловічої статі, повнолітні, із середньою освітою, які не працюють, офіційно неодружені (проте перебувають у сімейних стосунках із постраждалою особою).

Такий структурований підхід до вивчення властивостей особи злочинця в контексті криміналістичної характеристики злочину дасть змогу розробити оптимальний алгоритм розслідування злочинів, пов'язаних із домашнім насильством.

ДО ПИТАННЯ ПРО СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ТРИБУНАЛУ ЩОДО ЗЛОЧИНУ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Автор: студент групи ПР-119 Чікін А.О.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гульєвська Г.Ю.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

З метою забезпечення належного міжнародного розслідування і притягнення до відповідальності за вчинення злочину агресії проти України, розробки та підготовки пропозицій щодо створення спеціального міжнародного трибуналу Указом Президента створено робочу групу з опрацювання питання створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України.

Створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України - це ключовий захід, виконання якого вимагає Уряд України, громадянське суспільство і правнича спільнота. Злочин агресії є окремим злочином, який за своєю природою відрізняється від воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду. Злочином агресії є планування, підготовка, ініціювання або здійснення акту агресії, який в силу свого характеру, серйозності та масштабів являється грубим порушенням Статуту ООН, особою, яка перебуває в стані фактичного здійснення керівництва або контролю за політичними чи військовими діями держави. Відповідно, до відповідальності за злочин агресії може бути притягнуто не просто рядових виконавців військових наказів, а вище військово-політичне керівництво держави. Крім того, злочин агресії може охоплювати широке коло зовнішньополітичних, фінансових, торговельних та інших рішень та дій, яке керівництво держави-агресора приймає за довгий час до початку власне бойових дій. Ці та інші причини зумовлюють надзвичайну важливість переслідування керівництва рф за злочин агресії, вчинений проти України.

Перспектива створення Спеціального трибуналу зі злочинів агресії (STCoA) спирається і на історичний досвід. Злочин агресії вперше було розглянуто в міжнародному суді внаслідок Другої світової війни в місті, що стане відомим як Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі. Союзники звинуватили 24 німецьких політичних, військових і економічних лідерів у попередньому плануванні агресивної війни “в порушення умов пакту Келлога-Бріана 1928 року” — договору, який вперше заборонив війну і тим самим створив основу для статті 2(4) Статуту ООН. У своєму рішенні Нюрнберзький суд проголосив: “Розпочати загарбницьку війну... це не лише міжнародний злочин; це найвищий міжнародний злочин, який відрізняється від інших військових злочинів лише тим, що містить у собі накопичене зло в цілому”. На думку фахівців, наразі немає міжнародного суду з юрисдикцією щодо злочину агресії проти України. Україна, Росія та Білорусь не є сторонами Римського статуту, який створив Міжнародний кримінальний суд (МКС) і надав йому юрисдикцію. За нормальних обставин це означатиме, що МКС не матиме юрисдикції над подіями, які відбуваються в Україні. Однак Україна подала заяву щодо визнання юрисдикції суду в 2014 році та продовжила цю юрисдикцію на невизначений термін у 2015 році. На основі цих заяв суд може розглядати справи про геноцид, злочини проти людяності та військові злочини, скоєні в Україні, і прокурор уже розпочав розслідувати ці злочини. Однак через політичний компроміс злочин агресії відрізняється: на відміну від трьох інших злочинів у Римському статуті, за злочин агресії не можуть бути притягнуті до відповідальності громадяни держав, які не є сторонами Статуту, включаючи Росію та Білорусь. І хоча є пропозиції змінити це положення, будь-яка поправка, ймовірно, займе щонайменше рік, якщо вона взагалі відбудеться. І навіть якщо це буде зроблено, перегляд, швидше за все, застосовуватиметься перспективно, не маючи зворотньої дії у часі. Таким чином, міжнародна відповідальність за злочин агресії проти України майже безсумнівно вимагає створення нового міжнародного трибуналу.

ПОЛІТИКО-ПРАВОВА СИСТЕМА ПОЛЬЩІ: ВІД ТРАНЗИЦІЙНОЇ ДЕМОКРАТІЇ ДО ЄС

Автор: студент групи ПР-112 Шевцов Д.В.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Костроміна О.Г.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Республіка Польща сьогодні є прикладом країни, де ефективні економічні і суспільно-політичні реформи призвели до потужного економічного зростання та політичної стабільності. Країна впоралася з наступом світової фінансово-економічної кризи, а її авторитет і політична вага у світі невпинно зростає. За останні 20 років вона зуміла здійснити багато перетворень і характеризується як одна з найбільш стабільних та передбачуваних в Європі. Більшість польських експертів таку успішність пояснюють членством країни в Європейському Союзі та НАТО, що за своєю масштабністю прирівнюється до отримання Польщею незалежності в момент розвалу Російської імперії в 1917 році.

Вступ Польщі до ЄС у 2004 році фактично став вирішальним у загальному розвитку країни. За показниками соціологічних досліджень, всупереч економічним проблемам, які відчув ЄС під час світової фінансово-економічної кризи, переважна частина польського населення продовжує вважати цей крок найбільш вагомим чинником у процесі повернення Польщі до Європи. Зокрема, під час референдуму щодо членства РП в ЄС до 77,4 % поляків висловились за інтеграцію до Європейського Союзу, 22,5 % — проти. А вже через 4 роки після вступу до ЄС, під час опитування центром TNS OBOP в лютому 2008 року, лише 5 % поляків не схвалювали перебування країни в Євросоюзі. Водночас, позитивні наслідки від членства в ЄС задекларували понад 80 % опитаних. Їм імпонував стрімкий розвиток польської економіки внаслідок суттєвої фінансової допомоги від ЄС (як кредити, так і інвестиції) та інтеграції країни в єдиний європейський ринок. Схвально сприймалося населенням приєднання Польщі до Шенгенської зони, що надає можливість вільно пересуватися, навчатися та працювати в польських громадянам в країнах ЄС. А це, зрозуміло, значно покращило ситуацію на польському ринку праці, та й загалом позначилося на зростанні ролі польської держави на міжнародній арені.

Членство в Європейському Союзі гарантує енергетичну безпеку Польщі. Насамперед, це пов'язано з накопиченням Польщею необхідних запасів енергоносіїв (згідно з вимогами ЄС), отриманням можливості доступу до європейської допомоги у забезпеченні польських енергетичних потреб, а також з інтеграцією газотранспортних та електроенергетичних мереж країни у відповідні енергетичні системи ЄС. Вагома роль в енергетичній політиці Польщі відводиться також реалізації нових технологій видобутку сланцевого газу, що має знизити її залежність від газового імпорту, насамперед, із Росії. Все це дає можливість Варшаві ефективно уникати зривів у постачанні енергетичних ресурсів на польський ринок.

На загальному тлі наведених польських досягнень більшість передбачень тих, хто був проти членства Польщі в ЄС (можливість масового банкрутства національних підприємств через вплив більш конкурентних іноземних товарів, зокрема, в аграрному секторі; відтік польських громадян на заробітки за кордон; масштабне придбання іноземцями земельних угідь), або не справдилося, або, якщо справдилося, то не суттєво.

До негативних наслідків для Польщі від її членства в ЄС можна віднести хіба що квотування допуску на європейський ринок певних видів польських товарів, що спричинило непорозуміння між Варшавою та Брюсселем. Разом з цим, Єврокомісія змусила уряд Польщі визнати банкрутство (через неконкурентність) і продати дві польські судноверфі у Гдині та Щеціні.

Отже, незважаючи на незначні проблеми, що не виходять за рамки звичайних політичних процесів, які спостерігаються в інших європейських країнах, вони серйозно не впливають на розвиток польської держави. Польща є стабільною та економічно потужною країною, яка продовжує зміцнювати свій імідж в Європі й світі.

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ДОБОРУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНЦІЙ

Автор: студент групи ПУА-211м Агапов І. Ю.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Адаменко М.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

У мінливих умовах функціонування державних установ на передній план висувається залучення у висококваліфікованого та цілеспрямованого персоналу. Становлення державного сектору країни, тенденції розвитку світової та національної економік свідчать про щорічне зростання затребуваності працівників, здатних швидко розвиватися, адаптуватися та здійснювати перекваліфікацію відповідно до викликів сучасності. Згідно звіту Всесвітнього економічного форуму до 2025 року близько 50% всіх працівників потребуватимуть набуття нових компетенцій та перепідготовки. Все сказане підтверджує необхідність розвитку державних службовців відповідно до сучасних трендів та запитів. Тому потребує розвитку компетентнісний підхід розвитку професійної поведінки державних службовців для поглиблення їхніх компетенцій.

Проведені дослідження показали, що застосуванню компетентнісного підходу приділено багато уваги в освіті, педагогіці, що викликано реформуванням існуючих освітніх моделей. Також активно компетентнісний підхід застосовується в бізнесі. У науковій літературі приділяється недостатньо уваги дослідженням сутності та змісту добору державних службовців на основі компетентнісного підходу.

Огляд наукової літератури щодо застосування компетентнісного підходу стосовно добору державних службовців дозволив визначити, що розуміння категорій «компетенція» та «компетентність» є дискусійним. Частина науковців ці категорії ототожнюють, інша частина розмежовує. На нашу думку, «компетентність» доцільно трактувати як поінформованість, обізнаність, авторитетність. Згідно ст. 1 Закону України «Про вищу освіту» компетентність розглядається як «здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей». Розглядаючи компетентність з точки зору кадрового менеджменту у державній службі, можна зазначити, що однією з найважливіших її характеристик є здатність/готовність службовця ефективно здійснювати професійну діяльність, що поєднує ряд необхідних компетенцій.

Сутність компетентнісного підходу доцільно розглядати в аспекті розробки та застосування моделей компетенцій державних службовців, їх добору, оцінювання та розвитку відповідно даних моделей. Компетентнісний підхід можна вважати управлінським інструментом, що визначає професійні та поведінкові вимоги до державних службовців, їх посад, кваліфікацій тощо. Професійна поведінка службовців розглядається безвідривно від компетентнісного підходу. Таким чином можна підсумувати, що існують різні погляди на сутність компетентнісного підходу в доборі державних службовців. Беручи їх за основу можна сформулювати погляд на нього для застосування в державному управлінні. Із проведеного аналізу публікацій, компетентнісний підхід розглядається як концепція, поведінкова модель або інструмент управління персоналом у державній службі. На нашу думку, компетентнісний підхід потрібно розглядати саме як інструмент.

Реалізація добору державних службовців на основі компетентнісного підходу відбувається за допомогою комплексу методів. Найбільш часто використовуються експертні методи, тестування, самооцінювання та інше. Відповідно до отриманих результатів такого оцінювання відбувається визначення відповідності державних службовців тим вимогам, які висуваються до посад та рівнів кваліфікацій. Враховуючи сказане доцільно розглядати такі напрями розвитку державних службовців на основі компетентнісного підходу. Застосування Т-моделі, у якій компетентність службовців потрібно розвивати у напрямках розширення та поглиблення компетенцій.

Розширення компетентності державних службовців повинно відбуватися у напрямках отримання освіти (спеціалізованої), засвоєння нових знань та набуття нових компетенцій у сфері державного управління. А поглиблення компетентностей державних службовців спрямовується на підвищення кваліфікації, поглиблення набутих вмінь та навичок.

Крім того, компетентнісний підхід у доборі державних службовців повинен забезпечувати добір таких співробітників, які спрямовані на стратегічне мислення, сприйняття інновацій, підтримання українського курсу розвитку та перспективного бачення економічного зростання, протидію корупції, формування власного відповідального ставлення до державної служби та умотивованість в результатах праці державних службовців.

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Автор: студент групи ПУА-211 Антоненко Т.О.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гулевська Г.Ю.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Особливості механізму адміністрування вищої освіти на міжнародному освітньому рівні спрямовані на забезпечення популяризації можливостей здобуття освіти в Україні для іноземців та осіб без громадянства та досягнення стабільної позитивної динаміки кількості іноземних здобувачів освіти усіх рівнів. Комплекс заходів (стратегія) визначає місію, візію, мету, завдання та план заходів щодо реалізації. Стратегія базується на узагальненому та ґрунтовному аналізі світового досвіду провідних країн світу, який демонструє важливість державної підтримки інституцій, що популяризують можливості здобуття вищої освіти іноземцям та особам без громадянства. Місія – підвищення конкурентоспроможності України на міжнародному ринку освітніх послуг. Візія – поглиблена інтеграція у міжнародний ринок освітніх послуг та створення інноваційного, відкритого та безпечного середовища для здобуття громадянами світу якісної вищої освіти в Україні.

Одним із завдань державної політики щодо вищої освіти нині є розроблення системи діагностики якості освіти для визначення відповідності рівня освіти державним стандартам; акредитація вищих навчальних закладів усіх рівнів і форм власності.

Під час формування державної політики у сфері вищої освіти в сучасних умовах порівняно з недавніх часів проблема якості вищої освіти стала провідною. Формування умов для найповнішого задоволення потреб громадян у якісній вищій освіті, а економіки – у компетентних спеціалістах, стає одним із головних завдань органів державного управління вищою освітою.

Якість освіти як управлінська категорія спрямована на пошук шляхів її розвитку та оновлення, визначає стратегії впливу на функціонування освітньої системи та «методи впливу на показники функціонування освітньої системи, обирає шляхи змін і розвитку».

Якість освіти розглядається як якість результату освітнього процесу – відповідність рівня підготовки випускників попиту роботодавців, вимогам стандартів та як характеристика системи забезпечення цієї якості – зміст освіти, рівень підготовки абітурієнтів, студентів, викладацьких кадрів, інформаційно-методичний супровід, матеріально-технічне забезпечення якості підготовки, використовувані навчальні технології, наукова діяльність тощо.

Вдосконалення системи навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах є одним із важливих напрямків реформування системи національної освіти, важливою складовою становлення України як рівноправного партнера у створенні світового освітнього простору. Досвід українських ВНЗ у справі підготовки іноземних громадян може стати гідним фундаментом для подальшого розвитку та розробки нових технологій навчання.

Водночас світовий ринок надання освітніх послуг для іноземців є висококонкурентним і глобальним. Існує ризик втрати високих на цей час позицій на світовому ринку освітніх послуг внаслідок неприйняття вчасних адекватних управлінських і законодавчих рішень щодо забезпечення доступності вищої освіти, створення сприятливих і безпечних умов для їх навчання.

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА: СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Автор: студент групи ПУА-111 Бабінцева Є.С.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Костроміна О.Г.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Адміністративні процедури певною мірою виконують забезпечувальну функцію, оскільки вони представляють собою чіткі межі, в рамках яких повинні діяти суб'єкти публічного адміністрування, приймаючи (видаючи) нормативні акти, адміністративні акти, адміністративні договори і плани. Разом із тим, в юридичній науці, так само як і на рівні законопроектів, існує концепція, згідно з якою адміністративні процедури повинні регулювати виключно порядок видання адміністративного акта. Яке остаточне рішення щодо обсягу і змісту адміністративно-процедурної діяльності прийме законодавець, поки невідомо. У зв'язку з цим можна провести лише найбільш загальний аналіз цілей і завдань адміністративних процедур.

Мета адміністративної процедури визначається, з одного боку, Конституцією України, а з іншого – завданнями, які розв'язуються за допомогою сучасного адміністративного права. Їх детальне вивчення дозволяє зробити висновок, що мета адміністративної процедури полягає у забезпеченні прав і свобод людини, що реалізуються у сфері публічного адміністрування, шляхом усунення (ліквідації) будь-яких невизначеностей між приватними особами і суб'єктами публічного адміністрування. У розвиток цієї думки можна також відзначити, що адміністративна процедура спрямована на структурування процесу комунікації між названими суб'єктами для досягнення спільної мети, а саме для знаходження рішення.

Адміністративна процедура виступає посередником між конституційними завданнями і адміністративною реальністю, необхідною сполучною ланкою для застосування матеріального адміністративного права, конститутивним модусом реалізації адміністративного права, структурою дій суб'єктів публічного адміністрування та приватних осіб. Результат, якого потрібно досягти в рамках цієї структури дій, може бути представлений таким чином: процедура повинна привести до матеріального правомірного рішення; легітимізувати це рішення; виступити посередником під час створення атмосфери його прийнятності; забезпечити суб'єкта публічного адміністрування інформацією; надати майданчик для висловлювання протилежних думок і сприяти досягненню між ними балансу і дотриманню індивідуальних прав; бути економічною і доцільною.

Таким чином, завдяки адміністративній процедурі: посилюється правовий статус приватної особи, залученої у правовідносини з суб'єктом публічного адміністрування, за допомогою надання йому певних процедурних прав і можливостей (право на ознайомлення з документами; право на участь у процедурі; право бути вислуханим тощо); забезпечується контроль не тільки за остаточним рішенням суб'єкта публічного адміністрування, а й за його проміжними діями, що сприяє підвищенню як правомірності управлінської діяльності, так і її якості.

ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДЯНСЬКИМ СУСПІЛЬСТВОМ У ШИРОКІВСЬКІЙ ГРОМАДІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Автор: студент групи ПУА-211 Гаврилюк Є.В.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гулевська Г.Ю.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

З початком повномасштабного вторгнення армії російської федерації в Україну перед керівництвом Широківської громади повстали нові проблеми, які вимагали швидких рішень. У Запорізькій області, де йдуть бойові дії, територіально знаходиться і переважаюча кількість підприємств. Багато логістичних ланцюжків повністю розірвані, багато підприємств знищено фізично, деякі – не можуть працювати в режимі війни, багато працівників виїхали. Проте економіка держави повинна працювати перш за все забезпечуючи як потреби Збройних сил України під час війни з російською федерацією, так і щоденні потреби населення в житлі, їжі, ліках, одязі тощо.

Волонтери Широківської громади допомагають армії та територіальній обороні у відсічі війни, забезпечуючи їх усім необхідним. Одні готують гарячі обіди для бійців, інші шийють прапори та в'яжуть сітки, треті взяли на себе підвіз гуманітарної допомоги – кожен мешканець займається тим, що йому під силу. Дитяче харчування, молоко, засоби гігієни, ковдри, подушки, термоси та інше. Ці речі допоможуть частково бійцям Сил територіальної оборони, а також відправляться до сімей з дітками з числа мешканців громади та внутрішньо переміщених осіб, кількість яких постійно зростає. З перших днів бойових активні жителі випікають хлібобулочні вироби. Вже виготовлено понад 1000 одиниць випічки для Збройних сил України. Продукцію для приготування їжі їм надають фермери, підприємці, депутати. Понад мільйона гривень вдалось зібрати на протистояння російській агресії. В громаді все спокійно, комунальні служби працюють 24/7. Комунікації в порядку. Працівники на місцях. Широківська громада взяла під шефство окремі підрозділи наших захисників, забезпечує їх гарячою їжею. Кожного дня, волонтери харчують до 2 тис. людей. У шкільних їдальнях готують страви, регулярно доставляють продукти. Необхідно: дістати допомогу, домовитись про неї, забезпечити логістику, розвантажити, відсортувати, розфасувати в продуктові та інші набори допомоги, організувати адресну доставку або ж роздачі в кожному селищі та селі; звітування перед донорами, партнерами по отриману та роздану людям допомогу. Це великий обсяг і тому до процесу на регулярній основі підключені всі працівники апарату, старости, інші представники на місцях.

Головним завданням реформ в системі органів виконавчої влади є більш чітке визначення, закріплення на законодавчому рівні і внесення ясності щодо владних повноважень кожного елемента системи, а також виявлення і правильне вирішення основних практичних проблем, що виникають між інститутами управління всіх рівнів, і, відповідно, їх чіткого фінансового, правового, організаційного забезпечення. Процес удосконалення законодавчої бази в системі державного управління триває. Необхідна розробка нових, а також подальше доопрацювання прийнятих законів та підзаконних нормативно-правових актів. Вирішення організаційних проблем має відбуватися також на рівні законодавчих актів, в першу чергу для забезпечення стабільності механізму втілення перетворень в системі державного управління. Лише координованість у роботі різних елементів системи, забезпечення їх стійкої взаємодії дає можливість говорити про позитивні наслідки реформування української держави в умовах воєнного стану.

ВПЛИВ КОНЦЕПЦІЇ “ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ” НА ЗМІСТ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Автор: студент групи ПУА-111 Гальченко М.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Костроміна О.Г.
ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Ідеологія людиноцентризму, або «людино-орієнтована» ідеологія, відповідно до якої держава має «служувати» інтересам громадян, тобто діяти заради і в ім'я приватних осіб шляхом всебічного забезпечення пріоритету їхніх прав, свобод та інтересів у публічній сфері, в останні часи набула поширення на сторінках наукової літератури та визнання на рівні влади. Усе частіше від політиків та чиновників, суддів та депутатів можна почути заклики до орієнтації держави у процесі її функціонування на людину і громадянина, на їхні запити та сподівання. Таку тенденцію, безумовно, варто вітати і, за можливості, долучатися до її впровадження у життя, зокрема, через підготовку відповідних наукових публікацій, коментарів до законодавства тощо.

Фактично, ідеєю людиноцентризму пронизана уся Конституція, серцевиною якої є положення статті третьої: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави».

Ю. П. Битяк, Н. Б. Писаренко та І. В. Бойко, відштовхуючись від змісту положень ст. 19 та ст. 55 Конституції України стверджують, що норми адміністративного права за своїм духом, змістом повинні «наповнюватися» ідеєю людиноцентризму, а утворені через їхнє об'єднання інститути, підгалузі та й загалом система цієї галузі має забезпечувати таке регулювання суспільних зв'язків, за якого приватна особа відчуватиме себе впевнено у відносинах із суб'єктом владних повноважень.

В. В. Юровська вважає, що людиноцентризм як нова концепція адміністративного права полягає у забезпеченні та дотриманні у публічно-правовій сфері принципу верховенства права (правовладдя), забезпеченні спрямованості адміністративного права на пріоритет прав фізичних і юридичних осіб, забезпеченні дотримання конституційних принципів у всіх без винятку сферах суспільного життя. При цьому людиноцентристська концепція адміністративно-правової доктрини, як зауважує вчена, заснована на якісно нових, зорієнтованих на утвердження принципу верховенства права підходах до дослідження вихідних ознак адміністративного права як галузі права, публічного адміністрування та його інститутів, суб'єктного складу адміністративно-правових відносин та їх адміністративно-правового статусу, усіх аспектів адміністративного та судового порядку вирішення публічно-правових спорів тощо.

Завдання концепції людиноцентризму полягає в тому, щоб: забезпечити соціально-правову трансформацію суспільства і держави, результатом якої стане «перетворення» приватних осіб на громадян, вільних особистостей; звільнити приватних осіб від думки про те, що вони лише «гвинтик» державного механізму; сприяти виробленню, перш за все, норм адміністративного права, які зобов'язували б державу ефективно та послідовно «служити» інтересам приватних осіб; стати сполучною ланкою між принципом верховенства права і його реалізацією на практиці; втілити у життя ідею, сформульовану Франкліном Делано Рузвельтом, про те, що «обов'язок держави перед громадянином – це обов'язок слуги перед господарем».

Таким чином, людиноцентризм повинен стати не просто доктринальною ідеєю. Він має перетворитися на спосіб життя українського народу і безальтернативний принцип функціонування влади. У зв'язку з цим пріоритетним завданням вітчизняної науки адміністративного права слід визнати вивчення змісту кожного із прав (свобод) людини і громадянина, а також процедур їх реалізації у сфері публічного адміністрування, що дозволить наповнити адміністративне право новими нормами та інститутами, які й забезпечать повну та ефективну реалізацію даної концепції на практиці.

МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ КРАЩИХ СВІТОВИХ ПРАКТИК ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Автор: студент групи ПУА-211м Гура Б. Д.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Адаменко М.В.

ЗІЕІТ, Україна, м.Кривий Ріг, вул.Гетьманська, 108

Наразі поки йде війна України з Російською федерацією говорить про розвиток державно-приватного партнерства не представляється можливим. Однак, якщо абстрагуватися від існуючої ситуації і розглядати перспективи розвитку економіки України після закінчення бойових дій, то можна визначити ті світові практики, які український уряд може застосовувати для розвитку інфраструктури і територіальних громад. Україна після війни буде мати широкий спектр можливостей – від доступу до сучасних технологій до великих фінансових вливань в інфраструктурні об'єкти. Першочергове значення буде мати відбудова житла, лікарень, закладів освіти, доріг, мостів та іншої інфраструктури. Таку відбудову потрібно буде робити разом із відновленням промисловості, енергетики, аграрного сектору, транспортної інфраструктури тощо. Потрібно буде визначитися хто і на яких умовах зможе приймати участь у розвитку економіки країни. Враховуючи сказане досліджено можливості запровадження кращих світових практик співпраці держави і бізнесу в Україні після її перемоги.

Зараз в Україні, так само як в країнах ЄС найбільш вразливим сектором економіки є енергетика. Країни Європи дуже залежні від російських газу та нафти. Але поступове зменшення споживання та пошук альтернативних енергоносіїв у минулому, забезпечили цим країнам можливість часткової відмови від енергоресурсів РФ зараз та повної відмови у майбутньому. Великі ризики у сфері енергетики, пошуки шляхів економії та збереження навколишнього середовища спричинили розвиток та застосування новітніх видів енергії впродовж останніх десяти років. Приклад європейських країн Україна може взяти на озброєння та удосконалити вже існуючі здобутки у сфері «зеленої» енергетики. Для України потрібна повна відмова від енергоносіїв РФ та формування нової енергетичної стратегії. В межах цієї стратегії можна розглядати не тільки традиційні підходи – збільшення власного видобутку газу, вугілля, нафти, а й використання інших технологічних рішень – біопалива, біотехнології водню, батарейних накопичувачів тощо.

В Україні розвивалася відновлювана енергетика, однак у 2020 році темпи її розвитку уповільнилися внаслідок інституційних рішень. Забезпечити наново «зелений тариф» та повністю вирішити енергетичну проблему технічно не можливо. Але для української енергосистеми є два напрями розв'язання ситуації за допомогою сучасних технологій: використання батарейних накопичувачів або біомаси для короткочасного накопичення енергії; використання біотехнологій водню для довгострокового накопичення. Деякі територіальні громади сіл і невеликих містечок України мають досвід у використанні батарейних накопичувачів сонячної та вітрової енергії, використання біомаси (відходів рослинництва), біогазу твердих побутових відходів тощо. При цьому вартість такої енергії є менша, ніж вартість природного газу. Найкращий досвід у цій сфері у США, країн ЄС, Південної Кореї, Німеччини, Великобританії, Італії, Швеції та Фінляндії. Отже, в енергетичному секторі України мають відбутися суттєві зміни, у яких принципово повинні прийняти участь українські та зарубіжні приватні партнери.

Ще одним пріоритетним напрямом державно-приватного партнерства в Україні може стати розвиток виробництва, спрямованих на заміщення імпорту. Україна, як і країни ЄС та США залежні від частини продукції, що в цих країнах виробляється в обмеженій кількості та не покриває всієї потреби. Можливості впровадження кращих світових практик державно-приватного партнерства та пошуки приватних партнерів, які б прийняли участь в реалізації проектів імпортозаміщення для України є достатньо широкими: побудова власних нафтопереробних заводів та розробка нафтових родовищ на умовах здійснення державно-приватних проектів з імпортозаміщення; пошук приватних партнерів, які потенційно зацікавлені у будівництві заводів хімічної промисловості. Крім того, українському уряду доцільно розглядати програми розвитку тих галузей національної економіки, які забезпечують високу додатну вартість. За наявності значних інвестицій, підтримки держави та доступу до сучасних технологій можна забезпечити розробку і реалізацію проектів будівництва нових виробництв електродвигунів, трансформаторів, генераторів, побутової електротехніки та електроніки. Також доцільно розглядати розвиток державно-приватного партнерства у сфері ІТ-технологій. Тим паче, що в Україні велика чисельність професіоналів у цій сфері, яких можна залучати до сумісних проектів держави і бізнесу. За приклад можна взяти швидкий розвиток економіки Китаю – перехід на виробництво товарів і послуг з високою доданою вартістю.

Отже, економіка України при грамотному поєднанні ресурсів держави і бізнесу може стати економікою державно-приватного партнерства із залученням міжнародних інвестицій і бізнесу.

ПРОБЛЕМИ УПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Автор: студент групи ПУА-111м Демерташ А. О.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Волошина К.А.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Цифровізація в усіх сферах суспільного життя набуває все більшого значення. Не виключенням є органи місцевого самоврядування. Однак на сьогодні можна виділити три найважливіші елементи місцевого самоврядування, для кожного з яких притаманний свій набір проблем, які потребують вирішення:

1. Для муніципального управління доцільною є максимально можлива цифровізація. Водночас мають ся значні обмеження, що мають бути врахованими. Ключові із них: дотримання принципу доступності муніципальних послуг. Практика останніх років, коли цифровізація в місцевому самоврядуванні (далі по тексту – МС) «набрала обертів», характеризує те, що технологічні інновації можуть ускладнювати взаємодію членів територіальної громади (далі по тексту – ТГ) із муніципальними структурами і руйнувати вже сформовані і добре працюючі механізми взаємодії. Тому при прийнятті рішення про реалізацію тих чи інших елементів «е-уряду» на території конкретних ТГ, обов'язково необхідно враховувати рівень доступу членів ТГ до швидкісного Інтернету і міру їхньої загальної комп'ютерної грамотності. Крім того, значним обмежувачем задля упровадження цифрових технологій в органах МС є неготовність службовців. Із часом зміни поколінь дана проблема перестане бути актуальною при набутті навичок цифрової грамотності та цифрових компетентностей.

2. Другим проблемним напрямом є участь ТГ у здійсненні МС на базі інструментів е-демократії. Така участь завжди носить додатковий по відношенню до діяльності органів МС характер, а рішення, що приймаються членами ТГ у межах будь-яких форм е-демократії, носять суто рекомендаційний характер. Основні форми участі членів ТГ у МС включають петиції, звернення до органів влади, опитування, місцеві ініціативи, збори членів ТГ, публічні слухання, соціальні мережі тощо. Міра та межі цифровізації участі членів ТГ у МС не будуть однаковими для кожної із перелічених форм. Так, петиції, звернення громадян й опитування краще зробити цифровими, а публічні слухання доцільніше проводити «вживу», оскільки до цього часу відсутні доступні технології, які б надавали можливість створити у цифровому середовищі ефект співпричетності великого числа людей.

3. Важливим проблемним напрямком МС є безпосередня участь членів ТГ у виборах, референдумах й зборах громадян. У цій ситуації цифровізація значно відстає від сучасних вимог часу. Оскільки наразі поширеним є погляд на заміну безпосереднього формування ОМС цифровими аналогами при сучасному технічному рівні е-голосування як на нездійсненну. Ситуація ускладнена тим, що електронні вибори і референдуми до цього часу не мають належної нормативно-правової бази і, в разі порушень у ході їх здійснення, можуть поставати запитання про достовірність і, тим самим, викликати сумніви у законності одержаних результатів. Однак, вже зараз наявність розгалуженої інфраструктури цифрових технологій і пов'язаного з нею загального інтересу створюють умови для діяльної і безпосередньої участі жителів у різних сферах життя громади, серед якої й політична. Науковців наголошують, що проблематика упровадження цифрових технологій в електоральне поле, насамперед, обумовлена небажанням виконавчих органів знизити власний контроль та участь у формуванні результатів голосування із застосуванням «добре зарекомендованих та відпрацьованих політтехнологій». Задля досягнення успіхів у цифровізації даної сфери зміни у нормативно-правовому полі стосовно упровадження цифрових технологій у вибори та запровадження е-голосування в Україні повинні проходити в кілька електоральних циклів. При цьому, з урахуванням результатів експериментів (серед яких пробні тести, пілотні проекти, а також повномасштабне використання цифрових технологій у загальнонаціональному й місцевому виборчому процесі) зазначені зміни мають систематично переглядатися.

Варто підкреслити, що завдячуючи реформам МС та децентралізації в Україні стосовно розвитку цифрового місцевого самоврядування проведена досить велика робота: більша частина міст у складі органів МС має спеціально створені структурні підрозділи, ключовими задачами яких є питання цифровізації; саме на муніципальному рівні зосереджена переважна частина інформаційних ресурсів України; з різних сфер життєдіяльності ТГ розроблено й підтримуються в актуальному стані інформаційні ресурси і цифрові системи; на муніципальному рівні ефективно використовуються цифрові рішення щодо комунікацій; серед підприємницьких структур з'явилися ті, які спеціалізуються на створенні цифрових рішень для органів МС. Проте перелічені успіхи муніципальної цифровізації стосуються, переважно, крупних міст. Прірва у сфері цифровізації між містами обласного значення та невеликими сільськими громадами має місце через різницю у можливості доступу до швидкісного Інтернету і наявності необхідної кількості компетентних фахівців.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДБОРУ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ НА ЗАСАДАХ МЕРИТОКРАТІЇ

Автор: студент групи ПУА-211м Єріна О. О.
Керівник: кандидат технічних наук Магар Н.Г.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Меритократична ідеологія відбору чиновників традиційно є основою демократичної, раціональної, професійної державної служби. Меритократія - наслідок переходу від аристократичної ідеології до республіканської щодо заповнення державних посад. Вищі їх почали заповнюватися через вибори, а система держслужби - формуватися на професійній основі. Проте принцип меритократії не виключив повністю можливості виборних чиновників заповнювати підпорядковані посади (патримоніальні призначення). Право обраних політичних лідерів призначати на державні посади осіб, які здаються найбільш відповідними - спадщина аристократичної ідеології. У системі веберівської бюрократії це відхиленням від нормального функціонування.

Меритократія може бути заснована на двох підходах:

- 1) академічна (освітня) меритократія - відбір та наймання співробітників, які мають кращі показники у освіті, процес відбору побудований на стандартизованих тестах/завданнях, розроблених з погляду перевірки знань;
- 2) професійна (компетентнісна) меритократія - відбір і наєм кандидатів, які показали кращі результати у професійній діяльності, процес відбору побудований на практичних завданнях, розроблених експертами та службовцями, що діють.

Обидві ідеології фактично засвідчують вже досягнутий рівень кандидата. Освітня меритократія передбачає додаткове професійне навчання/тренінги після проходження відбіркових процедур, найчастіше – у процесі професійної діяльності. Професійна меритократія передбачає деякий досягнутий рівень професійної майстерності та подальшу його підтримку та розвиток через систему підвищення кваліфікації.

Система конкурсного відбору посади державної служби в Україні фактично поєднує у собі риси професійної та освітньої меритократії. В українській системі можна назвати такі риси освітньої меритократії:

- процес відбору ґрунтується на стандартних кваліфікаційних вимогах;
- для перевірки відповідності кандидата кваліфікаційним вимогам використовуються достатньо стандартизовані тести. За багатьма кваліфікаційними вимогами до професійних знань та навичок існують типові тестові завдання, банк яких створено Міністерством праці та соціального захисту.
- конкурсні процедури практично не включають практичних завдань та завдань, які перевіряють конкретні навички професійної діяльності.

Разом з тим, неможливо віднести українську систему до повністю освітньої меритократії, оскільки прямої залежності між освітнім рівнем кандидата і успіхом у конкурсі, як передбачається класичною освітньою меритократією, - немає. Це обмеження накладається встановленими нормативними актами кваліфікаційними вимогами. Кандидат, має, наприклад, вчений ступінь, немає однозначної переваги перед кандидатом, які мають лише мінімально необхідний цій посаді рівень освіти.

Крім того, із професійної меритократії також переймається умова встановлення як однієї з кваліфікаційних вимог стажу державної служби або досвіду роботи зі спеціальності. При цьому можна помітити, що з підвищенням ієрархії посад зростає важливість стажу саме державної служби, а не роботи поза апаратом державного управління. Ця закономірність підтверджує наявність орієнтації на внутрішній ринок праці, що властиво професійній меритократії. Важливо звернути увагу на той факт, що характеристики розвиненого внутрішнього ринку праці та ефективної бюрократії дуже подібні, що не випадково – у державному управлінні дуже висока важливість специфічної накопиченої професійної компетентності. Більше того, орієнтація на внутрішній ринок праці значною мірою сприяє вирішенню проблеми опортунізму в поведінці чиновників, що є актуальним для російської системи державної служби. Все перераховане дозволяє зробити висновок про перевагу професійної меритократії як ідеології відбору кадрів задля забезпечення реалізації принципів ідеальної бюрократії.

НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМ БЮДЖЕТОМ М. КРИВИЙ РІГ

Автор: студент групи ПУА-111м Кулик М. І.
Керівник: кандидат технічних наук Магар Н.Г.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Місцеві бюджети мають виключну роль у сучасному суспільстві, являючись як складником економічних відносин, так і важливим механізмом впровадження заходів політики держави, регіонів і місцевої влади. Ключовою ціллю при цьому є таке управління місцевими бюджетами, яке дозволить досягти сталого розвитку територіальної громади та регіону. Адже не викликає сумніву виключна роль місцевих бюджетів у рівні соціального й економічного розвитку як окремих територій, так і територіальних громад.

Потужним механізмом впливу на соціально-економічний розвиток міста є збалансованість місцевого бюджету. Проведений аналіз показав, що збалансованим бюджет Кривого Рогу був тільки у 2019 р., тоді як в інші періоди, видатки перевищували доходи. Найсуттєвіше перевищення сталося в 2020 р, коли абсолютна незбалансованість склала 210405,4 тис. грн. або 3,19 % у відносному вираженні. Окрім цього, у травні 2021 р. Державна аудиторська служба України проводила фінансовий аудит міського бюджету (здійснювалася ревізія доходної та видаткової частини). Результатом перевірки стали порушення у розмірі, що перевищує 27 млрд. грн. У публічному доступі відкриті дані про такі порушення. Такий стан справ потребує ужиття заходів із удосконалення процесу управління бюджетом м. Кривий Ріг.

Доцільним для управління бюджетом м. Кривого Рогу та місцевими бюджетами загалом в Україні, буде запозичення певного позитивного досвіду Нової Зеландії. Там упроваджено систему контрактних взаємовідносин між міністрами і керівниками департаментів. У таких контрактах визначається очікуваний результат від діяльності керівника, внаслідок чого відбувається або винагорода, або застосування штрафних санкцій. Якби подібний досвід застосувати до міських голів та розпорядників бюджетними коштами, а саме: залежність оплати їх праці від результативності наповнення і виконання бюджетів, то, найбільш імовірно, ефективність управління міськими бюджетами значно б зросла. Крім того, досить цікавою для запозичення у Нової Зеландії видається ідея зміщення акцентів з фінансування комунальних (бюджетних) установ і підприємств на придбання послуг, що ними надаються.

Для покращення управління місцевим бюджетом м. Кривий Ріг пропонується закріпити порядок реалізації міжбюджетних відносин між місцевими бюджетами, який передбачає наступні кроки: 1) прийняття рішення місцевою радою про необхідність залучення коштів для покриття бюджетного дефіциту шляхом отримання позики та/або позички з іншого бюджету; 2) наділення повноваженнями виконавчий орган відповідної місцевої ради щодо звернення до визначеного в рішенні органу місцевого самоврядування іншої територіальної громади з метою отримання такої позики/та або позички; 3) розгляд місцевою радою, на адресу якої надійшло таке звернення, можливості надання позики та/або позички виключно за рахунок профіциту бюджету і виключно для покриття дефіциту місцевого бюджету органу місцевого самоврядування, який звернувся із відповідним проханням; 4) у випадку прийняття місцевою радою позитивного рішення щодо надання такої позики та/або позички, між виконавчими органами повинен бути укладений адміністративний договір щодо предмету позики та/або позички. Для того, щоб цей алгоритм міг бути реалізованим потрібно внести відповідні корегування до діючого бюджетного законодавства.

Окрім того, актуальними для м. Кривий Ріг є наступні напрямки управління бюджетом, які здатні сприяти залученню додаткових ресурсів для покриття розриву між доходами і витратами: підвищення надходжень від місцевих податків за рахунок виведення з тіні земельного ресурсу та реформування податку на нерухомість згідно із європейською практикою; стимулювання економічної активності та створення сприятливого бізнес-клімату, збільшення надходжень від податку на доходи фізосіб, залучення інвесторів та сприяння створенню робочих місць; затвердження та виконання генерального плану та детальних планів міста і його районів, забезпечення відкритого доступу громади до містобудівної документації; підвищення відповідальності та підзвітності посадових осіб органів місцевого самоврядування поряд із збільшенням їх залежності від громадянської думки та зменшенням залежності від спонсорів; недопущення до влади та усунення від неї корупціонерів, популістів та непрофесіоналів; посилення відповідальності головних розпорядників за формування та виконання бюджетів, що, в свою чергу, підвищить ефективність управління бюджетними коштами; невідворотність санкцій за корупцію, особливо якщо її прояви стосуються ресурсів місцевого бюджету; участь громадян у роботі міської ради, вплив на формування міського бюджету та контроль за використанням бюджетних коштів; підвищення вимог до виборчих програм місцевих політиків та контроль за їх виконанням.

СУТНІСТЬ, ОЗНАКИ ТА ПРІОРИТЕТНІ СФЕРИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Автор: студент групи ПУА-211м Литвиненко С. В.
Керівник: кандидат юридичних наук Косяк О.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Аналіз та систематизація існуючих наукових підходів до розуміння змісту понять «державно–приватне партнерство» та «державно–приватне партнерство» дозволяють сформулювати авторський підхід до визначення державно–приватного партнерства. Тому державно–приватне партнерство можна розглядати як систему фінансово–економічних відносин між органами державної влади та представниками приватного бізнесу, засновану на інвестуванні економічних ресурсів приватного сектору економіки у розвиток державної та комунальної власності, що здійснюється на основі взаємної вигоди та партнерства. Тобто це система відносин між державою та приватними партнерами, в рамках якої відбувається об'єднання їхніх ресурсів із відповідним розподілом ризиків, повноважень та винагород за реалізацію інвестиційних проектів.

Основними базовими ознаками державно–приватного партнерства є:

- суб'єктами державно–приватного партнерства є держава в особі центральних та територіальних органів та приватний бізнес;
- партнерські відносини між сторонами юридично оформлені у межах чинного нормативно–правового поля;
- партнерство, як правило, довгострокове (5–50 років);
- всі відносини у рамках державно–приватного партнерства здійснюються на основі відкритості, прозорості та публічності;
- обидві сторони товариства рівні, рівні перед законом, будь–яка дискримінація прав заборонена;
- державно–приватне партнерство орієнтоване вирішення суспільно значимих завдань і має чітко виражену соціальну спрямованість;
- створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт, технічне переозброєння) об'єкта державно–приватного партнерства та/або управління ним (використання, експлуатація, технічне обслуговування тощо) здійснюється в рамках ДПП;
- партнерство ґрунтується на консолідації фінансових, кадрових, інтелектуальних, матеріально–технічних та інших ресурсів обох сторін;
- партнери несуть відповідальність за досягнення кінцевих результатів співробітництва та виконання взятих на себе зобов'язань за угодою про ДПП;
- державно–приватне партнерство має забезпечувати економічну та соціальну ефективність діяльності, що проводиться у рамках договору про партнерство;
- партнерські відносини між державою та приватним бізнесом передбачають справедливий та пропорційний розподіл ризиків між партнерами; ризики передаються тій стороні, яка може керувати ними ефективніше.

Як показує міжнародна практика, ефективна взаємодія держави та приватного бізнесу через механізми державно–приватного партнерства набула широкого поширення у багатьох важливих сферах соціально–економічного життя, а саме:

- у сфері соціальної інфраструктури (будівництво та модернізація будівель у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, їх технологічне забезпечення);
- у сфері транспортної інфраструктури (будівництво автомобільних та залізниць, морських та річкових портів, аеропортів, трубопроводів);
- у сфері житлово–комунального господарства (модернізація існуючих та будівництво нових мереж газо–, водо– та енергопостачання, їх обслуговування).

СКЛАДОВІ МЕТОДОЛОГІЇ ГРОМАДСЬКОГО МОНІТОРИНГУ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Автор: студент групи ПУА-211м Омельченко В. Г.
Керівник: кандидат економічних наук, доцент Волошина К.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Важливим напрямом громадського моніторингу є якість послуг, які надаються населенню органами державної влади та місцевого самоврядування. Цілями такого моніторингу є: проведення оцінки та аналізу відповідності фактичних значень параметрів, що характеризують якість та доступність надання послуг громадянам та організаціям, нормативно встановленим; виявлення проблем, що склалися та недоліків надання послуг; розробка та вжиття заходів, спрямованих на усунення виявлених проблем та недоліків, з метою підвищення якості послуг, що надаються.

Громадський моніторинг якості надання послуг спрямовується на аналіз динаміки звернень громадян за наданням послуг, оцінку рівня задоволеності одержувачів послуг їх доступністю, повнотою та якістю їх надання.

Ефективність громадського моніторингу значною мірою залежить від доступності формалізованої інформації про послугу або установу та їх інформаційну відкритість. Моніторинг може проводитись на основі прямих та непрямих даних.

Основними видами робіт, що проводяться у ході громадського моніторингу діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування його суб'єктами, є:

- визначення цілей та завдань моніторингу;
- визначення складу інформації, яка може і має бути отримана в результаті моніторингу для досягнення поставленої мети;
- створення або актуалізація наявної мережі моніторингу;
- складання плану та програми робіт мережі моніторингу;
- розробка інструкцій зі збору даних мережею моніторингу та доведення її до членів мережі;
- організація збору даних мережею моніторингу;
- організація обробки даних, зібраних мережею моніторингу;
- аналіз та інтерпретація даних, зібраних мережею моніторингу;
- написання звіту про результати моніторингу;
- презентація та публікація звіту у вигляді доповіді та коротких її викладів у засобах масової інформації та мережі Інтернет;
- забезпечення систематичного інформування про хід та результати моніторингу тощо.

Проведення інтерв'ю – це один із найважливіших етапів процесу моніторингу. Дуже важливо, щоб інтерв'юери були добре підготовлені, а інтерв'ювані - повністю поінформовані про цей процес. Кожен інтерв'юер, окрім дотримання основних принципів, - отримання згоди інтерв'ююваного, конфіденційності, неупередженості та безпеки - повинен керуватися кількома правилами, пристосовавши їх до своїх навичок та оцінки ситуації.

Як бачимо, громадський контроль - досить складний процес, який поєднує в собі значну кількість технологій та методів, від вмілого застосування яких залежатиме успіх його проведення. У багатьох розвинених демократичних країнах громадський контроль, його методи та технології чітко визначені в нормативно-правових документах, що полегшує його застосування та майже унеможливує його неякісне проведення. У таких документах також чітко визначаються механізми взаємодії суб'єктів громадського моніторингу з органами державної влади та місцевого самоврядування, їх повноважень, а також зобов'язання цих органів співпрацювати з громадськістю у цих питаннях та надавати їм всебічну підтримку та сприяти отриманню необхідної інформації.

ЗМІСТ ТА СПЕЦИФІЧНІ РИСИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

Автор: студент групи ПУА-211м Перепелиця С. Л.
Керівник: кандидат юридичних наук Косяк О.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Найбільш загально стратегічне управління у місцевому самоврядуванні можна визначити як процес ухвалення і реалізації рішень про майбутні напрями діяльності громади. Стратегічне управління в громаді передбачає розроблення та періодичну актуалізацію стратегії та водночас оперативне реагування як на зовнішні, та і на внутрішні зміни. Більше того, «...розроблена стратегія повинна випереджувати або навіть викликати зміни, які послужать інтересам громади. Процес впровадження має проходити так, щоб використати ресурси і потенціал громади для досягнення передбачених стратегією довготермінових цілей розвитку, а також забезпечити функціонування громади в нестабільних ситуаціях».

До головних переваг стратегічного управління слід віднести:

- визначення напрямку розвитку та курсу розвитку територіальних громад, на основі існуючого та бажаного;
- визначення цілей і стратегії, на базі яких приймаються відповідні рішення;
- скоординована діяльність та нові можливості розвитку;
- окреслення чітких стратегічних, оперативних та тактичних завдань;
- гнучкість та можливість корегування;
- розвиток стратегічного мислення;
- орієнтація на пошук альтернативних варіантів досягнення цілей.

Впровадження стратегічного управління у діяльності органів місцевого самоврядування має наступні бар'єри:

- можливий опір з боку управлінців через побоювання щодо надмірно формалізованого плану та абсолютності планового документа;
- нерозуміння та невміння виконання стратегічних планів працівниками;
- відсутність або недостатня кількість необхідної, об'єктивної, перевіреної інформації, необхідної для прийняття стратегічних рішень;
- низький організаційний, соціально-психологічний та фінансовий рівень спеціалістів;
- відсутність альтернативних планів тощо.

Зважаючи на критичну важливість, невизначеність й складність процесів формування територіальних громад, а також їх співпраці, важливим є щоб стратегічне управління розвитком територій було справді ефективним.

Факторами, які визначають важливість стратегічного управління у забезпеченні ефективності діяльності органів місцевого самоврядування, є:

- «реформи або динамічні зміни, що відбуваються практично в усіх сферах соціально-економічного та політичного життя в Україні;
- висунуті виборцями на місцевому рівні вимоги щодо підвищення результативності управління у територіальних громадах, що потребує застосування нових моделей управління, для яких важливими є чіткі визначення цілей для розробки проектів та програм їх досягнення;
- надання самостійності територіальним громадам вимагає створення методологічного підґрунтя для самостійного ухвалення рішень щодо стратегічного вибору шляхів розвитку місцевих суб'єктів суспільного управління в умовах децентралізації;
- потреба в ефективних і водночас «м'яких» технологіях за умов відкритості, прозорості, підзвітності та підконтрольності влади громадськості».

ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Автор: студент групи ПУА-211м Плохий І. В.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Волошина К.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування зумовлюється також такими фундаментальними юридичними принципами, як народовладдя та децентралізація. Дані принципи лежать в основі формування, організації та функціонування механізму держави.

Принцип субсидіарності вимагає, щоб рішення у державі приймалися на нижньому рівні, а верхні ланки управління втручались у будь-які дії тільки у тому разі, якщо ці ідеї будуть ефективнішими за відповідні дії нижніх ланок. За допомогою принципу субсидіарності відбувається формування компетенції кожного рівня влади, розподіл між ними повноважень, відповідності й гарантії їхньої діяльності. У правовій демократичній державі відносини органів державної влади та органів місцевого самоврядування повинні будуватися відповідно до такого міжгалузевого принципу, як принцип гласності, що полягає у визнанні необхідності й вимозі обов'язкового дотримання безперешкодного руху інформаційних потоків у межах політико-правової системи.

Визначальне місце серед загальних принципів займає принцип самостійності місцевого самоврядування. Зміст цього принципу розкривається і конкретизуються в самостійності прийняття територіальною громадою рішення щодо питань місцевого значення, володіння, користування і розпорядження муніципальною власністю, формування, затвердження і виконання місцевого бюджету, встановлення місцевих податків і зборів, а також вирішують інші питання місцевого значення.

До спеціальних принципів взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування належать:

- принцип цілеспрямованості взаємодії. При цілепокладанні, перш за все, слід брати до уваги ту сферу, яка потребує докладання діяльності відповідних органів влади. Напрями і конкретні форми взаємодії повинні обиратися з урахуванням характеристики питання, що вимагає розв'язання;
- принцип організуючої спрямованості взаємодії логічно пов'язаний з принципом цілеспрямованості. Відносини, що виникають між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, певною мірою мають риси управлінських відносин. Ігнорування законів управління, яким необхідно слідувати при взаємодії органів публічного управління, неминуче призводить до зниження результативності такої взаємодії;
- принцип рівноправності органів державної влади та місцевого самоврядування у вирішенні досліджуваних питань дозволяє мінімізувати розбіжності у визначенні обсягу їх повноважень;
- принцип єдності соціально-економічних цілей органів державної влади та органів місцевого самоврядування є основою ефективного механізму взаємодії. Єдність цілей повинна спрямовувати діяльність усіх ланок державного управління, направлених на мінімізацію негативних подій (аварій, природних катастроф та ін.) і їх наслідків;
- принцип дотримання балансу інтересів органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Гарантії дотримання балансу інтересів самоврядних і державних органів містять закони;
- принцип поєднання державного управління із самоврядним управлінням в рамках компетенції. Значення цього принципу важко переоцінити, його прояв дуже багатогранний і, разом з тим, практика зіштовхується з проблемами його неухильної реалізації.

ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В УПРАВЛІННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ

Автор: студент групи ПУА-211-м Пугач Т. О.
Керівник: кандидат технічних наук Магар Н.Г.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Інформаційний ресурс у сфері управління ОТГ, в даний час, має таку ж важливість, як і трудові, фінансові, матеріальні, енергетичні ресурси.

Автоматизована інформаційна система (АІС) є сукупністю інформації, економіко-математичних методів і моделей, технічних, програмних, технологічних засобів і фахівців, призначених для обробки інформації та прийняття управлінських рішень.

Територіальні АІС функціонують в органах місцевого самоврядування для інформаційного обслуговування фахівців та забезпечення обробки економічних, соціальних та господарських прогнозів, місцевих бюджетів, контролю та регулювання діяльності всіх ланок соціально-економічних областей міста, адміністративного району тощо.

Система інформаційного забезпечення органу місцевого самоврядування – це сукупність організаційно-правових, інформаційних, методичних, програмно – технічних компонентів, що забезпечує інформаційні процеси у системі управління. Структура інформаційної системи муніципального освіти, впровадження нових ІТ визначаються функціями цієї системи, поточними та перспективними завданнями.

Місцевий рівень влади є дуже важливою ланкою між державною владою та населенням, саме місцеве самоврядування вирішує питання, що належать до забезпечення життєвих потреб громадян муніципальної освіти. Позитивна оцінка діяльності влади з боку населення ґрунтується на тому, наскільки ефективно Територіальні органи влади здійснюють свою діяльність. Для отримання позитивної оцінки органи місцевого самоврядування повинні забезпечити комфортніші умови для громадян у межах надання державних та муніципальних послуг.

Для надання цих умов необхідно вирішити такі завдання:

1. Створити ефективні механізми взаємодії влади та суспільства.
2. Поліпшити діяльність усередині структури влади.

Оптимальним рішенням для вищезазначених завдань є ІТ, які дозволять організувати відносини між населенням та владою в електронному просторі. Оскільки саме в електронному просторі кожен користувач має можливість взаємодії з необхідними структурами влади. Саме ІТ надають рішення, які збільшують ефективність діяльності місцевих органів влади.

Застосування ІТ та інформаційних систем тягне за собою збільшення ефективності роботи органів державного та управління ОТГ. Територіальні та регіональні органи влади впроваджують нові технології та системи, які сприяють реалізації таких благих цілей сучасного управління, як відкритість, прозорість, підзвітність, залучення громадян до процесів управління, удосконалення надання муніципальних послуг.

Актуальною проблемою державного та управління ОТГ є необхідність створення органами місцевого самоврядування своїх електронних представництв. Якщо розглядати подібний проект з позиції реалізації, виникає потреба у фінансових витратах, причому фінансових ресурсів в органах місцевого самоврядування набагато менше, ніж в органах федеральної влади.

На даний момент, у деяких регіонах та муніципальних утвореннях створені або розробляються електронні представництва.

За грамотно впроваджених ІТ з'являється можливість роботи з великим потоком інформації, підвищувати ефективність діяльності органів місцевого самоврядування. Як результат впровадження ІТ: збільшується якість управління та життя населення, при цьому знижується термін, необхідний для ухвалення рішення, підвищує лояльність населення до влади в цілому, скорочення робочих місць в органах муніципальної влади та перерозподіл трудових ресурсів, а також ліквідацію проміжних ланок у ланцюжку "Населення-влада-населення".

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Автор: студент групи ПУА-112 Романенко К.О.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гульєвська Г.Ю.
ЗЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Правова культура складається з цілої низки елементів, це: досягнення якісного стану юридичної охорони та захисту основних прав і свобод людини і громадянина; ступінь впровадження в практику суспільного та державного життя принципів верховенства права і правового закону; рівень правосвідомості громадян та посадових осіб. Правова культура може визначатись як сукупність усіх компонентів правової дійсності в їх реальному функціонуванні як еталонів діяльності правових суб'єктів: права, правосвідомості, правових відносин, законності та правопорядку, правомірної діяльності суб'єктів. При цьому правову культуру розуміють як специфічний засіб людського буття у сфері права, створений людьми метод соціального управління, який полягає в цілеспрямованому впливі на поведінку індивідів з метою досягнення порядку й стабільності в суспільстві.

Це обумовлює потребу в неухильному зростанні й досягненні високого рівня правової культури кожного громадянина, кожної посадової особи, кожного державного службовця, і особливо професійних юристів-правоохоронців, які працюватимуть у сфері законотворчості, застосування та охорони права. Лише тоді рівень правової культури населення досягне найвищого розвитку, лише тоді кожен громадянин держави відчує власну приналежність до правового життя країни, буде активним учасником правового процесу та матиме змогу самостійно аналізувати чинне законодавство, відзначаючи його здобутки та недоліки.

Саме державні службовці є ключовою ланкою у вирішенні функцій, спрямованих на організацію і регулювання найбільш важливих сфер життя суспільства. Значна частина завдань з реалізації ідей розбудови правової, соціальної, демократичної держави України й покладається на державних службовців, що складають апарат державних органів. Сучасний стан розвитку держави характеризується значним збільшенням законодавчої бази, постійно йдуть процеси новелізації законодавства, у практику державної діяльності впроваджуються нові принципи. Показником правосвідомості державних службовців, які досить часто усвоїй діяльності застосовують правові норми, є те, як вони їх використовують, яку мають правову підготовку.

Ряд вимог до державних службовців та їх поведінки мають загальний характер, стосуються всіх осіб, які перебувають на державній службі. Особливо можна виокремити: відданість народові України; пріоритет інтересів держави, прав і свобод людини і громадянина перед особистими або корпоративними; професіоналізм, досвід та навички, необхідні для успішного виконання службових завдань і функцій; вміння на практиці застосовувати досягнення сучасної науки управління; добросовісність; висока загальна, правова культура та культура спілкування; високі моральні якості; адміністративні здібності, та ін.

Побудова правової держави без поліпшення правової культури та підвищення рівня правосвідомості громадян України є неможливою. У цих процесах відіграє надзвичайну роль правляча політична еліта, адже саме на прикладі її представників формується правосвідомість і правова культура наших людей. Інфантильність їх правосвідомості вкрай недопустима. Від рішень політичних діячів залежать долі громадян, справи усього суспільства. Підвищення правової культури, правосвідомості, забезпечення належної поведінки державних службовців у відносинах з фізичними і юридичними особами безпосередньо пов'язується з гарантіями щодо конституційних прав і свобод громадян, вимагає знань законодавства та точного і безумовного його виконання. Отже, сформована правосвідомість державних службовців є передумовою якісного функціонування правової та політичної систем держави.

АДМІНІСТРАТИВНІ СИСТЕМИ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОГО ГРУПИ

Автор: студент групи ПУА-112 Рязанцев І. В.

Керівник: кандидат історичних наук, доцент Шимкевич К.О.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Вишеградська група - угруповання чотирьох центрально-європейських країн: Польщі, Чехії, Угорщини і Словаччини. З'явилась унаслідок зустрічі президентів Польщі Леха Валенси і Чехословаччини Вацлава Гавела та прем'єра Угорщини Йожефа Анталла 15 лютого 1991 року в угорському місті Вишеград, після ухвалення Вишеградської декларації. Головною метою була названа інтеграція до євроатлантичних структур. «Вишеградська четвірка» від самого початку визначила свої головні цілі – вступ країн до Європейського союзу і НАТО. Досягли мети, стали членами НАТО Чехія, Угорщина і Польща 1 квітня 2004 року, Словаччина 29 березня 2004 року, а 1 травня 2004 року країни-члени V4 вступили до Європейського союзу. Усвідомлюючи важливість тісної співпраці й взаєморозуміння, їхньої ролі в діалозі між державами, країни V4 вважають своєю важливою місією посилення стабільності в центральноєвропейському регіоні. З цією метою у 2000 році Польща, Словаччина, Угорщина й Чехія заснували «Міжнародний Вишеградський фонд» – міжнародну донорську організацію на підтримку регіональної співпраці в межах V4, а також з іншими країнами, зокрема, з регіоном західних Балкан і «Східного партнерства». На сучасному етапі країни «Вишеградської групи» ставлять собі за мету тіснішу співпрацю в галузі енергетичної безпеки, дигіталізації, кліматичних змін, боротьби з COVID-19.

Адміністративний поділ територій Польщі складається із 16 воєводств (Західнопоморське воєводство, Поморське воєводство, Вармінсько-Мазурське воєводство, Підляське воєводство, Любуське воєводство, Великопольське воєводство, Куявсько-Поморське воєводство, Мазовецьке воєводство, Нижньосілезьке воєводство, Лодзьке воєводство, Люблінське воєводство, Опольське воєводство, Свентокшиське воєводство, Підкарпатське воєводство, Малопольське воєводство, Сілезьке воєводство). Кожне з воєводств адміністративно самостійне та керує розвитком регіону. Воєводства, в свою чергу, поділяються на 379 повітів.

Адміністративний поділ Словацької Республіки. Адміністративними одиницями Словацької Республіки є регіони, які розділені на райони. На сьогодні в Словаччині налічується 8 регіонів та 79 районів. Місто, відповідно до якого регіон чи район названий, є місцезнаходженням державних органів, які здійснюють свою діяльність в межах територіальної юрисдикції даного регіону або району. Територіальні межі регіону та територіальні межі району вважаються територіальними одиницями для здійснення повноважень органів державної влади, що є визначальним чинником, особливо при визначенні місцевого компетентного органу в адміністративному провадженні. Наступними адміністративними одиницями є муніципалітети та військові округи з питань, що належать до компетенції державного управління.

Адміністративні території Угорщини поділяється на регіони, які поділяються на медье (області), які в свою чергу поділяються на райони або яраші. Наразі Угорщина поділена на 7 регіонів, які поділені на 20 адміністративних одиниць а медье — усього на 175 ярашів, одним із яких є Будапешт. Місцеві органи самоврядування представляють мери і муніципальні збори, які формуються шляхом виборів. Також є 23 міста з правами медье. Місцева влада цих міст має розширені повноваження, але незалежними територіальними одиницями вони не є.

Адміністративний поділ Чехії. У результаті трансформації адміністративно-територіального устрою з 1 січня 2000 р. було створено 14 країв (замість 8 до реформи) як вищих територіальних одиниць самоврядування, до яких відноситься: Столиця Прага; Центральночеський край з 12 округами; Будейовицький край з 7 округами; Пльзенський край з 7 округами; Карловарський край з 3 округами; Устецький край з 7 округами; Ліберецький край з 4 округами; Краловеградський край з 5 округами; Бренський край з 7 округами; Оломоуцький край з 5 округами; Остравський край з 6 округами; Злінський край з 4 округами.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ ГРОМАДСЬКІСТЮ В УМОВАХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Автор: студент групи ПУА-111м Сірик О.В.

Керівник: кандидат юридичних наук, доцент Гулевська Г.Ю.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Державне управління має із самого початку комунікативну природу, оскільки управлінська діяльність держави включає інформаційно-комунікаційну функцію, що ґрунтується на інформації. Поняття «комунікація» в державному управлінні трактується в контексті процесу взаємодії органів влади та громадськості.

Одним із ключових завдань комунікативної політики органів державної влади України є встановлення ефективного зворотного зв'язку з громадськістю. Проте доводиться констатувати непоодинокі випадки ігнорування державними структурами механізмів та шляхів такого зв'язку, що, безумовно, послаблює суспільну довіру, до того ж заважає об'єктивній самооцінці органами державної влади результативності своєї діяльності.

В сучасних реаліях демократичних змін загострюється необхідність у рівноправному конструктивному діалозі між органами державної влади та суспільством, що викликає потребу в застосуванні PRкомунікацій з метою налагодження зв'язків держави з громадськістю. Застосування публік рилейшнз сприяє поданню громадянам інформації таким чином, що відчувається соціальна значущість управлінського впливу політики держави та дій органів державної влади на суспільство, громадську думку.

Державна політика національної безпеки формується під прямим та опосередкованим впливом значної кількості взаємопов'язаних і суперечливих факторів. Це, як правило, породжує низку проблем щодо її аналізу та прогнозування. Практика свідчить, що часто мають місце суперечливі результати аналізу вказаних проблем та діаметрально протилежні підходи щодо їх можливого розв'язання. Визначення національних інтересів, потенційних і реальних загроз щодо їх реалізації може мати яскраво виражений політизований характер. Одні і ті ж фактори та умови можуть розглядатися різними політичними силами, як загрозливі чи, навпаки – стабілізуючі.

Національна безпека України забезпечується шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку законів, доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах. При цьому вибір конкретних засобів і шляхів забезпечення національної безпеки України обумовлюється необхідністю своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз національним інтересам.

Розробка та реалізація ефективної політики національної безпеки є складною проблемою в силу свого комплексного характеру, бо передусім передбачає системне врахування сукупності економічних, соціологічних, психологічних та інших чинників. Таким чином під вказаною політикою розуміються не будь-які дії і заходи держави, а саме ті, за допомогою яких узгоджуються інтереси громадян, суспільства і держави.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Автор: студент групи ПУА-221м Стельмашенко К. В.
Керівник: кандидат юридичних наук Косяк О.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Технологія підготовки та прийняття державно-управлінського рішення включає чотири основні стадії:

- 1) визначення суспільної проблеми та з'ясування її причин;
- 2) постановка мети;
- 3) розробка альтернативних варіантів вирішення суспільної проблеми;
- 4) вибір найкращого варіанта.

Виявлення суспільної проблеми - це усвідомлення факту існування деякого відхилення від очікуваного перебігу подій у державно-суспільному житті. Джерелами, з яких органи державного та муніципального управління, їх посадові особи дізнаються про існування суспільних проблем, можуть бути особисті спостереження, офіційні документи, ЗМІ, громадська думка та ін.

Насправді при виявленні великих суспільних проблем, вирішення яких не можна відкласти, органи державного та муніципального управління постійно стежать за контрольними індикаторами, які сигналізують, коли становище в керованій сфері досягає або навіть перевищує граничні екстремальні значення.

Визначення суспільної проблеми — процес встановлення масштабу та причин проблеми тоді, коли її вже виявлено. Коли громадська проблема визначена, потрібна постановка цілей, які будуть основою майбутнього рішення. Органи державного та муніципального управління, їх посадові особи повинні ставити наступне питання: «Якого результату ми маємо досягти цим рішенням?».

Альтернативні державно-управлінські рішення - це два або більше варіантів вирішення суспільної проблеми. Вони допомагають запобігти вибору першого-ліпшого рішення і знайти найкраще можливе рішення. Альтернативні варіанти слід розглядати разом.

Вибір альтернативи є вершиною процесу ухвалення державно-управлінського рішення. Слід пам'ятати, що добрий аналіз альтернатив різко звужує рамки вибору. На цій стадії органи державного та муніципального управління, їх посадові особи повинні поставити собі наступне питання: «Чи є це рішення найкращим?». Очікуваний ефект кожного варіанта має бути прорахований разом з оцінкою ймовірності того, що цей ефект буде отримано.

На процес ухвалення державно-управлінського рішення впливає безліч внутрішніх та зовнішніх факторів. Серед них насамперед зазначимо такі:

- 1) професійні знання та досвід осіб, які приймають державно-управлінські рішення;
- 2) наявність у суб'єктів ухвалення державно-управлінських рішень своєчасної інформації;
- 3) час, що відводиться на ухвалення державно-управлінських рішень;
- 4) рівень повноважень суб'єктів ухвалення державно-управлінських рішень;
- 5) система вірувань і переконань, а також здатність застосовувати спеціальні техніки прийняття рішень та відстояти прийняте рішення.

При цьому потрібно враховувати, що люди більше цінують власне рішення, ніж спущене ззовні. Цей чинник особливо враховується у японській моделі управління. Прийняттю рішень тут передують тривале, ретельне та всебічне вивчення проблем у всіх інстанціях, підрозділах та ланках. Якщо в працівника складається враження, що йому наказують, як автоматом, це вважається грубою управлінською помилкою, підриває «соціальну гармонію» в організації.

ЕТАПИ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Автор: студент групи ПУА-211м Тимчур А. М.
Керівник: кандидат юридичних наук Косяк О.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Успішна реалізація змін в організації залежить від вибору моделі до управління процесом змін. Усі моделі управління змінами базуються на різній кількості етапів, але їх насамперед поєднують принципові особливості впровадження змін, пов'язані з людським фактором та страхом перед змінами. Ефективне управління змінами в публічних організаціях можливе лише на засадах комплексного підходу, який може бути реалізовано на основі інтеграції вищерозглянутих підходів до управління змінами, використовуючи їхні основні характеристики.

Однією з моделей, яка може бути адаптована в публічній організації, є модель процесу управління змінами Л. Грейнера. На першому етапі «Тиск і спонукання» керівництво повинно усвідомити необхідність змін та потребу в їх проведенні. Коли йдеться про публічну організацію (наприклад, територіальну громаду), то цей тиск може здійснюватися зовнішніми факторами (зміна законодавчої бази, децентралізація управління, потреба у закріпленні способів та інструментів самоврядної діяльності у державних (Закон про місцевий референдум) та локальних актах (Положення про громадські ініціативи), а також внутрішніми факторами (падіння рівня зайнятості населення та його платоспроможності, залежність розвитку громади від надходжень до місцевого бюджету, соціальна напруга в колективах, невизначеність у майбутньому, недовіра владі).

На другому етапі «Посередництво і переорієнтація уваги» може виникнути потреба в діагностиці проблем, але керівництво публічної організації не може зробити обґрунтований аналіз наявної ситуації, тому виникає потреба в посередницьких послугах зовнішнього консультанта (економіста-аналітика, методичного радника, координатора), який може об'єктивно оцінити ситуацію.

На третьому етапі «Діагностика й усвідомлення» керівництво публічної організації збирає відповідну інформацію, визначає причини виникнення проблем, які потребують змін. Діагностика повинна вказати наявний потенціал – можливості розвитку та співпраці, а також зовнішні фактори, які впливають і впливатимуть на орган місцевого самоврядування та нестимуть загрози для нього. Це має допомогти опрацювати сценарії, згідно з якими може розвиватися соціально-економічна ситуація публічної організації.

На четвертому етапі відбувається знаходження нового рішення для реалізації змін та шляхів його виконання. Після визначення проблемної ситуації керівництво публічної організації повинно шукати спосіб виправлення ситуації. Здебільшого керівництво організації має заручитися згодою тих, хто відповідає за його виконання.

На п'ятому етапі «Експеримент і виявлення» публічна організація випробовує заплановані зміни для зменшення ризикованих наслідків та виявлення прихованих ускладнень. Таке випробування можливе через побудову різних сценаріїв розвитку, які дають можливість здійснити підготовку до майбутнього, до різних можливих ситуацій і змін, які охоплюють усю або велику частину спільноти. Керівництво може визначити необхідність перегляду повноважень, проведення додаткової підготовки персоналу, створення комітету, що буде слідкувати за виконанням програми та запобігати спротиву нововведенням.

На шостому етапі «Підкріплення і згода» керівництво повинно мотивувати людей, щоб вони погодилися і прийняли запропоновані зміни для організації. Цього можна досягти шляхом використання системи взаємопов'язаних внутрішніх та зовнішніх мотиваторів та заохочень за досягнення в роботі, бездоганну і тривалу службу; зразкове виконання обов'язків; новаторство в праці; особистий внесок у підготовку і проведення різних заходів; успішне виконання завдань особливої важливості і складності; заслуги в соціально-економічному і культурному розвитку територіального утворення, у вдосконаленні і розвитку діяльності органів місцевого самоврядування. Процес управління змінами в публічній організації повинен базуватися на забезпеченні участі громадськості на всіх етапах цього процесу, особливо на етапі планування та впровадження змін. Уміле забезпечення участі свідчить також про зрілість системи управління в органі місцевого самоврядування. Зміцнення компетенцій щодо участі громадськості в управлінні змінами в органі місцевого самоврядування стосується як керівних кадрів, так і працівників. Ці компетенції охоплюють не тільки знання і практичні навички, а й передусім відповідну поведінку (відношення) представників місцевого самоврядування на всіх рівнях у питаннях залучення представників громадськості до підготовки, а пізніше до впровадження стратегії змін і планів. Влада органу місцевого самоврядування має відчувати відповідальність за формування позицій у сфері змін.

КОНКРЕТИЗАЦІЯ ВИМОГ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ ОРГАНАМИ ВЛАДИ

Автор: студент групи ПУА-211м Храмов А. С.
Керівник: кандидат юридичних наук Косяк О.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Оцінка процесів надання адміністративних послуг проводиться відповідно до стандартів ISO 9000-2001 і передбачає відповіді на чотири істотні запитання стосовно кожного оцінюваного процесу, а саме: а) чи ідентифіковано і належним чином визначено процес? б) чи розподілено відповідальність? в) чи впроваджено та актуалізовано методики? г) чи процес ефективний для досягнення необхідних результатів? Сукупність відповідей на ці запитання може визначити результат оцінювання.

Після складання переліку послуг та визначення їх споживачів для кожної послуги необхідно визначити:
- зобов'язання ОБВ щодо якості послуги - характеристики її якості. Ці характеристики повинні, за можливості, відображати очікування споживачів і давати достатньо всебічний опис того, яка саме послуга може вважатися якісною;

- порядок перевірки відповідності послуги визначеним зобов'язанням. Повинно бути зрозуміло, яким чином ОБВ може переконатися, що надана послуга є якісною (наприклад, через погодження вихідного документу, контроль дотримання термінів, тощо);

- дії при виявленні невідповідностей послуги визначеним зобов'язанням. Повинно бути визначено, хто і що робить при виявленні невідповідної послуги (як власними силами, так і за скаргою споживача).

Визначення наведених атрибутів для кожної послуги є важливим тестом, щоб оцінити, чи правильно розроблено перелік послуг. Наприклад, якщо для певної послуги не вдається визначити зобов'язання ОБВ щодо її якості, то, швидше за все, ця послуга була визначена невірно – її треба вилучити з переліку або уточнити її зміст.

Зазначена інформація може бути доведена до усього персоналу, пов'язаного з наданням послуг, в також до споживачів і може використовуватися в роботі ще до повного запровадження СУЯ. Вважаємо, що це може бути корисним, для того, щоб співробітники мали більше часу на перехід від парадигми «виконання покладених функцій» до «надання послуг споживачам».

Особливу увагу на етапі впровадження СУЯ треба приділяти моніторингу діяльності (моніторинг процесів, моніторинг якості послуг, виявлення невідповідних послуг і управління ними). Весь персонал, відповідальний за збирання та реєстрацію відповідних даних повинен пройти належну підготовку, знати відповідні форми для реєстрації. Особлива увага повинна приділятися моніторингу міжфункціональних процесів, які потребують збору даних від різних структурних підрозділів.

Оцінювання державного управління в цілому та окремих його складових проводиться, зокрема, за допомогою програми SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management) – програма підтримки вдосконалення врядування та менеджменту). Це один з аналітичних центрів, створений за ініціативи Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу. Ця програма була започаткована для підготовки систем державного управління країн Центральної та Східної Європи до вступу у Європейський Союз. У 2006 році SIGMA провела оцінку державного управління в Україні. За результатами дослідження було зазначено, що задекларовані Україною цілі не були досягнуті. У 2010 році співпраця України з програмою SIGMA була продовжена. Подальша робота цієї програми буде направлена на оцінку державного управління у сфері державних фінансів, фінансовий менеджмент і контроль, внутрішній і зовнішній аудит. Для вдосконалення функціонування системи надання державних адміністративних послуг будуть корисними рекомендації з питань внутрішнього і зовнішнього аудиту.

БАЗИСНІ ЗАСАДИ МЕТОДОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Автор: студент групи ПУА-211м Чіголя А. В.
Керівник: кандидат юридичних наук Косяк О.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Об'єктами економічної безпеки регіону є територія громади, населення і все, що відноситься до економіки, розташоване на даній території, включаючи виробничі фонди, інфраструктуру, природні та інші ресурси.

До основних критеріїв, що характеризують інтереси регіону у сфері забезпечення безпеки та прийнятності для більшості населення рівня якості життя, включаються такі:

- зростання реальних грошових доходів населення;
- збільшення природного приросту населення;
- поліпшення житлово-інфраструктурних умов.

До системи економічної безпеки, адаптованої до регіональної специфіки проблеми, пропонується включити такі блоки:

- організаційна структура, як система органів законодавчої, виконавчої та судової влади, громадських та інших організацій та об'єднань;
- нормативно-правова база, що регламентує відносини у сфері економічної безпеки регіону;
- пріоритетні напрями забезпечення економічної безпеки регіону з урахуванням загальних напрямів довгострокового соціально-економічного розвитку та національної безпеки України у сфері економіки.

Внутрішні загрози у сфері економіки, що впливають на рівень життя населення:

- система моніторингу стану економіки з метою виявлення та прогнозування загроз економічній безпеці;
- інструментарій оцінки рівня безпеки регіону, через показники економічної безпеки, їх граничні значення;
- сукупність організаційних, правових та економічних заходів щодо запобігання загрозам, забезпеченню економічної безпеки.

Мета управління економічною безпекою полягає у протидії загрозам економічній безпеці для недопущення їх трансформації та заподіяння шкоди соціально-економічній системі регіону. Досягнення зазначеної мети може бути забезпечене через розроблену стратегію соціально-економічного розвитку регіону з урахуванням загальної Концепції довгострокового соціально-економічного розвитку України, а також перспективних напрямів Державної стратегії економічної безпеки України у сучасних умовах. Це можна досягти через проведення цілеспрямованої регіональної політики. Детальні регіональні програми забезпечення економічної безпеки повинні мати чітку соціальну спрямованість. Якість життя населення у цьому аспекті є основним критерієм безпеки соціально- економічного розвитку регіону. Таким чином, відповідно до обраної моделі розвитку регіону, політика в галузі підвищення рівня життя населення має бути спрямована на приріст населення, зростання реальних доходів населення, поліпшення житлових умов.

Кожна конкретна територія має свою специфіку в аспекті економічної безпеки та її забезпечення, тому є необхідність у виробленні системи показників та параметрів, що враховує такі особливості. Слід зазначити, що показники, які існують на даний момент, орієнтуються на федеральні органи управління. При цьому з урахуванням специфічних особливостей регіональних проблем важливо чітко відпрацювати проблематику за показниками регіональної безпеки, цілі застосування яких можна сформулювати наступним чином:

- оцінити кризові ситуації та загрози їх виникнення у соціально-економічній сфері регіону;
- оцінити вплив кризових ситуацій регіону на національну та економічну безпеку територіальної громади, регіону та країни в цілому;
- розробити та обґрунтувати програмно-цільові заходи щодо забезпечення економічної безпеки регіону;
- створити ефективну систему управління економічною безпекою територіальної громади.

СУТНІСТЬ, ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Автор: студент групи ПУА-221м Шаповалов К. О.
Керівник: кандидат технічних наук, Магар Н.Г.
ЗІЕІТ, Україна, м.Кривий Ріг, вул.Гетьманська, 108

Формування державної інвестиційної політики має важливе значення у становленні економіки України. Наразі сучасна економічна література немає єдиного визначення національної інвестиційної політики. Науковці по різному визначають її цілі та завдання. Вона спрямована на поширення та активізацію інвестиційних процесів в економіці та соціальному житті країни шляхом реалізації правових, адміністративних та економічних заходів. Інвестиційна політика будь-якої держави визначає цілі розвитку інвестиційних процесів, їх основні завдання, формує пріоритетні напрями та заходи державного інвестування.

Визначення сутності державної інвестиційної політики, її цілі та завдання запропоновано здійснювати на перетині понять «державна політика» та «державні інвестиції».

На основі огляду літературних джерел визначено, що державну політику потрібно розглядати як комплекс заходів, дій, рішень уряду, державних органів спрямовану на досягнення поставлених цілей держави та розв'язання суспільних проблем. А державними інвестиціями є види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються центральними і місцевими органами влади та управління в об'єкти інвестування (активи, проекти і програми) за рахунок коштів бюджетів, позабюджетних фондів і залучених коштів з метою отримання соціальних, економічних, екологічних та інших ефектів.

Зважаючи на це проведено дослідження сутності державної інвестиційної політики. Воно дозволило підтвердити існування різнопланових поглядів науковців.

Державну інвестиційну політику розглядають як складову частину економічної політики держави, як ряд заходів з боку органів державної влади, як комплекс урядових рішень, як системну і цілеспрямовану інвестиційну діяльність та як визначення структурних та кількісних потреб держави в інвестиційних ресурсах.

Державна інвестиційна політика направлена на виконання цілей, важливих для суспільства.

Різними авторами надається широкий спектр цілей. Голеніщева Є. основною ціллю державної інвестиційної політики визначає утворення сприятливого інвестиційного середовища для залучення інвестиційних ресурсів та ефективного їх використання в розвитку економіки і соціальної сфери. Вчений Богланенко А. вважає, що головною метою державної інвестиційної політики є залучення інвестицій в обсягах, які можуть забезпечити проведення диверсифікації виробництва, розширеного відтворення економіки тощо. Дослідник Затонацька Т. метою державної інвестиційної політики вважає прискорення економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національного виробництва шляхом досягнення синергетичного ефекту та реалізацію стратегій розвитку окремих галузей економіки за рахунок інвестицій. Отже визначено, що цілі державної інвестиційної політики достатньо широкі та спрямовані на підвищення ефективності функціонування національної економіки.

Враховуючи дані цілі основними завданнями державної інвестиційної політики є: забезпечення державної підтримки інвестиційної діяльності галузей та територій держави; стимулювання інвестиційної діяльності підприємств, пов'язаної з перспективними сферами розвитку економіки та соціальної сфери держави; сприяння становленню сучасної інфраструктури інвестиційного ринку; забезпечення фінансової стійкості соціальної сфери; стимулювання інноваційних процесів, сприяння процесам інтеграції у міжнародний інноваційно-інвестиційний простір та ін.

Таким чином, дослідження сутності, цілей та завдань державної інвестиційної політики є важливим для розвитку економіки країни.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ НАДАННЯ ЯКІСНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Автор: студент групи ПУА-211м Яременко В. В.

Керівник: кандидат технічних наук Магар Н.Г.

ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Якісне надання та доступність соціальних послуг жителям територіальної громади має забезпечуватись через орієнтацію суб'єктів надання соціальних послуг на забезпечення таких прав споживачів соціальних послуг як: "отримання соціальних послуг відповідно до умов та порядку їх надання, визначених законодавством про соціальні послуги та договором про надання соціальних послуг; повагу до честі і гідності, уважне та гуманне ставлення з боку суб'єктів системи надання соціальних послуг; отримання від суб'єктів системи надання соціальних послуг повної та вичерпної інформації про свої права, обов'язки, порядок і умови надання соціальних послуг у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я; індивідуальний підхід, що враховує потреби кожної особи/сім'ї; вільний вибір надавачів соціальних послуг; участь в оцінюванні його потреб у соціальних послугах; одночасне одержання кількох соціальних послуг".

В цьому зв'язку важливим є зосередження уваги на кадровому забезпеченні комунальних установ соціального захисту, залученні висококваліфікованих працівників у відповідності до встановлених вимог, які б були спроможні надавати якісні соціальні послуги з дотриманням державних стандартів, забезпеченням прав та врахуванням інтересів отримувачів соціальних послуг.

З метою підвищення якості надання соціальних послуг жителям територіальної громади доцільним є запровадження підходів щодо інтеграції процесів в рамках формування інтегрованої системи соціального захисту громади. При цьому особливу увагу установ соціального захисту доцільно зосередити на використанні прогресивних технологій соціальної роботи, зорієнтованих на раннє виявлення соціальних проблем, швидке реагування на них, забезпечення комплексного підходу до їх розв'язання. Так, якісне надання послуг знаходить прояв у покращенні умов життя особи чи сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах, а це є можливим за умови застосування комплексного підходу щодо надання їм допомоги із застосуванням такої технології соціальної роботи як технологія "ведення випадку".

Основні етапи надання соціальних послуг з використанням даної технології визначені законодавством і передбачають: "аналіз заяви/звернення про надання соціальних послуг, повідомлення про осіб/сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах або в ситуаціях, що загрожують життю чи здоров'ю особи; оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах; прийняття рішення про надання соціальних послуг з урахуванням індивідуальних потреб особи/сім'ї; розроблення індивідуального плану надання соціальних послуг; укладення договору про надання соціальних послуг; виконання договору про надання соціальних послуг та індивідуального плану надання соціальних послуг; здійснення моніторингу надання соціальних послуг та оцінки їх якості".

Однак ефективне використання технології "ведення випадку" детермінується фаховим виконанням інтелектуальних і практичних дій на кожному з етапів, що, в свою чергу, залежить від: залучення в процеси надання послуг фахівців відповідної кваліфікації; використання дієвих форм взаємодії працівників різних установ соціальної сфери, які б сприяли поєднанню кваліфікаційних навичок і знань для своєчасного виявлення осіб/ сімей, які перебувають у складних сімейних обставинах та в процесі здійснення заходів з надання соціальних послуг; запровадження управлінських механізмів оптимального використання обладнання й інфраструктури, необхідних для надання соціальних послуг; належного обґрунтування ресурсного забезпечення заходів, передбачених індивідуальним планом надання соціальних послуг. Врахування і забезпечення цих аспектів органами місцевого самоврядування та керівниками установ соціальної сфери територіальної громади сприятиме підвищенню якості та доступності соціальних послуг жителям громади.

Секція 2

Міжнародних відносин, управління та адміністрування

Голова — д.е.н., проф. Михайлик Д.П.

ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМІВ ТРАНСФЕРНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Автор: студент групи МЕВ-212 Богданов О.Ю.

Керівник: викладач Богданова С.І.

ЗЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Механізми, за допомогою яких відбувається внутрішньо фірмовий перерозподіл фінансових ресурсів, називаються трансфертними. Ці трансфертні механізми є невід'ємною частиною глобальної системи фінансового менеджменту транснаціональних корпорацій.

Трансфертна ціна – це ціна, яка встановлюється на будь-який об'єкт торгівлі (товари, послуги або фактори виробництва) між пов'язаними компаніями або структурними підрозділами однієї компанії, якщо об'єкт торгівлі перетинає митний кордон.

Трансфертне ціноутворення - це процес визначення трансфертної ціни, сукупність економічних відносин, які виникають у процесі визначення трансфертної ціни на будь-який об'єкт торгівлі (товари, послуги або фактори виробництва) між пов'язаними компаніями або структурними підрозділами однієї компанії, якщо об'єкт торгівлі перетинає митний кордон.

Трансфертні ціни відіграють важливу роль у економічному механізмі транснаціональних компаній та глобальній економіці в цілому. Це зумовлено передусім тим, що значну частку глобального експорту становить внутрішній оборот між філіями компаній в різних країнах. Внутрішній оборот компаній опосередковується внутрішньо корпоративними цінами, які мають назву "трансфертні".

Система трансферного ціноутворення може формуватися, як система орієнтована на ринок або як система орієнтована на внутрішні витрати.

Основні принципи, що лежать в основі трансфертного ціноутворення: максимізація прибутків, мінімізація податків, мінімізація митних платежів, удосконалення системи контролю материнською компанією фінансових потоків філій, надання менеджменту всіх рівнів (як національного, так і міжнародного) однакових умов для встановлення і підтримки таких цін, які б забезпечували рентабельність філій і доброзичливе ставлення споживачів.

Механізм трансфертних цін базується на можливості їх відхилення від ринкових. Відносне зниження трансфертних цін на імпортовані філією комплектуючі та сировину від інших філій компанії означає фактично її додаткове фінансування та збільшення прибутку. Відносне підвищення трансфертних цін на імпортовані від корпоративної структури компанії товари призводить до фактичного трансферту фінансових ресурсів до материнської компанії.

Основні характеристики трансфертних цін: вони не є вільно ринковими, а є внутрішніми регульованими цінами компанії; базуються на витратах на виробництво або індикаторах ринкових цін, але водночас встановлюються на рівні, який відповідає певним потребам компанії (мінімізації податків та митних витрат). Відхилення трансфертних цін від ринкових визначає обсяг перерозподілу фінансів всередині фірми; трансфертні ціни впливають на рівень експорту, валового внутрішнього продукту, національного доходу, державного бюджету приймаючих країн.

Податкові органи контролюють рівень трансфертних цін компаній з огляду на їх важливу для державного бюджету роль.

Податковий контроль трансфертних цін в Україні спрямований на виявленні занижених податкових зобов'язань фірми шляхом встановлення "несправедливих" цін. Однак, трансфертні ціни не завжди є завищеними або заниженими порівняно з ринковими. І негативним є тільки процес зловживання (маніпулювання) трансфертними цінами. Саме зловживання призводить до завищення або заниження трансфертних цін порівняно з ринковими.

КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Автор: студент групи МЕВ-111м Гаріна Н.О.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Власенко Л.В.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Станом на сучасність зовнішньоекономічна діяльність - надважлива складова процесу формування структури, динаміки, стійкості національної економіки. Ефективна система зовнішньоекономічних відносин, що дозволяє господарським суб'єктам інтегруватися у світове господарство, - безперечно запорука розвитку кожної держави на сьогодні.

Важливе місце в зовнішньоекономічній діяльності України займають експортно-імпортні операції – зовнішня торгівля товарами. Зважаючи на сальдо зовнішньої торгівлі України протягом останніх десяти років, можна констатувати перманентний дефіцит торгового балансу (єдине виключення – 2015 рік, коли сальдо зовнішньої торгівлі мало додатне значення у 610,71 млн дол. США). Це свідчить про неефективність зовнішньої торгівлі країни - обсяг імпорту товарів та послуг значно перевищує обсяги експорту. Через необхідність оплачувати імпорт накопченою раніше валютою, відбувається скорочення валютних резервів України.

Згідно із статистичними даними спостерігаємо за зниженням частки високотехнологічної продукції в українському експорті. Це демонструє наявність проблем із конкурентоспроможністю вітчизняної продукції на світовому ринку та недостатній рівень використання українськими підприємствами потенціалу виробництва продукції з високою доданою вартістю, незважаючи на наявність у країні дешевих сировинних і трудових ресурсів. Сировинна орієнтація товарної структури експорту України посилює загрози економічній безпеці країни.

З метою розвитку високотехнологічного експорту необхідно здійснювати виважену експортну підтримку підприємств, які виробляють інноваційну продукцію.

Згідно з аналізом структурних зрушень, що відбулись в експорті та імпорті товарі та послуг України за останнє десятиріччя, констатуємо суттєвий рівень відмінностей за шкалою оцінювання розрахованого індекса Рязцева – зрушення в структурі експортно-імпортних операцій є, проте вони не значні.

Що стосується змін у географічній структурі зовнішньоекономічної діяльності – протягом усього періоду спостерігається стійка тенденція до зменшення питомої ваги в українській ЗЕД країн СНД в цілому та рф зокрема. Частка останньої як в експорті, так і в імпорті, у 2021 р. порівняно з 2012 р. скоротилася більш ніж у п'ять разів.

Отже, з урахуванням географічної переорієнтації українського експорту на країни ЄС, варто звернути увагу на необхідність переорієнтації експорту сировинного на експорт готової та високотехнологічної продукції з високою доданою вартістю, що укріпить економіку країни та стимулюватиме подальшу інтеграцію України у світове економічне господарство. Відповідно, вирішальну роль для подальшої диверсифікації продукції та підвищення конкурентоспроможності можуть відігравати інновації у виробничому процесі.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Автор: студент групи ФБС-211м Дремлюга О.О.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Адаменко М.В.
ЗЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Вирішення проблем підвищення ефективності роботи банківської системи країни є одним з основних напрямків діяльності державного сектору економіки. Ефективно реформувати всі економічні відносини та забезпечити стабільність соціально-економічного розвитку на основі глобалізації та інтенсифікації економічних процесів можливо за умови розвинутого ринку банківських послуг. Роль банків у розвитку економіки країни є визначальною. Ринок банківських послуг забезпечує платіжні розрахунки фізичних і юридичних осіб, кредитування, лізинг, управління активами та інші напрями фінансової діяльності. Це актуалізує вивчення проблем розвитку банківських послуг в Україні та підвищення якості їх надання.

Аналіз банківських послуг в Україні показав, що аналітики високо оцінюють вплив факторів на цей ринок. Незважаючи на існуючі проблеми, форс-мажори, воєнні дії, проблеми в економіці країни, українська банківська система достатньо якісно справляється з нинішніми викликами. Так само успішно вона справлялася і з проблемами в банківському секторі в період COVID-19. Завдяки застосуванню нових технологій та цифровізації платежів ринок банківських послуг в Україні продовжує функціонувати, а комерційні банки – надавати послуги фізичним та юридичним особам.

Аналіз сегментації, динаміки та структури ринку банківських послуг в Україні, що проводився у 2022 році показав, що ринок в умовах війни продовжує функціонувати, комерційні банки надають своїм клієнтам весь перелік послуг. Є проблеми з обслуговуванням клієнтів в окупованих та звільнених від військ РФ областях. Однак загалом необхідний перелік послуг все населення України може отримувати як онлайн, так і оффлайн. Кількість відділень по Україні скоротилася, скоротилися обсяги кредитування, однак кошти клієнтів у банках зростали як для мінімізації ризиків, так і внаслідок інфляційних процесів.

Незважаючи на позитивні моменти проведений аналіз виявив суттєві проблеми у розвитку банківських послуг в Україні. Основними з них є:

- недосконалість нормативно-правової бази у сфері реалізації банківських послуг;
- відсутність чітко прописаної стратегії реалізації банківських послуг під час військових подій та кризи;
- відсутність дієвої системи незалежного корпоративного управління в комерційному банку;
- імовірність прийняття неефективних рішень у сфері реалізації банківських послуг;
- ймовірність опору працівників при впровадженні нових інноваційних продуктів,
- реалізації стратегії розвитку банківських послуг та нових орієнтирів діяльності банку;
- невідповідність технологічного оснащення задекларованої стратегії розвитку банківських послуг;
- недостатньо розвинута мережа філій, банкоматів, POS-терміналів, пристроїв самообслуговування, інтернет-банкінгу та іншого у віддалених районах;
- низька ефективність окремих комерційних банків.

Розгляд зарубіжного досвіду надання банківських послуг спрямував рекомендації на розвиток цифрових технологій. Майбутнє ринку банківських послуг пов'язане з цифровим банкінгом – це основний пріоритет у наданні новітніх банківських послуг.

Дослідження перспектив розвитку ринку банківських послуг в Україні показав, що цей ринок має всі можливості стати конкурентоспроможним у світовій банківській системі. Визначено характерні риси банківських послуг майбутнього та запропоновано їх використовувати для надання банківських послуг. Цими рисами є наявність персоналізованих продуктів і послуг, використання автоматизованих і цифрових технологій, безперервний процес і висока якість, проактивне управління на основі аналітики, грамотний та умотивований персонал.

ОЦІНКА ПРОЦЕСІВ КОНЦЕНТРАЦІЇ ТА МОНОПОЛІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Автор: студент групи ФБС-119 Келембет Б.Р.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Гнеушева В.О.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Страховий ринок є надзвичайно важливим для розвитку економіки будь-якої країни. Ефективне ж його функціонування неможливе без ефективно діючих та конкурентоспроможних страхових компаній, що зумовлює необхідність оцінки рівня конкуренції та концентрації страхового ринку.

Концентрація страхового ринку - це об'єктивний процес, який розвивається згідно з тенденціями загальносвітових законів ринку. Рівень концентрації ринку безпосередньо вказує на монополізацію ринку та характеризується наявною конкуренцією. Посилення монополізації на ринку часто провокує негативний вплив як на сам ринок так і на економіку держави в цілому.

Визначальним чинником впливу на рівень конкуренції та монополізації будь-якого ринку є кількість суб'єктів, які на ньому функціонують та пропонують свої послуги. Тому першочергового аналізу потребує динаміка кількості страхових компаній life та non – life на страховому ринку України.

Проаналізовано динаміку загальної кількості страхових компаній і зокрема компаній life та non – life на страховому ринку України в 2018 – 2022 рр.

За результатами проведеного аналізу бачимо, що, протягом 2018 – 2022 р. кількість страхових компаній суттєво зменшилась, а саме на 50,18% з 281 до 140 страхових компаній. Цей процес відбувався рівномірно з незначними коливаннями. Тенденція до скорочення кількості страхових компаній є наслідком несприятливих макроекономічних процесів та регулюючих дій Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, а з 2020 р. – Національного Банку України з метою підвищення конкурентоспроможності та фінансової стійкості страховиків.

Зменшення загальної кількості страхових компаній відбувалось за рахунок відповідного скорочення чисельності : life і non-life страховиків. За період з 2018 по 2022 рр. кількість life страховиків скоротилась на 17 компаній (56,67%), а non-life страховиків на 124 страхові компанії (49,40%). Частка life страховиків у структурі страхових компаній зменшилась на 1,39%, а non-life страховиків відповідно збільшилась на 1,39%.

За результатами проведеного аналізу концентрації страхового ринку, можемо стверджувати, що за досліджуваний період обсяги страхових премій зменшилися з 49367,50 млн. грн. в 2018 р. до 48894,00 млн. грн. в 2021 р., що складає майже 1%. Цей процес відбувався з певними коливаннями: у 2018 – 2019 рр. відбулося зростання обсягів страхових премій на 7,36%; у 2019 – 2022рр - зниження обсягів страхових премій на 14,75%; у 2020 – 2021 рр. збільшення обсягів страхових премій на 8,22%. Таким чином, процес зменшення кількості страхових компаній на страховому ринку України супроводжувався незначним зменшенням обсягів отриманих валових страхових премій. Тобто, зменшення кількості страхових компаній не призвело до значного підвищення конкурентоспроможності страховиків, що підтверджується подальшим зменшенням кількості страхових компаній у 2022 р. (на 9,68%) відповідно до попереднього року і зменшенням надходжень валових страхових премій за 1 півріччя 2022 р. майже на третину до 19,9 млрд. грн. порівняно з аналогічним періодом 2021 р., Зокрема відбулося аналогічне скорочення і в сегментах: non-life – на 29% і life – на 15%.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Автор: студент групи ФБС-211м Мастеров Д.А.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Гнеушева В.О.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Ринкова система господарювання обумовлює зміну форм та методів управління підприємством, вимагає нових підходів до визначення місця та ролі підприємства у розвитку суспільного виробництва. Успіх структурних та організаційних перетворень господарюючих суб'єктів багато в чому залежить від удосконалення методів управління їх діяльністю. Отже, за будь-яких умов, управління підприємством повинно бути ефективним, тобто забезпечувати йому конкурентоспроможність на ринку та інвестиційну привабливість, одним із елементів якої є фінансова стійкість.

Стійкий фінансовий стан формується в процесі економічної діяльності підприємства. Визначення його на певну дату допомагає відповісти на питання, наскільки правильно підприємство управляло фінансовими ресурсами протягом періоду, що передував цій даті, як воно використовувало майно, яка структура майна, наскільки раціонально воно поєднувало власні та позикові джерела фінансування, яка віддача виробничого потенціалу.

Питанню управління фінансовою стійкістю банківських установ приділяється багато уваги як у міжнародній, так і у вітчизняній банківській теорії та практиці. Зокрема, важливе місце в дослідженні даного питання посідають праці учених-економістів Бланка І.О., Коробова М.Я., Оспіщева В., Савицької Г., Білик М.Д. та ін.

Управління фінансовою стійкістю підприємств є системою принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого стану фінансових ресурсів, їх формуванням і розподілом, яка б дозволила підприємству розвиватися на основі зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності, а також забезпечення та підтримання фінансової рівноваги підприємства.

На сьогоднішньому етапі розвитку економіки України аспекти фінансової стійкості підприємства недостатньо розроблені, викладення їх має суперечливий характер, існує немало розбіжностей серед науковців у розумінні самої суті фінансової стійкості. Немає чітких напрямів та програм поліпшення фінансової стійкості компанії для покращення загального фінансового стану підприємства. Важливо розглянути це питання та визначити, як досягти фінансової стійкості компанії у сучасному економічному середовищі.

БОРОТЬБА З УХИЛЕННЯМ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Автор: студентка групи ОП-211м Орішко С. В.
Керівник: доктор економічних наук, Ізмайлов Я.О.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Мінімізація сплати податків і зборів може реалізовуватися двома шляхами: внаслідок використання незаконних методів і шляхом легальних дій. У контексті зазначеного, вчинення дій щодо несплати податкових платежів в українській практиці прийнято розмежовувати на два методи: легалізоване зменшення оподаткування, яке називають уникненням від сплати податків, а також нелегальне – ухилення від сплати податків.

Прогалини та неточності у законодавстві України дозволяють суб'єктам господарювання здійснювати податкову оптимізацію цілком на легальних засадах, а тому межу між оптимізацією та ухиленням від сплати податків постає доволі складно довести. Відтак виконання завдання держави з виявлення практик агресивного податкового планування та донарахування податкових зобов'язань потребує обміну міжнародним досвідом, хоча формування висновків та рецептів має відбуватися з урахуванням національних особливостей.

Ухилення від сплати податків по факту свого вчинення тягне відповідальність фінансового або кримінального характеру, а в кінцевому вияві посилює порушення рівноваги у наповненні фінансовими ресурсами бюджету різних рівнів.

З метою подолання корупції, ліквідації перешкод, що заважають створенню сприятливого бізнес-клімату, усунення непорозумінь у спілкуванні громадян із посадовими особами органів Державної фіскальної служби усіх рівнів працює антикорупційний проект «Пульс», який є індикатором якості взаємодії бізнесу та податкових органів. Створено всі умови для відкритого повідомлення платниками про неправомірні дії чи бездіяльність працівників відомства. Крім того, клієнти, які бояться наслідків звернення на сервіс «Пульс», мають змогу анонімно залишити інформацію, яка також обов'язково розглядається.

На даному етапі удосконалення і розбудова податкової системи України націлені на інтеграцію в європейську спільноту. Базовим поняттям цього етапу є збільшення кількості платників податків, які добровільно сплачують податки. Фіскальні органи повинні бути не тільки контролюючими та каральними органами влади, а й інституціями, які сприяють підвищенню загальної фінансово-економічної стабілізації в державі. На нашу думку, пріоритетною метою податкового контролю має бути не здійснення каральної функції, а впровадження превентивних заходів контролю, які будуть попереджувати та мати профілактичний вплив на порушення податкового законодавства.

В інших випадках можуть популяризуватись явища ухилення від сплати податкових платежів та, як наслідок, порушення норм податкового законодавства. Серед причин, що спонукають суб'єктів господарювання до порушень у сфері оподаткування задля зниження податкових зобов'язань можна також виділити наступні, а саме: нелегальне ведення бізнесу; нелегальне здійснення експортно-імпорتنних операцій; корупційні дії; свідоме заниження бази оподаткування; випадки фінансового шахрайства.

Важливим досягненням у напрямі досягнення більшої прозорості у оподаткуванні є врегулювання країнами Європейського Союзу питання обміну з 2017 р. інформацією про податкове регулювання. На даний час країни – члени Європейського Союзу майже не діляться інформацією про податкове регулювання і контрольні процедури одна з одною, а це не сприяє адекватній податковій конкуренції. Для прикладу, «особливі» умови оподаткування пропонувала Ірландія для американської корпорації «Apple», Люксембург – для італійської компанії «Fiat», Нідерланди – для американської компанії «Starbucks».

Таким чином, шляхами реформування національної системи податкового контролю повинні стати зміни, які позитивно вплинуть на господарську діяльність платників податків, а саме:

- 1) зменшити податковий тиск на платників і при цьому знайти шляхи розширення бази оподаткування;
- 2) знизити ставки податкових платежів (у тому числі тимчасово чи в структурі механізмів «податкової амністії» або «інвестиційного податкового кредиту»), що може привести до детінізації підприємницької діяльності в Україні;
- 3) удосконалити систему кабінетного аудиту як методу визначення напрямів та перспектив проведення контрольно-перевірочної роботи, які б дозволяли оперативно реагувати на порушення податкового законодавства та ефективно їх відпрацьовувати.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Автор: студент групи ФБС-211м Петренко Д.Т.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Абубекерова А.З.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

В ринкових умовах прибуток складає основу економічного розвитку будь-якого господарського суб'єкта незалежно від сфери його діяльності. Зростання прибутку створює фінансову базу для розширеного відтворення, вирішення соціальних та матеріальних потреб трудового колективу і, як наслідок, є основою розвитку ринкової економіки. Якісний аналіз прибутковості підприємства дає змогу знайти найбільш витратні та збиткові осередки у діяльності підприємства, а також найбільш прибуткові види діяльності та можливі шляхи розвитку та удосконалення. Тому вкрай важливо проводити цей аналіз за ефективною та результативною методикою.

Аналіз доходів, витрат і фінансових результатів є одним із найважливіших напрямів оцінювання ефективності господарської діяльності підприємств. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про доходи, витрати та фінансові результати, а також порядок подання її у фінансовій звітності визначаються НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 15 «Дохід», П(С)БО 16 «Витрати».

Комплексною метою аналізу ефективності використання капіталу є визначення повноти та якості отримання прибутку, оцінювання динаміки абсолютних і відносних показників, з'ясування спрямованості, рівня та частки впливу окремих факторів на зміну фінансових результатів і рентабельності, виявлення й оцінювання можливих резервів їх зростання.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів є:

- аналіз і оцінка рівня та динаміки показників прибутку;
- факторний аналіз прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг);
- аналіз фінансових результатів від іншої реалізації, позареалізаційної та фінансової діяльності;
- аналіз і оцінка використання чистого прибутку;
- аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва (продажів) і прибутку;
- аналіз резервів зростання прибутку на основі оптимізації обсягів реалізації і витрат виробництва та обігу.

Аналізуючи чистий прибуток (збиток), необхідно з'ясувати причини його позитивних чи негативних змін. Причини або фактори, що вплинули на прибуток, розкриває детальний аналіз статей доходів і витрат. При дослідженні позитивної динаміки прибутку, аналіз причин його збільшення дозволить спрямувати зусилля на подальше зростання позитивних результатів діяльності підприємства. Особливо важливим є аналіз причин зниження чистого прибутку, та перетворення його на збиток протягом періоду, що досліджується. Виявлення причин збитковості підприємства надає змогу вжити заходів щодо ліквідації причин збитків, якщо вони викликані внутрішніми факторами, або шукати альтернативні варіанти отримання доходів, якщо збитковість підприємства викликана зовнішніми факторами впливу.

Рентабельність дає уявлення про відношення між отриманим результатом і використаними ресурсами, і, відповідно, про ефективність діяльності підприємства. Джерелом інформації для аналізу рентабельності є всі форми фінансової звітності. Зростання показників рентабельності в динаміці свідчить про підвищення ефективності діяльності підприємства.

СТИСЛА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНЦЕПЦІЇ ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ ВАРТОСТІ

Автор: студент групи МЕВ-221м Половинка М. В.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Волошина К.А.
ЗІЕІТ, Україна, м.Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Ядром концепції глобальних ланцюгів вартості є ідея концепції глобальних товарних ланцюгів (Global Commodity Chains), сформована на основі ультраглобального підходу (аналізу світової системи). У такому підході світове господарство та світова геополітична система описуються як єдина система держави та економіки. Основою формування та розвитку концепції глобальних ланцюгів вартості у своїх дослідженнях вважається Г. Джеффі, який переніс фокус аналізу зі світової системи на рівень окремих одиниць і розробив концепцію глобальних ланцюгів виробництва. На відміну від світового системного підходу, він підкреслює важливість стратегічного вибору та прийняття рішень транснаціональними компаніями, а не регуляторної влади національних держав.

Беручи до уваги концепції глобального ланцюга вартості та глобального ланцюга продукції, Джеффі сформулював головну відмінність між ними: концепція глобального ланцюга вартості була створена з певною метою – уникаючи вузького тлумачення терміну «продукт» (товар). Вибір ширшого підходу дозволяє позбутися обмежень концепції «глобального виробничого ланцюга», яка визначається як «мережа праці та виробничих процесів, кінцевим результатом яких є товарний ресурс для споживання».

Ця концепція є основною сферою стратегічного менеджменту та концепцій міжнародного бізнесу, заснованих на ланцюжку вартості, або скорочено ланцюга вартості. Вона також описує створення вартості у взаємопов'язаному ланцюжку. Операцій, виробництво продукції чи надання послуг. Цю концепцію вперше запропонував М. Портер у 1985 році як «метод систематичного вивчення всіх операцій і дій, що виконуються компанією, та їх взаємодії один з одним. Ланцюжок вартості розкладає компанію на стратегічно значущі незалежні операції для відстеження динаміки структури витрат та потенційні джерела диференціації». Ця концепція дозволяє порівняти ланцюжки створення вартості конкуруючих компаній і проаналізувати основу розподілу їх конкурентних переваг.

Модель ланцюга вартості заснована на тому факті, що будь-який товар купується на ринку лише тому, що він має певну цінність, яку покупець готовий заплатити за запропоновану ціну. З цієї точки зору бізнес можна розглядати як процес створення вартості для товарів.

Загальний метод використання ланцюга вартості включає наступні кроки: створити ланцюг створення вартості в галузі та визначити витрати, доходи та активи для всіх видів економічної діяльності в ланцюжку; визначити фактори, що формують витрати для управління кожним видом економічної діяльності; створити стійкі конкурентні переваги за допомогою кращого управління витратами, ніж у конкурентів, або шляхом реструктуризації існуючого ланцюга створення вартості.

Перший етап є основним етапом всього процесу стратегії управління витратами. Конкурентні переваги підприємств не можуть бути предметно досліджені на рівні всієї галузі. Ланцюг створення вартості розділяє конкретні галузі на окремі стратегічні види діяльності. Вихідною точкою аналізу витрат є визначення ланцюга вартості конкретної галузі та визначення витрат, доходів та активів для кожного виду економічної діяльності.

Тому концепція ланцюга створення вартості базується на масштабованому методі управління витратами, і рекомендується розглядати витрати всього ланцюга створення вартості в серії узгоджених видів діяльності від сировини до готової продукції або послуг, отриманих кінцевим користувачем. У цьому випадку акцент робиться не тільки на процесах, що відбуваються всередині компанії, а й на більш широких масштабах за межами конкретного підприємства.

СУТНІСТЬ, ЗАВДАННЯ, ІНСТРУМЕНТИ ТА ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Автор: студент групи ФБС-221м Сергієнко О. А.
Керівник: кандидат економічних наук, доцент Адаменко М.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Управління інвестиційною діяльністю підприємства - це процес вибору, обґрунтування та залучення інвестиційних ресурсів для реалізації інвестиційної політики підприємства, спрямованої на збільшення доходу, підвищення добробуту власників власності та членів робочої сили, а також сприяє збільшенню економічного потенціалу підприємства, конкурентоспроможності, вирішенню соціальних проблем.

Управління інвестиційною діяльністю підприємства спрямоване на вирішення наступних завдань:

- визначення основних напрямів інвестиційної діяльності відповідно до фінансової та загальної стратегії розвитку підприємства (розробка інвестиційної стратегії);
- вивчення інвестиційного клімату та кон'юнктури інвестиційного ринку;
- оцінка інвестиційної привабливості об'єкта інвестування;
- визначення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів та оптимізація їх структури;
- оцінка ефективності інвестиційних проєктів;
- формування інвестиційного портфеля з урахуванням допустимих ризиків та рівня прибутковості;
- контроль інвестиційної діяльності в цілому та кожного проєкту зокрема.

Інструменти управління інвестиціями включають кадрове, юридичне, інформаційне, організаційне, методичне, фінансово-економічне забезпечення управління інвестиціями підприємства

Також система управління інвестиціями підприємства пов'язана з реалізацією певного набору функцій:

- прогнозування та планування - передбачає визначення перспектив та майбутнього стану діяльності підприємства через здійснення інвестицій, формування цілей та завдань управління інвестиціями діяльність підприємства, формування його інвестиційної стратегії розвитку;

- організація - включає процес створення структури для управління інвестиційною діяльністю в загальній структурі управління, розробка інвестиційних проєктів, формування інвестиційного портфеля, визначення необхідних обсягів інвестиційних ресурсів і джерел їх формування;

- мотивація - передбачає заохочення всіх співробітників до ефективної роботи для досягнення цілей організації. Правильна мотивація спонукає співробітників об'єднуватися, чіткий поділ обов'язків, активація творчого потенціалу, що сприятиме досягненню поставлених цілей;

- облік та аналіз - облік фінансових та капітальних вкладень, інвестиційних доходів та витрати, аналіз інвестиційного клімату та галузі досліджуваного підприємства, показники його економічної діяльності, аналіз плану капітальних вкладень, джерела фінансування інвестиційних проєктів, ефективність довгострокових інвестицій, оцінка ефективності вкладень та інвестиційних проєктів;

- контроль та моніторинг - визначення ефективності управлінських рішень та при необхідності внесення необхідних коригувань, ведення постійного спостереження та контролю за процесом інвестиційного розвитку, управління інвестиційним процесом. Метою контролю є забезпечення відповідності фактичних результатів плановим.

ОПТИМІЗАЦІЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ФІРМИ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Автор: студент групи МЕВ-111м Цян Е.О.

Керівник: доктор економічних наук, професор Павленко І.І.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Актуальність вибраної теми зумовлена тим, що для країни, яка знаходиться в самому центрі Європи, є дуже важливим питання яке торкається розвитку та удосконалення логістичної системи. Ця тема є також дуже важливою для країни, яка інтегрується у міжнародний економічний простір. Війна зумовила дефіцит низки товарів та сировини стратегічного значення, що призвело до різкого збільшення імпорту такої продукції, в тому числі за рахунок співпраці із країнами-партнерами. Очевидним є те, що досвід фірм із логістичною діяльністю світового масштабу нині дуже корисний для українських підприємств, які в екстремному режимі були вимушені вступити в міжнародні відносини із зарубіжними контрагентами.

Для дослідження в роботі була обрана методика австралійського вченого, засновника та генерального директору логістичної компанії «Logistics Bureau», викладача Кренфілдського університету Роба О'Бьорна. Підсумовуючи оцінку стану логістики досліджуваної ТНК, слід перелічити фактори та сильні сторони логістичної складової фірми які безумовно можна використовувати в нашій практиці на логістичних підприємствах. До такого списку входять технологічність, постійний контроль за показниками логістичної діяльності, їх аналіз та оптимізація. Від'ємне сальдо між обсягами отримання продукції та її відвантаження вітчизняним підприємством що досліджується є результатом сезонності. Таким чином компанія враховуючи досвід і вже існуючі договори створює запаси. Це в свою чергу свідчить про певний рівень логістичної оптимізації.

Секція 3

Підприємництва, менеджменту та туризму

Голова — к.е.н., доц. Панкова М.О.

УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Автор: студент групи ПТБ-210 Бабаєв Р.Г.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Панкова М.О.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Функціонування малих підприємств в умовах ринкової економіки вимагає раціонального і економічно обгрунтованого ведення підприємницької діяльності, планування, формування ефективної виробничо-збутової політики задля отримання прибутку.

В сучасній економіці прибуток є однією з основних форм формування капіталу підприємця та подальшого розвитку його бізнесу. Прибуток є базою для формування витрат, показником контролю за ефективністю підприємницької діяльності, рушійною силою на ринку. Прибуток формує політику фінансово-господарської діяльності малого підприємства – діяльність заради добробуту власників, діяльність заради розвитку підприємства, діяльність заради існування. Аналіз прибутку підприємства є найважливішим чинником прийняття організаційно-економічних та управлінських рішень, умовою реалізації планів і програм подальшого розвитку. Власники підприємств повинні мати чітке уявлення про те, які резерви вони мають для збільшення прибутку, що важливо і які ключові параметри впливають на довготривале існування підприємства.

В умовах ринкової економіки, прибуток – найважливіший оціночний показник діяльності підприємства, джерело матеріального добробуту підприємства і його працівників, держави в цілому. Тому значимість величини прибутку та напрямків пошуку резервів його підвищення є актуальними питаннями аналізу підприємницької діяльності, що і визначило вибір теми випускної роботи, її дослідження і виконання.

Максимізація прибутку є важливим напрямком покращення-господарської діяльності підприємства. Її можливо здійснити на основі застосування розрахунку внутрішньогосподарських резервів зростання прибутку підприємства. Для того щоб величина виявлених резервів була реальною, її підрахунок повинен бути по можливості точним і обгрутованим. Для підрахунку величини резервів в аналізі прибутку використовується ряд способів: прямого рахунку, порівняння, детермінованого факторного аналізу, функціонально-вартісного аналізу, математичного програмування та інші.

Досягнення максимальної величини прибутку і відповідно мінімізація збитку — одна із основних цілей підприємств, у тому числі малих. Отже, основна мета — виявлення резервів зростання прибутків та освоєння цих резервів. Основними резервами у даному відношенні є: ріст обсягу реалізації продукції; зниження собівартості реалізованої продукції; підвищення якості продукції.

Ріст обсягу реалізації продукції досягається за рахунок: більшого випуску у натуральному вимірі (при наявності потреби на ринку); зменшення залишків готової продукції на кінець звітної періоду; ріст рівня цін, у тому числі за рахунок якості продукції.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Автор: студент групи МО-111м Заремба А.І.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Панкова М.О.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

У наш час ми можемо бачити як тисячі різних компаній або фірм намагаються сформуватися, визначити ціль знаходження на ринку та намагатися здійснити інновації для того, щоб показати свої переваги. Всі ці рухи які робить фізична або юридична особа не може здійснити без чіткого плану та структури управління персоналу, які є мабуть найважливішими чинниками будівництва бізнесу або підприємства у яких працюють люди.

Підходи управління персоналом – це дії які формує менеджер, що стосуються контролю та стимулюванню групи людей (персоналу). Таким чином, підприємства в сучасних умовах для забезпечення підвищеного мотивування праці персоналу активізують процеси удосконалення та модифікації традиційних методів управління в контексті забезпечення максимальної віддачі від них у нових умовах господарювання або впроваджують інноваційні підходи та інструменти, які суттєво підвищують творчий потенціал персоналу.

Але основним фактором ефективності будь – якого персоналу є оплата праці за ту діяльність, на яку персонал наймався на підприємство, порівнювати будемо два підходи які сформовані автором статті:

1. Підхід “ Фіксує ставка ” визначає ефективність виражену в оплаті за працю фіксованої ставки, яка буде відповідна до середньої оплати праці по Україні або навіть вище, але робоче місце працівника залежить від його прагнень та здібностей щодо ефективного виконання поставленого завдання.

2. Підхід “ Відсоткова винагорода ” складається з певних дій на підприємстві або в організації, які показують виконання завдання та фіксації оплати відсотка за виконання послуги або виробництва продукту.

Порівняння даних актуальних підходів управління на Українських підприємствах та організаціях, показує чітко виражені послідовності роботи та пропонує можливості для управлінців у підборі спеціалістів, у заробленій платі, у контролі, у спілкуванні з персоналом та інших важливих речах, якими керується менеджер. Використання усіх підходів дає можливість менеджеру вести ефективну управлінську політику на підприємстві та використовувати персонал для виходу підприємства на чільні позиції у конкурентоспроможній боротьбі в обставинах прийнятного використання соціально-економічних ресурсів.

РОЛЬ ЕКСКУРСІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В СТРУКТУРІ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ

Автор: студент групи Т-110 Михайленко Ю.

Керівник: старший викладач Дашевська І.М.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Однією з основних цілей розвитку туризму України є розробка і реалізація заходів щодо розвитку екскурсійного туризму. Екскурсійна діяльність є однією з основних складових туристичного продукту; тому вона потребує постійного пошуку нових підходів до організації екскурсійної діяльності, із застосуванням інноваційних технологій.

Екскурсійна діяльність, розкриваючи культурний ресурс різноманітних екскурсійних об'єктів, сприяє вирішенню важливих соціальних, освітніх, культурних, рекреаційних завдань.

Туристсько-екскурсійні підприємства комбінують послуги безпосередніх виробників (музейних, транспортних організацій) на свій розсуд і за бажанням споживачів, а також самі створюють і надають туристично-екскурсійні послуги. До цієї роботи вони залучають екскурсоводів, туристичних гідів.

Екскурсійні підприємства або бюро зазвичай організують екскурсійне обслуговування туристів в місцях їх тимчасового перебування. Екскурсійна програма обслуговування – це план екскурсійних заходів, реалізованих для задоволення конкретних або спеціалізованих пізнавальних запитів туристів або екскурсантів.

Основним завданням програми екскурсійного обслуговування є досягнення таких цілей: пізнавальних (історичні, архітектурно-містобудівні, літературні, мистецтвознавчі, природничі тематики); розважальних (відпочинок, спорт); професійних (ділові, бізнес-тури, участь у виставках, ярмарках і ін.); інших (паломництво, хобі, навчання, підвищення кваліфікації та ін.)

Програми екскурсійного обслуговування бувають різними за змістом.

Ознайомча екскурсійна програма включає оглядову екскурсію, що дає уявлення про місто (країну), його історію, особливості і звичаї населення, про архітектурні пам'ятники і сучасне життя. Мета тематичної програми обслуговування – розширення пізнання екскурсантів з певної тематики (особливо в пізнавальних турах), а також організація та надання інших послуг.

Традиційно виділяють до п'ятнадцяти етапів розробки екскурсійного продукту:

- визначення цілей і завдань екскурсії;
- вибір теми;
- підбір літератури і складання бібліографії;
- знайомство з експозиціями та фондами музеїв по темі;
- відбір і вивчення екскурсійних об'єктів;
- складання маршруту екскурсії;
- об'їзд або обхід екскурсії;
- підготовка контрольного тексту екскурсії;
- комплектування «портфеля екскурсовода»;
- вибір методичних прийомів проведення екскурсії;
- визначення техніки проведення екскурсії;
- складання технологічної карти екскурсії;
- підготовка індивідуального тексту;
- прийом (здача) екскурсії.

Однак, в сучасних умовах цифровізації туристсько-екскурсійної діяльності технологія створення екскурсійного продукту може бути дещо відкорегована, зокрема, при роботі з літературою та іншими джерелами інформації, при складанні маршруту екскурсії, при комплектуванні і використанні «портфеля екскурсовода».

Можливості позитивних змін в технологічному процесі підготовки екскурсії дають поштовх до використання нових підходів, форм та методів підготовки всього туру, його програми, а також організації якісного обслуговування туристів.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА УПРАВЛІННЯ НЕЮ

Автор: студент групи ПТБ-211м Ткаченко М. О.
Керівник: кандидат технічних наук, доцент Ключев Д.Ю.
ЗІЕТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Проблема ефективності займає одне з центральних місць серед сукупності проблем, що стоять перед суспільством. Особливо актуальною ця проблема стала на сучасному етапі розвитку економіки у зв'язку з військовою агресією РФ, ростом дефіциту сировинних ресурсів, збільшенням підприємницьких та фінансових ризиків тощо.

Основними показниками, що характеризують ефективність господарської діяльності будь-якого підприємства, у тому числі торгівельного, є показники рентабельності. У їх рості або недопущенні збитковості зацікавлені усі сторони господарської діяльності, оскільки від ступеня ефективності та кількості прибутку, що припадає на одну гривню вкладених коштів, залежить розвиток підприємства, добробут його власників і працівників. Тому однією з актуальних задач сучасного етапу розвитку економіки є вивчення методичних підходів до аналізу рентабельності підприємства та управління нею.

Питанням дослідження рентабельності підприємств приділяється велика увага вітчизняними та зарубіжними науковцями. Багато досліджень спрямовано на удосконалення методичних підходів аналізу показників рентабельності. Однак залишається недостатньо вивченим система показників та процес їх аналізу. Основним принципом розрахунку показників рентабельності підприємств є зіставлення певних видів прибутку з обсягами виробництва, продажів використовуваними ресурсами, витратами, капіталом, активами тощо.

Показники рентабельності вимірюють прибутковість/збитковість підприємства з різних позицій. У чисельнику може бути: прибуток від продажу продукції; прибуток до оподаткування; прибуток до сплати відсотків і податків (економічний прибуток); чистий прибуток. У знаменнику можуть бути: активи (або капітал) підприємства; власний капітал; перманентний капітал (сума власного та довгострокового позикового капіталів); поточні активи; основні виробничі фонди; виробничі засоби (сума основних виробничих засобів та виробничих оборотних коштів); виручка від реалізації продукції; собівартість реалізованої продукції тощо. Зважаючи на те, з якою метою визначаються показники рентабельності та, який показник знаходиться у знаменнику формули рентабельності, її об'єднують у три групи: 1) за витратним підходом; 2) за ресурсним підходом; 3) за доходним підходом.

При розрахунку показників рентабельності за витратним підходом відбувається співставлення прибутків, отриманих внаслідок виробничої, комерційної, операційної, інвестиційної та інших видів діяльності та понесених витрат, що їх супроводжують. При розрахунку показників за ресурсним підходом необхідно співставляти показники прибутків (чистого, до оподаткування) з величиною активів, капіталу, їхніх видів тощо. А при розрахунку показників рентабельності за доходним підходом необхідно співставляти прибутки від реалізації різних видів товарів з отриманими за ними доходами.

Показники рентабельності, які розраховані за даними групами потрібно аналізувати у динаміці та у порівнянні з планом, виявляти вплив факторів на зміни, визначати причини погіршення рівня прибутковості або вхід у збиткову діяльність. Для такого аналізу поширення набули методи статистики, економіко-математичного моделювання та застосування моделей Дюпона. Аналіз рентабельності підприємства є основою для подальшого управління нею. Управління рентабельністю являє собою систему принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням ефективного і раціонального застосування ресурсів (засобів праці, предметів праці і самої праці) і витрат у різних видах діяльності підприємства.

Головною метою управління рентабельністю є забезпечення у довгостроковому та поточному періодах максимізації добробуту працівників та власників підприємства в рамках чинного законодавства, шляхом підвищення ефективності застосування ресурсів і витрат у всіх сферах діяльності підприємства за рахунок інтенсивних і екстенсивних факторів. Для досягнення такої мети потрібно забезпечувати: підвищення ефективності застосування ресурсів і витрат шляхом оптимізації їх розподілу по видах діяльності і напрямках використання; максимальну прибутковість ресурсів і витрат при обумовленому рівні фінансового ризику; мінімізацію фінансового ризику використання ресурсів та понесення витрат при обумовленому рівні їх прибутковості.

Це дозволить підприємству забезпечити необхідні умови підвищення ефективності і оптимізації процесу застосування ресурсів і витрат.

ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Автор: студент групи Т-119 Целішева А.А.
Керівник: викладач Бобрикін П.В.
ZEIT, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Після війни внутрішній туризм в Україні економічно постраждає, і це є факт. Країні знадобиться певний період часу на перезавантаження туристичної галузі та повноцінне відновлення її діяльності. Без зайвих сумнівів варто зазначити, що вид та характер внутрішнього туризму в Україні зміняться. Головним чинником кардинального перевороту основних напрямків туризму в Україні є зміна свідомості українців, що безпосередньо впливає на їх наміри щодо подорожей Батьківщиною.

Неабияка зацікавленість Україною спостерігається з боку іноземців. Безсумнівно, після відновлення туристичної діяльності та створення нових актуальних пропозицій іноземні туристи скористаються можливістю відвідати Україну та на свої очі побачити місця нинішньої слави.

Функціональні зміни спостерігатимуться в комунікаційній стратегії розвитку внутрішнього туризму в Україні. Задля задоволення значного попиту, що розгорнеться на тлі підвищення зацікавленості подорожами Україною, з'явиться необхідність формування нових смислових гасел від «Мандруй Україною» до «Для чого ми подорожуємо Україною?». Тому саме перебудова давно усталеної думки щодо туризму в Україні як іноземців, так і українців може дати потужний поштовх та стимул до відновлення туристичної діяльності у майбутньому.

Зрозуміло, що туристична сфера Києва, Півдня та Сходу країни наразі зупинила свою діяльність повністю. На щастя, туризм Західної України продовжує працювати. Сьогодні західними туристичними операторами розробляються тури, у яких закладена історична складова, щоб пояснити екскурсантам події, які відбуваються зараз в Україні та ті періоди, які пережила Галичина, завойована комуністами. Також формуються різноманітні патріотичні екскурсії по визначним місцям Західної України.

Отож, вже зараз ми спостерігаємо розвиток нової тематичної хвилі туризму, що починає зароджуватись на Західній Україні, а після закінчення війни розгорнеться по всій її території. Головне питання туристичної сфери сьогодні – це те, що саме ми хочемо донести людям, які приїжджатимуть до України після закінчення військових дій. Саме ці сенси ми маємо вибудовувати та розвивати у майбутньому.

Варто зазначити, що з ініціативи президента вже йде мова про меморіалізацію певних місць в Україні з метою створення своєрідних маршрутів пам'яті. Усі дотичні до цього органи державної влади вже працюють над цим. Звісно, паралельно зі знаковими післявоєнними локаціями туристична сфера спрямовуватиметься й на іншу Україну – гостинну, з неймовірною природою, старовинною культурою та смачною кухнею. Сьогодні увесь світ захоплюється українським народом і головна мета туристичної сфери полягає у зацікавленості туристів до мандрівок Україною і, таким чином, її відновлення. Адже туризм – це один з найпростіших та найшвидших способів залучення іноземних інвестицій в економіку країни.

ЕТАПІЗАЦІЯ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Автор: студентка групи ПТБ-211м Чивичелова Л. Є.
Керівник: кандидат технічних наук, доцент Ключев Д.Ю.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

В сучасних умовах економічного розвитку діяльність підприємств пов'язана з безперервним кругообігом коштів, їх витрачанням на ресурси та одержання доходів, їхнього розподілу й використання. У цьому кругообігу аналіз грошових потоків займає визначальне місце. Від ефективності його здійснення залежать кінцеві результати підприємства, його діловий імідж та фінансовий стан.

Визначено, що грошовий потік – це сукупність розподілених у часі надходжень і видатків грошових коштів та їхніх еквівалентів, генерованих його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з факторами часу, простору, структури, ризику і ліквідності.

Грошові потоки поділяються на вхідні і вихідні, позитивні і негативні, дефіцитні і надлишкові, валові і чисті, потоки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності тощо. Всі ці види грошових потоків потребують всебічного аналізу. Також такий аналіз є основою для управління грошовими потоками на підприємствах.

Основною метою аналізу є виявлення рівня достатності формування грошових потоків за видами діяльності, їх ефективності, а також збалансованості позитивного та негативного грошових потоків за обсягом і в часі. Важливим етапом аналізу руху грошових коштів є вивчення показників, які дозволяють встановити позитивні та негативні тенденції і відображають якість управління грошовими потоками, а також розробити необхідні заходи для оптимізації управлінських рішень.

Для забезпечення фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку шляхом збалансованості надходжень і витрат, синхронізації у часі проводиться аналіз грошових потоків за етапами:

- 1) аналіз динаміки формування позитивного та негативного грошових потоків підприємства, оцінка їх структури за окремими видами надходжень і видатків;
- 2) аналіз збалансованості позитивного й негативного грошових потоків, оцінка формування чистого грошового потоку;
- 3) аналіз синхронності формування позитивного й негативного грошових потоків у розрізі окремих інтервалів періоду.

Основним статистичним документом для аналізу грошових потоків підприємства є Звіт про рух грошових коштів, який структуровано в розрізі різних видів діяльності.

Аналіз грошових потоків проводиться по підприємству в цілому, у розрізі основних видів його господарської діяльності, по окремих структурних підрозділах (за «центрами відповідальності»). Таким чином аналіз грошових потоків має таку етапізацію.

1. Ретроспективний аналіз грошових потоків підприємства:
 - а) аналіз формування грошових потоків;
 - б) аналіз розподілу грошових коштів;
 - в) аналіз відповідності грошових коштів фінансовим потребам підприємства;
 - г) аналіз ліквідності грошових потоків;
 - д) аналіз ефективності грошових потоків.
2. Оперативний аналіз грошових потоків підприємства:
 - а) аналіз поточної платоспроможності;
 - б) аналіз розподілу тимчасово вільних грошових коштів;
 - в) аналіз оборотності грошових коштів.
3. Стратегічний аналіз грошових потоків підприємства:
 - а) аналіз оптимальних грошових потоків;
 - б) аналіз оптимальних залишків грошових коштів.

Результати аналізу можуть використовуватися для виявлення резервів оптимізації грошових потоків підприємства і їхнього планування на майбутній період, що реалізується в процесі управління.

Секція 4

Інформаційних технологій

Голова — д.е.н., проф. Левицький С.І.

ПРОГРАМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ

Автор: студент групи ІІЗ-111м Грицаєнко М.О.
Керівник: доктор технічних наук, професор Переверзєв А.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Інформатизація сьогодні стає однією з найважливіших складових частин існуючих і нових програм в галузі охорони здоров'я. Вона повинна об'єднати комплекс заходів щодо розробки та впровадження організаційного, методичного, програмного та технічного забезпечення цих програм.

Під медичною інформаційною системою (МІС) зазвичай розуміють комплекс методологічних прийомів, технічних засобів та алгоритмів управління, що призначені для збору, обробки, збереження та передачі інформації в лікувально-профілактичних закладах. Медична інформаційна система – це програмне забезпечення, головним завданням якого є управління і організація інформації медичного закладу. Вона допомагає працівникам закладів охорони здоров'я ефективніше взаємодіяти з пацієнтами і державними структурами системи охорони здоров'я.

Основною метою медичних ІС є інформаційна підтримка різноманітних задач надання медичної допомоги населенню, управління медичними закладами і інформаційному забезпеченні системи охорони здоров'я. Окремим завданням є інформаційна підтримка наукових досліджень, навчальної та атестаційної роботи.

Програмування аналітичної системи медичного закладу переслідує кілька цілей: підвищення якості діяльності медичних працівників і установ охорони здоров'я шляхом організації досконалої (відповідної рівню використовуваних технічних засобів); обробки медичної інформації, у тому числі шляхом удосконалювання процесів керування і планування; полегшення праці медичних працівників, ліквідація трудомістких малоефективних процесів ручної обробки й аналізу медичних даних; забезпечення ефективного обміну інформацією з іншими інформаційними системами.

Найбільш загальні задачі МІС, що вирішуються у клінічних установах: об'єктивізація трактування результатів досліджень; автоматизація обробки інформації на етапі попередньої роботи медичного персоналу по визначенню діагнозу і виробленню тактики лікування; автоматизація лабораторних досліджень: біохімічних, електрофізіологічних, рентгенорадіологічних інших; створення баз (банків) даних: накопичення відомостей про кожного хворого для подальшого аналізу матеріалу, організації обробки цієї інформації відповідним математичним забезпеченням; створення баз знань: накопичення знань експертів в області медицини й системи охорони здоров'я, необхідних для розробки експертних систем діагностики, лікування і реабілітації, профілактичних оглядів, експертизи, планування і управління; упорядкування потоку інформації усередині медичної установи.

Організація МІС єдина тільки в медичному плані: стандартизація медичної інформації, форми медичної документації, прийнята система кодування, математичні моделі, тобто те, що становить медичний аспект проблеми. У технічному плані МІС дуже різноманітні, що означає програмну та апаратну несумісність існуючих МІС. Це, безумовно, обмежує масове впровадження МІС у практику роботи лікувальних закладів. Тому, на сучасному етапі відбувається перехід від окремих інформаційних систем до інформаційних середовищ.

Розглядаючи світову практику успішного застосування ІКТ у медицині можна знайти приклади в Німеччині, США, в Ізраїлі. Однак, закордонні інформаційно-аналітичні системи практично неможливо впровадити в українських медичних установах через зовсім інші вимоги до звітних форм, документації й усіх бізнес-процесів, що відбуваються в лікарнях. Програмування аналітичної системи медичного закладу з урахуванням національних особливостей є виправданим та актуальним завданням, що стосується не тільки лікувальної сфери лікарні, але й дозволить оптимізувати багато інших її бізнес-процесів: логістику, облік лікарських засобів, харчування пацієнтів тощо.

АНАЛІЗ СИСТЕМ ПІДВИЩЕННЯ БЕЗПЕКИ ПІШОХОДА У ТЕМНИЙ ЧАС ДОБИ

Автор: студент групи ІІЗ-211м Денисюк В. А.
Керівник: кандидат технічних наук Хараджян О.А.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Об'єктами економічної безпеки регіону є територія громади, населення і все, що відноситься до економіки, розташоване на даній території, включаючи виробничі фонди, інфраструктуру, природні та інші ресурси.

Головна проблема, яка потребує вирішення - це велика кількість випадків дорожньо-транспортних пригод з тяжкими наслідками. Більш значна частина аварій відбувається на ділянках автомобільних доріг, які проходять через малонаселені пункти. Досить частою причиною таких ситуацій є перевищення водіями швидкості руху, необлаштованість пішохідних переходів, а також погана видимість ситуації на дорозі, особливо у темний час доби. Про критичну ситуацію свідчать дані ВООЗ та міжнародні організації більшості країн. У тридцяти випадках зі ста їхня загибель пов'язана з їх власною неправильною поведінкою на дорозі, а не з помилкою водія. За рівнем смертності від дорожньо-транспортних пригод Україна посідає п'яте місце в Європі. Кожен третій загиблий – молода людина віком до 29 років. Найпоширенішим видом ДТП є наїзд на пішохода. На цей вид припадає до 50 % усіх ДТП. Частіше діти потрапляють в ДТП із-за того, що під час переходу вулиці розмовляють по мобільному телефону, слухають в навушниках музику, оскільки у цей час розсіюється їхня увага та вони не у змозі контролювати ситуацію на дорозі. Кожна травмована дитина в середньому проводить на лікарняному ліжку близько двох місяців, а термін реабілітації становить 8-10 років. Деякі залишаються інвалідами на все життя

Проект The Starling Crossing спрямований на створення «розумних» пішохідних переходів, який допоможе людям переходити дорогу, малювати зебру в реальному часі, а також стоп-лінії та вказівки для водіїв, які підказують, коли потрібно знизити швидкість та зупинитися. Перехід контролюється камерами, зображення з яких попадають в нейронну мережу здатну визначити місцезнаходження пішоходів, велосипедистів і транспортних засобів. Мережа також визначає місце та швидкість дорожнього руху. Дорога в зоні пішохідного переходу спрямована так, щоб витримувати вагу будь-яких транспортних засобів, а також перешкоджати ковзанню навіть при сильному дощі. В поверхню дороги вбудовані світлодіоди, світло яких видно з усіх боків в будь-який час доби.

Варто відзначити, що зебра малюється системою в останню чергу, що змушує пішоходів почекаати, поки всі автомобілі зупиняться. Для пішоходів зі смартфоном, придумана окрема функція. Це допоможе повернути уважність пішоходам і забезпечить їм безпечний перетин дороги. Камери також реагують на надзвичайні ситуації, наприклад, людину, яка вискочила за собакою на дорогу: червоні стрілки вкажуть водіям місце, де людина може потрапити на проїжджу частину.

Система IRWL розроблена американською компанією Light Guard Systems та складається із таких компонентів: 9X LightStar IRWL світильники; композитні або металеві опорні плити; давачі руху або кнопки активації; сонячні панелі або А/С джерело живлення; системний контролер із резервною батареєю та захищеною від зовнішнього впливу шафою; світлодіодна підсвітка попереджувальних знаків для пішоходів.

Кількість необхідних світильників LightStar IRWL залежить від кількості смуг на проїжджій частині. Проїжджа частина з двома смугами потребує п'ять освітлювальних елементів, вбудованих у проїжджу частину з кожної сторони пішохідного переходу - загалом десять. Для проїзної частини на чотири смуги потрібно сім освітлювальних елементів, спрямованих назовні у кожную сторону, загалом чотирнадцять.

Система In-Roadway Warning Light активується одним із двох способів: автоматично, за допомогою двонаправлених інфрачервоних давачів, які спрацьовують, коли пішохід потрапив на пішохідний перехід з будь-якої сторони, або за допомогою кнопки вручну. Кожен метод активації має свої переваги. Однак, щоб забезпечити підвищену безпеку, рекомендується поєднання як давачів, так і кнопки, оскільки давачі не завжди можуть спрацьовувати в непередбачуваних ситуаціях.

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ЧАТ-БОТІВ З ДИНАМІЧНОЮ ОБЛАСТЮ ВИКОРИСТАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ НЕЙРОМЕРЕЖ

Автор: студент групи ІІЗ-111м Д'яченко Д.М.
Керівник: кандидат економічних наук, доцент Шляга О.В.
ЗЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Чат-бот являє собою комп'ютерну програму, яка розроблена на основі нейромереж та технологій машинного навчання, реалізовується у вигляді слухових або текстових методів та призначена для спрощеної взаємодії людини і комп'ютера. Чат-боти бувають різними за ступенем складності: від пошуку інформації з використанням ключових слів, що співпали, до активного навчання, на основі аналізу попередніх розмов, при якому забезпечуються докладні відповіді та спеціальні пропозиції. Технологія NLP обробки природної мови, дає чат-ботам базовий рівень розуміння структури та значення мови, дозволяє комп'ютеру зрозуміти, про що питання та як правильно відповісти на питання, вчить машини читати, та аналізувати людську мову.

Який же принцип роботи сучасних чат-ботів? Для забезпечення правильної роботи віртуального помічника, необхідно пам'ятати про важливі методи: машинне навчання (machine learning) та набір правил. Алгоритм дії чат-бота ґрунтується на конкретному наборі правил, і є обмеженим. Помічник розпізнає лише ті команди, які були вказані при налаштуванні. Відповідь робота формується тільки виходячи із згаданого ключового слова. Якщо його немає, бот не зможе видати відповідь користувачу. Для зручності відповідачу створюються спеціальні кнопки, які допомагають визначитися з вибором. Інший принцип роботи мають удосконалені помічники, що мають AI (штучний інтелект). Під час розмови з клієнтом вони підтримують діалог навіть без згадки про конкретні ключові слова або фрази. Розумний бот самостійно вдосконалює побудову розмови. Таким чином, помічник може вирішувати проблеми клієнтів ще краще.

В межах галузі аналізу даних машинне навчання є методом, який використовується для винаходження складних моделей та алгоритмів, які слугують прогнозуванню – в комерційному застосуванні це відоме як передбачувальна аналітика. Ці аналітичні моделі дозволяють дослідникам, науковцям з даних, інженерам та аналітикам «виробляти надійні, повторювані рішення та результати» та розкривати «приховані розуміння» шляхом навчання з історичних співвідношень та тенденцій в даних.

У свою чергу, нейронні мережі є одним із основних компонентів розвитку штучного інтелекту. Ідея полягає в тому, щоб максимально імітувати дії людини, тобто її здатність вчитися та виправляти помилки. Це найважливіша особливість будь-якої мережі – вона може бути незалежною і працювати відповідно до попереднього досвіду, кожного разу роблячи менше помилок. Всі завдання, які можуть вирішувати нейронні мережі, так чи інакше пов'язані із навчанням. Серед основних областей застосування нейронних мереж – прогнозування, прийняття рішень, розпізнавання образів, оптимізація, аналіз даних.

На даний момент існують рішення такі як Dialogflow та AmazonLex, що дозволяють будувати чат-ботів через веб-інтерфейс, але ці боти діють у вузьких межах своєї цілі, та не можуть обробляти нові формати інформації, якщо вони не були задані оператором. Тому метою і завданням подальшої роботи з побудови чат-ботів з динамічною областю використання за допомогою нейромереж є виявлення можливостей розробки та застосування контексту нейронної мережі у чат-ботах, виявлення та представлення недоліків існуючих електронних систем для побудови контексту чат-ботів та виявлення основних і критичних факторів, на які слід звертати увагу при побудові подібних систем.

Як бачимо, на сьогоднішній день тема розробки чат-ботів є актуальною через те, що вони можуть бути дуже простим інтерфейсом до складних систем. Чат-боти часто використовуються в системах діалогу для різних практичних цілей, включаючи сервіси обслуговування клієнтів або отримання інформації. Деякі чат-боти використовують складні системи обробки природної людської мови, але більшість використовує простіші системи.

АНАЛІЗ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ ШАБЛОННОГО КЕШУВАННЯ

Автор: студент групи ПЗ-111м Єременко І.Д.
Керівник: кандидат технічних наук, доцент Резніченко Ю.С.
ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Найчастіше комп'ютеризовану систему створюють у вигляді веб-додатку. Головною перевагою цього підходу є використання «тонкого клієнта». Одним із головних завдань є забезпечення швидкодії такої системи. Сьогодні розповсюджений шлях розв'язання цього завдання полягає у кешуванні даних.

У даній роботі розглянуто різні підходи щодо кешування даних та програмні засоби їхньої реалізації. За механікою роботи відокремлено такі види кешування: «лінійний» кеш, що зберігає дані й віддає їх, поки кеш не застаріє; синхронізований кеш, коли клієнт разом із даними отримує мітку часу й під час наступного звернення запитує, чи не змінилися дані, щоб повторно їх не отримувати; кеш наскрізного запису, коли будь-яка зміна даних одночасно відбувається як у джерелі даних, так й у кеші. За типом даних відокремлено такі види кешування: кешування даних, які відображаються користувачу, та кешування даних, які використовують для формування html-розмітки. За місцем розташування кешу відокремлено такі види кешування: кешування на стороні клієнта, локальний кеш веб-сервера та кешування сервером додатків.

У даній роботі виявлено, що, незважаючи на широке використання кешування, загальних правил вибору системи кешування не існує. Найчастіше вибір програмних засобів кешування здійснюється розробником на основі власного досвіду та вподобань. Тому актуальною є задача дослідження ефективності програмних засобів кешування для різних обсягів даних. Метою даної роботи є отримання залежностей часу запису/зчитування від кількості даних у кеші та визначення ефективного програмного засобу кешування у результаті експериментів.

У результаті експериментального аналізу програмних засобів кешування у даній роботі зроблено висновки:

1. Програмні засоби кешування даних у оперативній пам'яті значно швидші, ніж файловий кеш.
2. Для великої кількості даних використання файлового кешу недоцільне, оскільки кожне значення зберігається у окремому файлі. Тестування файлового кешу для кількості ітерацій понад 5000 було перервано через тривалий час виконання.
3. Час запису даних перевищує час зчитування даних.
4. Для програмних засобів кешування даних у оперативній пам'яті час запису практично не залежить від кількості даних, що вже містяться в кеші.
5. Для програмних засобів кешування даних у оперативній пам'яті час зчитування незначно збільшується під час зростання кількості даних, що містяться в кеші.

У результаті аналізу програмних засобів кешування у даній роботі сформульовано:

1. У якості основного кешу вирішено обрати програмний засіб, що використовує для зберігання даних оперативну пам'ять.

Якщо ресурси оперативної пам'яті обмежені, то додатково вирішено використати файловий кеш для кешування до 5000 сутностей.

ЗАСТОСУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ПАРАДИГМИ У ВЕБ-ПРОГРАМУВАННІ

Автор: студент групи ІІЗ-211м Іжиков А. І.

Керівник: доцент Жеребцов О.А.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

JavaScript – мультипарадигмова мова програмування. Перелік речей, які притаманні деяким функціональним мовам і яких умовно немає в JavaScript: чистота, незмінність (імутабельність), рекурсія. З іншого боку, в JavaScript є: функції першого класу, анонімні функції та лямбда-синтаксис, замикання.

"Монада в безлічі X це моноід з категорії ендofункторів X , в якому морфізм, званий "твір", замінений композицією ендofункторів, а морфізм, званий "одиниця", замінений ендofунктором "тотожність".

Якщо все можна зробити шляхом комбінування набору функцій, то: як обробляти умову if-else? (монада Either); як обробляти винятки Null? (монада Maybe); як переконатися, що функції, які дійсно багаторазово використовуються можуть використовуватися скрізь? (чисті функції (Pure functions), прозорість посилань (referential transparency)); як переконатися, що дані, які ми надаємо у функції, не змінені і можуть використовуватися і в інших місцях? (чисті функції (Pure functions), незмінність); якщо функція бере кілька значень, але у об'єднання в ланцюжок (chaining) можна передавати лише одне значення, то як зробити цю функцію частиною ланцюжка? (карірування та функції вищого порядку).

Задля вирішення цих питань в тому числі і існують монади, функтори та аплікатииви.

Що від ФП має React? Функції можуть бути присвоєні іншим змінним, таким як інші типи даних, параметри або значення, що повертаються. Декларативне оголошення функції, а потім її виклик для обчислення. Чиста функція без побічних ефектів. Багато методів, типу reduce, map, find, forEach та інші, підтримують специфікацію повернення нового об'єкту без зміни вихідного об'єкту. У той же час в граматику ES6 було введено деякі нові граматики, які допомагають створювати і повертати новий об'єкт, наприклад оператор розповсюдження, шляхом деструктуризації та присвоєння новому об'єкту, який є відокремленим від вихідного об'єкту.

Компонент React – це генерація функції, а компонент вищого порядку в React – це функція вищого порядку на кшталт функції connect з бібліотеки redux. Фактично, це функція вищого порядку, яка розміщена поза додатком. Принцип той же, тобто дочірній компонент передається в батьківський компонент, а потім повертається новий компонент. Логіка батьківського компоненту може бути повторно використана, що саме собою також є своєрідною розв'язкою. Сутність процесу рендерінгу сторінки React – це вкладений процес виклику функцій.

Функціональне програмування має функцію карування, - curry, - та виклик комбінації функцій, - compose. Багато методів викликів Curry та комбінації функцій також використовуються в React та Redux, наприклад: `const middleware = store => next => action => {...}`.

Плюси використання функціонального програмування у React. Як відомо, основним недоліком SPA є проблеми з індексацією сторінок таких програм пошуковими роботами, що негативно впливає на SEO. Next.js істотно спрощує процес розробки багатосторінкових та гібридних додатків (останнього неможливо досягти за допомогою того ж react-spa). Він також надає багато інших цікавих можливостей. Таким чином, програми Next.js використовують усі переваги бібліотеки React і просто додають додаткові функції: Основна перевага Next.js – вбудована підтримка SSR для підвищення продуктивності та SEO. Рендеринг на стороні сервера працює шляхом зміни потоку запитів React, так що всі компоненти, крім клієнта, відправляють свою інформацію на сервер. Маючи всю інформацію на сервері, клієнт може отримати попередню версію HTML-коду сторінки. Клієнт може надіслати один запит на сервер та отримати повноцінну HTML-сторінку замість того, щоб вимагати кожен компонент окремо з рендерингом на стороні клієнта.

АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ДАТА-МАЙНИНГУ В РОЗРОБЦІ ДОДАТКІВ ДЛЯ ОНЛАЙН-ТОРГІВЛІ

Автор: студент групи ІПЗ-111м Кононенко А.В.

Керівник: доктор економічних наук, професор Левицький С.І.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Data Mining (дата майнинг) - це методологія та процес виявлення у великих масивах даних, що накопичуються в інформаційних системах компаній, раніше невідомих, нетривіальних, практично корисних та доступних для інтерпретації знань, необхідних для прийняття рішень у різних сферах людської діяльності. Data Mining є одним із етапів більш масштабної методології Knowledge Discovery in Databases (KDD).

Інтелектуальний аналіз даних - це процес виявлення корисних відомостей у великих наборах даних. Зазвичай такі закономірності не можна виявити візуально, оскільки зв'язки надто складні або через великий обсяг даних. Ці закономірності та тренди можна визначити як модель інтелектуального аналізу даних.

Існують два види моделей: передбачувальні та описові. Розглянемо їх в контексті сфери онлайн-торгівлі.

Передбачувальні моделі будуються на підставі набору даних із відомими результатами. Вони використовуються для прогнозування результатів на основі інших наборів даних. При цьому потрібно, щоб модель працювала максимально точно, статистично значуща і виправдана і т.д. До них належать такі моделі:

- моделі класифікації – описують правила чи набір правил, відповідно до якими можна віднести опис будь-якого нового об'єкта одного із класів, наприклад, так можна класифікувати товарний асортимент магазину;

- моделі послідовностей - описують функції, що дозволяють прогнозувати зміну безперервних числових параметрів. Вони будуються виходячи з даних про зміну деякого параметра за період часу, наприклад, можна створити модель залежності попиту на товар впродовж певного проміжку часу.

Описові моделі приділяють увагу суті залежностей набору даних, взаємному впливу різних чинників, т. е. на побудові емпіричних моделей різних систем. До них належать такі види моделей:

- регресійні моделі – описують функціональні залежності між залежними та незалежними показниками та змінними у зрозумілій людині формі. Тут доречно скласти модель впливу ціни продукту на його попит;

- моделі кластеризації – описують групи куди можна розділити об'єкти, дані про які піддаються аналізу. Часто використовуються для виявлення категорій товарів або покупців, що приносять найбільший прибуток;

- моделі винятків – описують виняткові ситуації у записах (наприклад, окремих покупців), які різко відрізняються чимось від основної множини записів (категорії покупців);

- підсумкові моделі – спрямовані виявлення обмежень на дані аналізованого масиву. Наприклад, дозволяють вивчити групи покупців, що зацікавлені в певних категоріях продукції;

- моделі асоціації – виявлення закономірностей між пов'язаними подіями. Прикладом такої моделі є зв'язок свят, значимих подій в житті покупців, змінах в суспільстві та, як наслідок, зміни попиту на певні товари.

АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗРОБКИ ЗАСТОСУНКІВ ІЗ ВЗАЄМОДІЇ ВІРТУАЛЬНИХ ОБ'ЄКТІВ

Автор: студент групи ІІЗ-111м Крешталь К.В.

Керівник: кандидат економічних наук, доцент Шляга О.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Останнім часом серед науковців та інженерів дуже часто ведуться суперечки про те, чим відрізняється доповнена реальність від віртуальної. Обидві технології постійно на слуху, про них говорять в ЗМІ, міркують в мережі, використовують в різних сферах праці, пишуть в книгах та показують у фільмах.

Поняття штучної (віртуальної) реальності вперше ввів американський комп'ютерний художник Майрон Крюгер (Myron Krueger) в кінці 60-х років минулого століття. Комп'ютерний фахівець Майрон Крюгер розробив лабораторію штучної реальності Videoplace. Віртуальна реальність (virtual reality, VR) – це комп'ютерна симуляція реальності або відтворення якоїсь ситуації. Технічними засобами вона відтворює світ (об'єкти та суб'єкти), що передається користувачеві через його відчуття, а саме: зір, слух, дотик, нюх, та інші. Віртуальна реальність імітує як вплив, так і реакції на вплив. Як правило, «занурення» в віртуальну реальність досягається за рахунок спеціальних гаджетів. Основні цілі віртуальної реальності: створити і поліпшити уявну реальність ігор, розваг, відео, 3D-фільмів та інше; поліпшити якість життя, дати можливість підготуватися до певної події, створюючи імітацію реальності, де люди можуть практикувати певні навички (як приклад, авіа-симулятор для пілотів).

Віртуальна реальність може створюватися за допомогою мови програмування, відомої, як VRML (Virtual Reality Modeling Language). Його можна використовувати для створення серії зображень, а також вказати типи взаємодій між ними. VRML – це формат текстового файлу, де, наприклад, вершини та краї 3D-багатокутника можуть бути визначені разом із кольором поверхні, текстурами ультрафіолетового зображення, блискучістю, прозорістю тощо. URL-адреси можуть бути пов'язані з графічними компонентами, щоб веб-браузер міг отримати веб-сторінку або новий файл VRML з мережі інтернет, коли користувач взаємодіє з певним графічним компонентом. Анімації, звуки, освітлення та інші аспекти віртуального світу можуть взаємодіяти з користувачем або можуть бути викликані зовнішніми подіями, такими як таймери. Спеціальний вузол скриптів дозволяє додавати код програми (наприклад, написаний на мовах програмування Java або ECMAScript) у файл VRML. Файли VRML зазвичай називають «світами» і мають розширення .wrl (наприклад, earth.wrl). Файли VRML являють собою простий текст і, як правило, добре стискаються, використовуючи gzip, корисні для швидшої передачі через мережу інтернет (деякі файли, стиснуті gzip, використовують розширення .wrz). Багато програм 3D моделювання можуть зберігати об'єкти та сцени у форматі VRML.

Доповнена реальність і віртуальна реальність – протилежне відображення одного в іншому з тим, що кожна з технологій прагне надати користувачеві. Віртуальна реальність пропонує цифрове відтворення реальної обстановки життя, в той час як доповнена реальність забезпечує віртуальні елементи у вигляді накладення шарів на реальний світ. І віртуальна, і доповнена реальність відносяться до технологій змішаної реальності.

Про доповнену реальність, як і про віртуальну, кажуть вже далеко не перший рік, але основні кроки в цьому напрямку ще попереду. Частково це обумовлено тим, що практичне застосування технологій доповненої реальності (Augmented reality – AR) було можливо тільки в вузькоспеціалізованих сферах, але основна причина в недоступності необхідного обладнання для більшості користувачів. За останні роки ситуація змінилася. Актуальність застосування сучасних технологій в сфері проектування і розробки застосунків із взаємодії віртуальних об'єктів пов'язана з тим, що вони дозволяють підвищити ефективність процесу проектування, при цьому забезпечивши зручність і доступність практично для кожного учасника даного процесу.

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІТ В ПРИКЛАДНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ЗІЕІТ

Автор: студент групи ІПЗ-211м Левицький С.І.

Керівник: кандидат технічних наук, доцент Резніченко Ю.С.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

У теперішній час розвиток інформаційних систем та технологій у закладах вищої освіти в Україні набуває антикризових рис та форм. Нові вимоги до адаптивності та гнучкості функціонування, надійності роботи систем, орієнтація їх на хмарні технології, використання можливостей академічних ліцензій від провідних світових гравців ринку ІТ — все це змінює традиційний напрямок удосконалення можливостей використання апаратних та програмних засобів Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій (ЗІЕІТ) для забезпечення ефективного освітнього процесу, як у дистанційному, так і у аудиторному форматі. Управління розвитком ІТ ЗІЕІТ вимагає відповідних організаційних форм та методів, прикладом чого є функціонування з 2019 р. Лабораторії інформаційно-технологічного супроводження діяльності інституту, яка покликана впроваджувати сучасні технологічні розробки у галузі інформатизації. Але методологічною основою розвитку мають служити науково-обґрунтовані підходи до управління, вибір яких є нетривіальною науковою задачею. Одним з таких підходів є антисипативне управління. Воно оперує поняттям “готовності” системи до змін та характеризується наявністю “готових” управлінських рішень у вигляді шаблонів планів дій, організаційних та ресурсних можливостей для їх реалізації в умовах настання невизначених подій. Подібний підхід до управління базується на декількох принципах — керованості, забезпеченості, готовності, адаптивності, цілісності, ієрархичності, гомоморфізму ситуацій, відкритості та історичності.

Так, для розвитку та удосконалення підсистеми ІТ в ЗІЕІТ було запропоновано низку “готових” наборів рішень — операційних систем (ОС) та програмних засобів на базі академічних або вільних ліцензій від таких провідних розробників, як Microsoft, Google, Zoom або спільноти Linux з:

- управління серверами — ОС Ubuntu Server;
- управління комп’ютерними класами — ОС Ubuntu;
- організації сховищ даних — Google Workspace, Microsoft 365;
- автоматизації документообігу — Libre (або Open) Office, Google Office, Microsoft Office 365;
- дистанційного навчання — Moodle, Google Classroom, Microsoft 365 Education;
- організації систем відеоконференцій — Zoom, Google Meet, Microsoft Teams;
- створення та обслуговування сайтів — Wordpress, Google Sites, Microsoft Sharepoint;
- створення та підтримки репозитаріїв — DSpace;
- створення академічних журналів, монографій — системи від РКР: OJS, OMP, OHS.

Можна стверджувати, що практичний досвід використання функціонуючих систем — ЦДО на базі Moodle ліцею, коледжу та інституту, систем “Деканат”, СКУД, сайту та електронної пошти ЗВО — у поєднанні з елементами мережових технологій, зокрема, доступу до можливостей соціальних мереж, месенджерів, тощо, задовільняє у деякій мірі вимогам антисипативного підходу та надає нових рис взаємодії освітньої спільноти інституту.

Перспективними напрямками розвитку ІТ ЗІЕІТ можна визначити такі:

- міграцію облікових записів користувачів ЗІЕІТ у хмарний сервіс Microsoft 365, що надасть можливості використання переваг провідного розробника ПЗ;
- впровадження нових форм розповсюдження результатів наукових досліджень у вигляді наукових статей та монографій за допомогою систем OJS, OMP;
- впровадження з дослідної у виробничу експлуатацію електронного сховища цифрових даних — репозиторію — на базі системи DSpace;
- удосконалення СКУД з використанням сучасних апаратних та програмних технологій;
- розробка системи друку в мережі ЗІЕІТ з розподіленим доступом користувачів та обліком обсягів надрукованих матеріалів.

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНЮВАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СППР

Автор: студент групи ПЗ-111м Суботін І.О.

Керівник: кандидат технічних наук, доцент Резніченко Ю.С.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Для підтримки прийняття рішень лишається ризиком придбання програмного забезпечення або власна програмна розробка задачі, яка має важливе значення та характеризується високою складністю. Процедура проведення фактичного оцінювання програмного забезпечення має бути однозначною та систематизованою, а критерії, покладені в її основу, мають бути чіткими та детальними.

Доцільно проводити оцінювання програмного забезпечення стосовно трьох ключових аспектів систем підтримки прийняття рішень (СППР): задач, користувачів та середовища на етапах життєвого циклу СППР. В основу оцінювання покладено три методи: метод витрат/вигід, метод визначення цінності інформації та моделювання багатоатрибутної корисності.

Результати дослідження методу витрат/вигід. Часто витрати та вигоди неправильно або не досить точно прораховані. Метод не придатний для оцінювання програмного забезпечення СППР, яке має відповідати кориснішим та складнішим критеріям, пов'язаним з вартістю, що привносить система до загального ефекту від прийняття рішень.

Результати дослідження методу визначення цінності інформації. Часто рішення, що ґрунтуються на достовірній або хибній інформації, приймаються за обставин, коли необхідна інформація недоступна, зусилля на одержання необхідної інформації потребують величезних витрат, бракує відомостей про існування корисної інформації, інформація є, але вона подана в неприйнятній формі (наприклад, зашифрована). Це негативно впливає на визначення релевантності, своєчасності та точності інформації. Визначення цінності ускладнюється неможливістю зводити якісні оцінки до кількісних та зменшувати розбіжності у експертних оцінках. Метод придатний для оцінювання програмного забезпечення СППР, але його застосування потребує вирішення проблеми узагальнення великої кількості статистичних даних.

Результати дослідження моделі багатоатрибутної корисності. Для сучасних СППР зростає кількість атрибутів корисності, які отримують як чіткі, так й нечіткі оцінки та утворюють ієрархічну структуру із складними зв'язками. Недоліком є оцінювання атрибутів усіх вищих рівнів, що здійснюється шляхом визначення середніх значень. Як правило, кожному атрибуту надається однакова вага у ієрархії. Модель придатна для оцінювання програмного забезпечення СППР, але її застосування потребує вирішення проблеми невизначеності атрибутів, що впливають на загальну корисність.

У даній роботі виявлено основні недоліки існуючих методів оцінювання програмного забезпечення СППР. Більшість сучасних ситуацій, пов'язаних з прийняттям рішень, ставлять слабоструктуровані та неструктуровані задачі. Першочергово це приводить до необхідності застосування методів підтримки прийняття рішень з галузі штучного інтелекту з метою вирішення проблеми невизначеності. Таким чином, у даній роботі для оцінювання програмного забезпечення СППР запропоновано віддавати перевагу моделі багатоатрибутної корисності.

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ГАЛУЗІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Автор: студент групи ІІЗ-211м Шляга О.В.

Керівник: кандидат технічних наук, доцент Резніченко Ю.С.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Дистанційне навчання є унікальною системою підготовки і безперервної підтримки високого рівня кваліфікації фахівців. Викладача вже не можна вважати носієм високої педагогічної майстерності, якщо він не володіє засобами, методами і технологіями дистанційного навчання. Діяльність викладача з використанням дистанційного навчання зазнає значних змін. Основним завданням викладача стає підготовка дистанційного навчального курсу на основі вже наявних оригінальних джерел та розробок, які входять до певних тематичних розділів. Стрімке поширення дистанційного навчання вплинуло на збільшення кількості навчальних програм і систем, а також освітніх середовищ та платформ дистанційного навчання. Найкращі з них мають стати щоденним робочим інструментом викладача. Водночас дистанційна освіта в Україні все ще перебуває на початковому рівні, здебільшого через критику її як освіти нижчої якості. Кількість доступних програм та університетів, що пропонують дистанційне навчання, все ще обмежена. Відповідні технології впроваджують переважно для поліпшення традиційного навчання. Серед перешкод також є відсутність або недосконалість національних стандартів, політик, процедур акредитації та регулювання; недостатня обізнаність на суспільному рівні, недостатня зацікавленість основних полісмейкерів у галузі вищої освіти, доволі слабка технологічна інфраструктура, відсутність гнучких можливостей фінансування.

Особливістю дистанційного навчання є його доступність на освітніх ринках будь-яких країн. На початку 2022 р. у вільному доступі (безкоштовно або з частковою оплатою) було викладено вже понад 10 тис. масових онлайн-курсів від 800 провідних університетів світу, а такі освітні платформи, як Coursera, Udacity, Udemy, edX або ж українські Prometheus чи Відкритий університет Майдану, збирають сотні тисяч охочих до набуття знань чи вмінь з окремої дисципліни. Такі платформи, звісно, теж співпрацюють з університетами. Найпопулярніші платформи дистанційного навчання з усього світу: Coursera – <https://www.coursera.org/>; Khan Academy – <https://uk.khanacademy.org/>; Udacity – <https://www.udacity.com/>; Stanford Open Edx – <http://online.stanford.edu/>; Codecademy – <https://www.codecademy.com/>; Prometheus – <https://prometheus.org.ua/>; EdEra – <https://www.ed-era.com/>; EdX – <https://www.edx.org/>; Future Learn – <https://www.futurelearn.com/>; Canvas Network – <https://www.canvas.net/>; OpenupEd – <http://openuped.eu/>; Iversity – <https://iversity.org/> та ін.

Для створення, передавання й збереження навчально-методичних матеріалів, організації й супроводу процесу дистанційного та змішаного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку найчастіше використовують такі застосунки: Learning Management System (LMS), Student Information Systems (SIS), Learning Content Management Systems (LCMS), Virtual Classrooms (VC), Virtual Learning Environments (VLE), Assessment Management Systems (AMS), Training Management Systems (TMS), Social Learning Systems, eBooks Management Systems, Learning Analytics, Massive Open Online Courses (MOOCs) тощо. Найпоширенішими є системи управління навчанням (англ. LMS – Learning Management System). Такі комплекси прості в застосуванні, навіть якщо викладачі не мають глибоких знань програмування. Створюються такі матеріали у візуальному навчальному середовищі із зазначенням послідовності їх вивчення. До матеріалів входять індивідуальні завдання, проекти для роботи в малих групах, інші навчальні елементи для всіх студентів, що базуються на змістовій і комунікативній складовій.

Сьогодні платформи дистанційного навчання функціонують у двох варіантах: із закритим кодом (комерційні) та відкритим кодом (поширюються безкоштовно). Програмні продукти з відкритим кодом (безкоштовні) також є різноманітними, серед найпопулярніших: Atutor (<http://www.atutor.ca>), Dokeos (<http://www.dokeos.com>), DotLRN (<http://www.dotlrn.org>), ILIAS (<http://www.ilias.de/index.html>), LON-CAPA (<http://www.lon-capa.org>), Moodle (<http://moodle.org>), OpenUSS (<http://www.openuss.org>), Sakai (<http://sakaiproject.org>), SpaghettiLearning (<http://www.spaghettilearning.com>). В Україні найвідомішою є освітня онлайн-платформа Moodle (модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище) – безкоштовна, відкрита (Open Source) система управління навчанням, що реалізує філософію «педагогіки соціального конструктивізму», орієнтована на організацію взаємодії між викладачем та студентами. Наразі Moodle має численні багатомовні версії, зокрема й українську. Систему застосовують у 175 країнах світу.

ПРОГРАМНА КОРЕКЦІЯ ДАНИХ УЛЬТРАЗВУКОВИХ ДАТЧИКІВ В СИСТЕМАХ ОРІЄНТУВАННЯ У ПРОСТОРИ

Автор: студент групи КІ-111м Земляной А. М.
Керівник: кандидат технічних наук Хараджян О.А.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Люди зі слабким зором або люди з тими чи іншими вадами зору зазвичай не так погано орієнтуються в просторі, але не помічають невеликих перешкод на своєму шляху, таких як бордюри, сходинки вгору або вниз, невеликі отвори. При використанні тростини або ж із собакою-поводарем, так чи інакше, вчасно не помічені перешкоди можуть травмувати людину. На сьогоднішній день вже розроблені і представлені такі інструменти для допомоги людям з вадами зору, як тростина Mugo, тростина SmartCane, тростина для ходьби LaserCane та деякі інші, менш відомі. Однак проблема використання датчиків для вирішення цієї задачі однозначно не вирішена.

Для вимірювання невеликих відстаней застосовуються інфрачервоні (ІЧ) лазерні та ультразвукові датчики відстані. Інфрачервоні датчики відстані містять світлодіод ІЧ-передавача і фотоприймач ІЧ-приймача. Інфрачервоний світлодіод випромінює інфрачервоний сигнал, а інфрачервоний фотодетектор виявляє відбитий сигнал. Амплітуда цього відбитого сигналу зазвичай обернено пропорційна відстані від об'єкта до інфрачервоного приймача. Основним недоліком цього датчика є те, що результати вимірювань залежать від кута падіння на контрольовану поверхню, що неприйнятно для даної задачі.

Істотним недоліком оптичного, в тому числі лазерного, датчика є погана стійкість до погодних умов. Наприклад, забруднення детектора призводить до неможливості виявлення об'єктів, в той час як ультразвукові датчики з тим же ступенем забруднення продовжують працювати, але з меншою чутливістю.

В наш час розробляються чимало систем для допомоги людям з вадами зору. Основною метою таких систем є надання інформації про характер перешкод. В якості вимірювальних датчиків в такій системі зазвичай використовується пара ультразвукових датчиків. Ультразвукові датчики можуть мати як окремі передавачі і приймачі, так і комбіновані.

Одним з подібних датчиків є датчик HC-SR04. Цей ультразвуковий датчик може вимірювати відстань до перешкод в діапазоні від 2 сантиметрів до 4 метрів. Він найкращий з точки зору співвідношення ціни до якості, але його розміри, складові елементи 40 на 20 на 15 міліметрів, не дозволяють розмістити його всередині звичайної тростини. Датчики паркування використовують комбінований випромінювач і приймач. Найбільш ефективними датчиками паркування на відстані від 25 сантиметрів до 1,8 метра є датчики, які відповідають бажаному діапазону відстаней.

Існують окремі модулі ультразвукових датчиків (сонари), такі як LV-MAXSONAR-EZ1, що дозволяють виявляти об'єкти на відстанях до 6,45 метра. Цей сонар є одним з типових рішень на базі ультразвукових датчиків MaxSonar-UT фірми Maxbotix. Вихідні сигнали модуля про відстань до об'єкта представлені в трьох формах: аналоговий сигнал, ШІМ і послідовні дані приймача та передавача. Існує також герметична конструкція даного модуля ультразвукового датчика LV-MAXSONAR-WRC1.

На роботу ультразвукового датчика відстані впливають наступні фактори:

- температура і вологість повітря;
- відстань до об'єкта;
- розташування об'єкта відносно датчика (згідно діаграми випромінювання).

Температура та вологість повітря впливають на швидкість звуку в повітрі. в діапазоні температур експлуатації пристрою похибка вимірювання може складати до 3%. Фактор відстані до об'єкта важливий, тому що росте ймовірність відбиття від сусідніх предметів, до того ж і сам сигнал загасає з відстанню. Також для підвищення точності треба правильно направити датчик: зробити так, щоб предмет був в рамках конуса діаграми спрямованості. Для зменшення помилок і похибки вимірювань зазвичай виконуються наступні дії:

- обчислення середнього значення;
- за допомогою датчиків (наприклад, DHT11 або DHT22) визначається температура і коректується відстань;
- формування необхідної діаграми спрямованості за допомогою обертання одного датчика або розміщення декількох датчиків.

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПОБУДОВИ МЕРЕЖ WIFI ІЗ ВИСОКОЮ ЩІЛЬНІСТЮ НА ЕТАПАХ ПРОЕКТУВАННЯ

Автор: студент групи КІ-111м Зінченко В.С.

Керівник: професор Сабанов С.О.

ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

За даними звіту Cisco Annual Internet Report кількість користувачів Інтернет у світі до 2023 року становитиме 5,3 млрд (66% населення Землі). Враховуючи те, що на поточний рік 51% всього IP-трафіку припадає на мережі Wi-Fi і майже 59% трафіку зі стільникових мереж також переправляється в бездротові сегменти, прогнозується, що кількість точок доступу стандарту IEEE 802.11 у світі вже в 2023 році становитиме 628 млн. Таке стрімке зростання кількості користувачів та пристроїв значно підвищує вимоги до характеристик з'єднання, зокрема до швидкості передачі даних, затримок передачі та площі покриття.

Роботи по вирішенню проблем традиційних Wi-Fi мереж в сучасних реаліях призвели до необхідності виділення окремої категорії – бездротових локальних мереж високої щільності. Відносно до мереж групи стандартів IEEE 802.11 це поняття включає в себе мережі, в яких концентрація активних користувачів на одиницю площі (1 м²) перевищує значення в одиницю, наприклад: великі навчальні аудиторії, конференц-зали, стадіони, торгові майданчики тощо. Окрім того, мережами високої щільності є й такі, що розгорнуто серед великої кількості навколишніх мереж, зони покриттів яких накладаються.

Такі умови функціонування бездротових мереж є досить складними. Це обумовлено спільним для усіх клієнтів середовищем передавання даних та основним методом доступу до середовища, що використовується в стандарті IEEE 802.11 – CSMA/CA (багатостанційний доступ із контролем несучої та запобіганням колізій). Застосування цього методу реалізує принцип «поки транслює один – інші слухають», що забезпечує працездатність таких бездротових мереж навіть за найскладніших умов, але може суттєво негативно вплинути як на швидкість передавання даних та затримки, так і на якість самого покриття мережі.

Для забезпечення максимально можливих експлуатаційних характеристик в мережах високої щільності вагомим є виконання деяких неочевидних операцій ще на етапах планування та проектування. Зокрема, для забезпечення правильності планування з врахуванням особливостей розповсюдження радіосигналу, на етапах проектування та розгортання мережі доцільним можна вважати застосування таких методів:

- 1) радіообстеження місцевості розгортання;
- 2) спектральний аналіз середовища;
- 3) проектування зі зменшенням доменів колізій.

Радіообстеження та спектральний аналіз на етапі планування та проектування проводяться із метою визначення фізичних радіочастотних характеристик об'єкта, таких як: загасання сигналу у перешкодах, зони покриття суміжних мереж, виявлення джерел сигналів на суміжних частотах радіодіапазону. Радіообстеження самостійно не може замінити комплексне проектування, як і планування не дозволить повністю відмовитися від обстеження.

Метод проектування із зменшенням домену колізій особливо актуальний при розгортанні мереж із великою кількістю точок доступу на площі із відкритим плануванням через явища інтерференції радіосигналів. Використовуючи описаний метод варто враховувати обмежуючий фактор покриття – потужність передавачів бездротових клієнтів. Якщо орієнтуватися виключно на покриття передавачів, то ймовірно виникнення ситуації, коли клієнт бачить точку доступу та може приймати від неї сигнал, однак точка доступу не бачить сигнал клієнта через малу потужність його передавача.

В умовах створення мереж з високою щільністю, витрати на їх розгортання без виконання описаних етапів, будуть значно вищими у зв'язку з потенційною необхідністю коригування розміщення точок та зміни налаштувань вже після їх встановлення.

ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ VPN-СЕРВІСІВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ІНТЕРНЕТ-З'В'ЯЗКУ

Автор: студент групи КІ-111м Капустін М.О.

Керівник: доктор економічних наук, професор Полуктова Н.Р.
ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Упродовж останніх років кількість підприємств, що використовують віддалену роботу стрімко збільшується, тому забезпечення надійних технологій віддаленого доступу для співробітників стає критично важливим. Проблеми з надійністю мережевих з'єднань при організації віддаленої роботи також нарощуються через використання бездротових мереж та мереж, які не є контрольованими самими компаніями.

Одним з найпоширеніших рішень для організації безпечної віддаленої роботи є використання VPN-сервісів. Віртуальні приватні мережі (A Virtual Private Networks, VPN) — це спосіб розширення приватної мережі через загальнодоступну мережу, наприклад, Інтернет. Ця технологія віддаленого доступу працює шляхом створення віртуального тунелю між пристроєм співробітника та мережею компанії. Тунель проходить через загальнодоступний Інтернет, але дані, що надсилаються туди й назад, захищені протоколами шифрування та безпеки, щоб зберегти їх конфіденційність.

Безпека є перевагою VPN порівняно з іншими традиційними рішеннями, і важливим фактором, через який багато компаній не готові відмовлятися від VPN на користь нових рішень, оскільки вважають його достатньо безпечним для своїх потреб. При цьому залишається питання вибору найкращого VPN протоколу. Згідно з дослідженнями, двома найпоширенішими протоколами, які сьогодні використовуються у VPN віддаленого доступу, є IPsec та OpenVPN. Відносно новий протокол WireGuard розроблявся для заміни обох названих протоколів, і мав забезпечити більшу продуктивність, у порівнянні з попередніми рішеннями.

Віддалена робота сьогодні часто стикається з ненадійністю мереж. Користувачі стають мобільнішими, вони використовують ноутбуки, смартфони та інші портативні пристрої для роботи, а відтак можуть знаходитись у різних місцях, де неможливо забезпечити постійне стабільне підключення до Інтернету. Користувач може працювати в ненадійній публічній мережі Wi-fi або, наприклад, в поїзді, де ненадійність пов'язана з нестійким мобільним зв'язком під час руху поїзду, далеко від міст з гарною інфраструктурою. Тому важливо дослідити, які рішення VPN краще справляються з ненадійними мережами.

Для того, щоб проаналізувати продуктивність VPN, необхідно визначити, які метрики вимірювати та за допомогою яких інструментів.

У дослідженнях рекомендується вимірювати три показники: пропускну здатність, затримку та втрату пакетів. Під пропускну здатністю розуміють обсяг даних, що надсилається з однієї точки в іншу протягом певної одиниці часу; вона зазвичай вимірюється в бітах на секунду. На цей показник впливає вся інфраструктура каналу, така як фізичне середовище та обчислювальна потужність. Затримка визначається як час, необхідний для передачі пакета в одному напрямку, наприклад, від клієнта до сервера; зазвичай вимірюється у мілісекундах. Втрата пакетів вказує на кількість пакетів, що не надійшли від джерела до місця призначення. Це може бути викликано, наприклад, перевантаженням мережі. Цей показник вимірюється як відсоток втрачених пакетів відносно надісланих пакетів.

Для порівняльного аналізу продуктивності VPN-сервісів може бути використаний Perf — міжплатформний інструмент, який дозволяє виконувати стандартизовані вимірювання продуктивності для будь-якої мережі. За допомогою iPerf можна дослідити залежність продуктивності мережі від обраних операційної системи, протоколу VPN та алгоритму шифрування.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГРАМНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АПРОКСИМАЦІЇ КЛІМАТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ

Автор: студент групи КІ-211м Соловйова О. С.
Керівник: кандидат технічних наук Хараджян О.А.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Будівлі постійно піддаються впливу кількох кліматичних та екологічних факторів. Від вітру, сонячного світла, температури, дощу та інших факторів будівлі по всьому світу унікальним чином взаємодіють з різними елементами навколишнього клімату. Через це проектування будівель і методи будівництва відрізняються від одного місця до іншого, щоб відповідати різним викликам. Будівлі, дороги тощо мають бути спроектовані відповідно до майбутніх кліматичних умов. Будівлі можуть бути вразливими до зміни клімату.

Дані, закладені у нормативних документах з будівельної кліматології, є вихідними параметрами вирішення завдань проектування об'єктів. Однією з проблем при вирішенні оптимізаційних завдань щодо енергоефективності будівель є нестача кліматичних параметрів, закладених у нормах. Заповнення необхідної кліматичної інформації може бути здійснено геометричними методами на основі аналізу фізичних закономірностей зміни в часі та просторі кліматичних параметрів. В Україні запроваджено норми щодо будівельної кліматології ДСТУ-Н Б В.1.1–27:2011 «Будівельна кліматологія». Ці норми включають широкий набір кліматичних параметрів та мають 10 основних розділів: архітектурно-будівельне кліматичне районування території України, температура зовнішнього повітря, вітер, сонячна радіація, теплова радіація атмосфери та Землі, вологість повітря, фактор каламутності атмосфери, хмарність, опади та сніговий покрив, природне освітлення.

Деякі кліматичні дані, що наведено у стандарті, доцільно попередньо апроксимувати для заданої точки проектування будівлі.

Апроксимацію необхідно виконувати з урахуванням кривизни Земної кулі, тому апроксимація виконується за географічними координатами найближчих міст, для яких є табличні дані, та точки проектування.

На основі аналізу наведених даних в ДСТУ, розроблено алгоритми апроксимації кліматичних даних. В ДСТУ виділено три основних типу таблиць:

- таблиці з даними для певного міста для кожного місяця та для року вцілому (тип А);
- таблиці з даними для певного міста для кожного місяця та для року вцілому для різних орієнтації поверхні (тип В);
- таблиці з даними для певної широти місця (тип С).

Апроксимація виконується наступним чином:

- визначаються дві найближчі точки з відомим параметром;
- знаходяться відстані між заданою точкою та обома найближчими точками;
- пропорційно відстаням розраховується параметр.

В залежності від типу таблиці найближчі точки можуть вибиратися, або по широті міста, або найближчі, що лежать на протилежних азимутах.

Розробка програми апроксимації кліматичних даних виконано з використанням крос-платформне повне інтегроване середовище розробки (IDE) Qt Creator. Це середовище дозволяє розробляти додатків для кількох платформ настільних комп'ютерів, вбудованих і мобільних пристроїв, таких як Android та iOS.

Для зберігання даних таблиць ДСТУ використано SQLite. Бібліотека SQLite статично скомпонована з додатком. SQLite отримує прямий доступ до своїх файлів. Для роботи SQLite не потрібен окремий серверний процес або система. Повна база даних SQLite зберігається в одному файлі.

В програмі передбачено два режими роботи: розрахунок кліматичних параметрів для найближчої точки з таблиці; розрахунок кліматичних параметрів з апроксимацією.

Секція 5

Теорії та практики перекладу

Голова — к.філол.н., доц. Чуча П.О.

МОВЛЕННЄВИЙ ПОРТРЕТ ПЕРСОНАЖІВ ФІЛЬМУ SPIDERMAN: FAR FROM HOME

Автор: студент групи Ф-111м Гура К.К.

Керівник: кандидат філологічних наук, доцент Бережна М.В.
ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

У дослідженні керуємося визначенням терміну «архетип», наданим Юнгом. Дослідник говорить про те, що архетипи – це продукт колективного несвідомо про ідеальні образи чоловіка та жінки. Після нього багато дослідників розглядали архетипи у різних перспективах, у тому числі з точки зору вираження архетипів у кінематографі. Оскільки матеріалом нашого дослідження є фільм, керуємося класифікацією типів персонажів, представленою В. Шмідт. Типологія складається з сорока п'яти базових архетипів кіноперсонажів. У нашій роботі розглянемо три з них: the Fool «Блазень», the Protector «Захисник» та the Betrayer «Зрадник».

Вважаємо, що приналежність до архетипу впливає на те як говорить персонаж, тому також вважаємо за доцільне розглянути термін «мовна особистість». Мовна особистість є носієм будь-якої мови. Її можна схарактеризувати засновуючись на аналізі мовлення з точки зору використання у ньому системних засобів мови для зображення бачення навколишнього світу.

При передачі мовної особистості персонажа у перекладі, мовна особистість перекладача може також знайти своє відображення у самому персонажі, адже вона являє собою комбінацію різних чинників: соціокультурних, мовних, мовленнєвих та перекладацьких компетенцій, а також деяких особистісних здібностей (креативних, емоційних тощо).

За допомогою зміни мовленнєвої характеристики персонажа можна показати зміни в характері та способі життя героя, розкрити його емоційний стан тощо. Таким чином, правильна її передача у перекладі стає важливим засобом для типізації та індивідуалізації персонажа.

Дослідження було виконано на матеріалі фільму кіностудії Марвел: «Людина-павук: Далеко від дому». У роботі визначаємо архетип головного героя та його антагоніста: Пітера Паркера (Людини-Павука) та Квентіна Бека (Містеріо), а також визначимо, які архетипні елементи формують їх мовлення.

Пітер Паркер поєднує у собі два архетипи. Панівним є архетип «Блазень», а допоміжним – «Захисник». До характерних рис першого відносимо: страх брати на себе відповідальність; перекладання своїх обов'язків на інших персонажів; наявність розвинутої уяви; небажання дорослішати. До характерних рис другого відносимо прагнення захистити своїх рідних та близьких, і готовність виступити на захист всього людства. Серед мовних елементів, характерних для реплік Пітера є: використання розмовної фрази Oh my God, коли він втрачає контроль над ситуацією; частотне слів надмірної ввічливості sorry, excuse-me; використання розмовної лексики, особливо звернення man.

Для архетипу «Зрадник» (Квентін Бек) є характерними такі риси: він відчуває себе недооціненим, та бажає отримати повагу та визнання за свої зусилля; він зовсім не відчуває себе злодієм, і хоче провчити інших, чого б це йому не коштувало; розглядає інших людей як пішаків, що мають слухняно виконувати його накази; прикидається другом у спілкуванні зі своїми ворогами задля досягнення своїх цілей; зраджує тих, кого вважає винним у тому, що його життя не склалося. Серед характерних рис мовлення: використання сарказму (коли відкривається його справжня природа) та дружнього гумору (коли він грає старшого друга для Паркера).

Серед частотних перекладацьких трансформацій зазначимо дослівний переклад, модуляцію, вилучення та компенсацію. Також зустрічаються випадки використання генералізації, конкретизації та додавання. Переклад вважаємо адекватним, адже він вірно передає смисл реплік, що сприяє відтворенню архетипів обраних для дослідження персонажів.

ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ МЕТАФОР У КІНОДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «СЕКС І МІСТО»)

Автор: студент групи Ф-111м Даценко Д.Г.

Керівник: кандидат філологічних наук, доцент Аполонова Л.А.
ЗІЕІТ, Україна, м. Запоріжжя, вул. Кияшка, 16-б

Метафора являє собою універсальний засіб у мові та літературі. Ця універсальність відтворена як у просторі і часі, так й у самій структурі мови. Протягом останніх чотирьох десятиліть розуміння і сприймання метафор було актуальною темою для багатьох дослідників.

Переклад художніх фільмів - це особливий вид художнього перекладу, метою якого є досягнення повноцінного міжмовного та естетичного зв'язку в новому тексті іншою мовою шляхом інтерпретації вихідного тексту.

Метафори можуть призвести до неповної передачі сенсу, тому велике значення має збереження метафоричних образів. Важливість правильного вивчення метафоричних прийомів перекладу полягає у необхідності максимально повно передати метафоричну інформацію та відтворити той самий стилістичний ефект, що й оригінал. Складність перекладу метафор пов'язана з відмінностями у системах метафор у відповідних мовах. При цьому метафорична образність в англійській мові часто відсутня українською, і навпаки.

Найчастіше мовні метафори передаються за допомогою дослівного перекладу, тобто перекладачем створюється дослівний еквівалент у мові, що перекладає. Такий прийом призводить до відтворення структури оригінальної метафори на мову перекладу без зміни порядку слів та конструкції.

Кіно – це аудіовізуальне мистецтво зі своєю складною мовою. Насправді сценарій — лише одна з його численних складових, оскільки його не можна розглядати окремо від інших елементів мови фільму.

Існує чотири основні види кіноперекладу: субтитри, дубляж, синхронний переклад та закадровий переклад.

Перед перекладом сценарію перекладач повинен провести початковий аналіз всіх елементів мовної системи фільму, щоб визначити їхню семантичну цінність, а потім вирішити, які елементи слід перекласти, а які ігнорувати. Такий аналіз можливий лише після ознайомлення всього фільму.

Оригінал: «You and I are like that red wall. It's a good idea in theory, but somehow it doesn't quite work».

Переклад: «Ми з тобою як червона стінка. Це непогана ідея в теорії, але чомусь вона зовсім не працює».

Ця мовна метафора була передана перекладачем за допомогою дослівного перекладу, тому ідея метафори оригіналу була донесена глядачеві з максимальною точністю.

Оригінал: “We keep dresses we'll never wear again, but we throw away our ex-boyfriends.”

Переклад: «Ми зберігаємо старі сукні, а колишніх коханців викидаємо без жалю»

Тут перекладач так само, як і у попередньому варіанті, дослівно передав оригінальну метафору. Однак перекладач застосував прийом компенсації: фраза «dresses we'll never wear again» (сукні, які ми більше не надягнемо) під час перекладу опускається, але вводиться «старі сукні». Метафора не втрачає своєї цінності.

Оригінал: «I got to thinking about the ex-factor. In mathematics, we learned that “X” stands for the unknown. “A” plus “B” equals “X”. But what's really unknown is... what plus what equals friendship with an ex?»

Переклад: «Я замислилася над вічною проблемою: як колишнім коханцям вдається залишатися друзями? Що треба скласти, щоб у сумі отримати дружбу з колишнім коханцем?»

Перекладач не перекладав дослівно, а передав метафору оригіналу шляхом еквівалентного перекладу. Аналог, який знайшов перекладач, передає те саме, що оригінал. Варто зазначити, що дослівний переклад не був би безглуздом. Математична метафора залишилася хоч і не так гостро виражена.

Отже, найчастіше мовні метафори передаються за допомогою дослівного перекладу, тобто перекладачем створюється дослівний еквівалент у мові, що перекладає. Такий прийом призводить до відтворення структури оригінальної метафори на мову перекладу без зміни порядку слів та конструкції. Мовні метафори так само часто передаються шляхом нейтралізації, що призводить до її втрати під час перекладу; прийоми еквівалентного перекладу та трансформації так само часто використовуються для передачі метафори оригіналу, але меншою мірою порівняно з дослівним перекладом та нейтралізацією.

ТОНІ СТАРК (MARVEL CINEMATIC UNIVERSE) ЯК THE MALE MESSIAH: ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЯ

Автор: студент групи Ф-111м Кожевнікова М.М.

Керівник: кандидат філологічних наук, доцент Бережна М.В.

ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Архетипи – це усталені образи, вплив підсвідомого на свідоме. Вони також є універсальними, вродженими психічними конструкціями, що виникають з інстинктів і закладені в людській сутності; вони є складовими колективного несвідомого, які виявляються в нашому життєвому досвіді і часто проявляються в образах і мотивах сновидінь. Вони виражаються в певних моделях поведінки, що проявляються в повсякденному житті. Можна сказати, що йдеться про своєрідний сигнал давнього і потужного несвідомого.

Для аналізу та визначення архетипу персонажа в аудіовізуальних текстах можна звернутися до мовленнєвої характеристики, яка є засобом художнього зображення персонажів, що полягає у підборі особливих для кожної дійової особи літературного твору слів, висловлювань і мовленнєвих зворотів.

У цій роботі за основу візьмемо класифікацію, запропоновану В. Шмідт, у якій авторка вирізняє сорок п'ять архетипів персонажів, ґрунтуючись на образах, що походять з давньогрецької чи єгипетської міфології. У своїй книзі авторка вказує, що при визначенні або описі архетипу треба звертати увагу на такі фактори як: інтереси персонажа, його страхи та фобії, мотивація та ставлення оточуючих до цього персонажа.

Згідно з класифікацією В. Шмідт можемо віднести Тоні Старка (Залізну людину) до архетипу the Male Messiah, адже він, як супергерой, прагне врятувати та захистити людство від небезпеки, при цьому жертвуючи власним життям заради інших людей. Образ Тоні Старка складний, і поєднує у собі додатково такі архетипи як the Woman's Man, the Artist та the Protector. У різних фільмах MCU на перший план виходить новий додатковий архетип. Всі зазначені архетипи є основою подальших дій та рішень персонажа; вони визначають долю Старка та його стосунки з іншими персонажами.

Тоні Старк виказує властивості архетипу the Woman's Man у тому, як він ставиться до своєї дружини Пеппер та доньки Морган. Він дуже їх любить та цінує, що виражається у турботливому відношенні та готовності усе полишити заради їх щастя. У той самий час, Тоні прислухається до порад дружини та поважає її точку зору. Також цей архетип виражається у тому, як він знаходить спільну мову та зав'язує приятельські відносини з Небулою, попри те, що вона має доволі складний характер.

Архетип the Protector піклується про своїх друзів та рідних і за будь-якої нагоди кинеється їх захищати, не переймаючись наслідками. Глядач може побачити прояви цього архетипу у Тоні Старка впродовж усього фільму, у ситуаціях, коли мова йде про безпеку його родини. Він готовий на все, аби захистити їх, незважаючи на ціну, яку йому доведеться заплатити. Також це продемонстровано у сцені, коли Старк повернувся на Землю, картаючи себе за смерть свого учня Пітера Паркера, адже Старк сприймав Пітера за власну дитину.

Варто зазначити, що для чіткого відтворення архетипів персонажів при перекладі, перекладач повинен правильно відтворити мовленнєві особливості героя, які створюють його образ та передають важливі риси характеру. Для досягнення потрібного рівня адекватності перекладу перекладачеві слід зрозуміти, що мав на меті автор та як він хотів вплинути на реципієнта, який сенс хотів вкласти у певний образ. Тоді перекладач має знайти для себе потрібний спосіб передачі зазначених аспектів шляхом підбору відповідних еквівалентів.

МОВЛЕННЄВІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ДИСТАНЦІЮВАННЯ В ОРИГІНАЛІ І В ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ DYNASTY)

Автор: студент групи Ф-111м Орлов П.В.

Керівник: доцент Давиденко Н.І.

ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Ввічливість - суперечливий термін, актуальний для лінгвіста у двох основних значеннях. Перше походить від народних уявлень про те, що є ввічливою чи неввічливою поведінкою, і тому є терміном ціннісним відносно до культури. Друге з'явилося як технічний термін, що набув поширення в галузі лінгвістики у 1970-х роках, з появою наукового підходу до вивчення явища, характер якого до цього часу розуміли як більш абстрактну і панкультурну особливість людської поведінки та спілкування.

Основними рисами англійської культури вважають раціоналізм, незалежність, рівність. Однією з найважливіших цінностей цієї культури є дистантність, автономія особистості. Ревне ставлення до кордонів особистості яскраво відбивається на британській культурі та, як наслідок, на мові. Так, *privacy* (конфіденційність) є одним із найважливіших концептів британської мовної культури. У спілкуванні цей концепт проявляється, як бажання відокремитися від думки співрозмовника, але водночас не обмежувати його свободу вибору.

З'ясовано, що наступні правила є принципами ввічливого дистанціювання при спілкуванні: висловлюватися опосередковано, ставити запитання, бути ухильними (*Could you bring me the menu please?*); використовувати хеджі (*I don't think it's too difficult to fulfill at once*); надавати слухачеві вибір, можливість вирішити самому, чи вчиняти дію, до якої його спонукають (*It'll be great to meet on the weekend, but I'm sure you are busy*); висловлювати сумніви щодо можливості адресата виконати дію (*I don't know if you will want to call him immediately*); «бути песимістом» (*I don't suppose you'd know how to help her, would you?*); мінімізувати ступінь втручання, підкреслювати, що вирішення проблеми, з якою ви звертаєтесь до співрозмовника, не займе багато часу (*I just want to ask you if you could help me with this letter*); виводити мовця і слухача з дискурсу, підкреслювати, що проблема напряму не стосується співрозмовника (*This is to inform our boss that they've cancelled our meeting*); представляти мовленнєвий акт як загальне правило (*Company rules require wearing clothes in certain colors*); вибачатися перед тим, як звернутися із проханням / запитанням (*Sorry to bother you, but could you tell me who else can you trust to run the family business?*); вживати прізвища та титули (*Mrs Ransky, what will be your final decision?*). Використання цих принципів дозволяє збільшити відстань між співрозмовниками.

У досліджуваному матеріалі подібні стратегії використовуються у наступних ситуаціях: спонукання вчинити певну дію, порада / наказ щось зробити, попередження, пропозиція, погроза, відмова, запрошення та запит інформації. Для збереження «обличчя» співрозмовників найчастіше вживаються наступні лінгвістичні засоби: модальні дієслова (*Can't say I'm surprised*), форми умовного стану (*I'd like you to pursue*), хеджі (*I think you'd be more persuasive*), позитивні оцінні лексеми у негативних значеннях (*It's not so good that my father lost his respect within the community*), мінімізатори (*I'm a little upset by your behavior, dear Ron*), розділові запитання (*Excuse us a minute, will you, honey?*), та деякі інші.

Стосовно трансформацій зауважимо, що найчастіше перекладач вдавався до використання модуляцій, дослівного перекладу, граматичних замінів та словникових відповідників. Також зафіксовано нечисленні випадки вживання таких трансформацій, як експлікація, антонімічний переклад та компенсація.

На основі проведеного аналізу робимо висновок, що головний принцип дистанціювання - це не висловлюватися безапеляційно, так як прямий стиль спілкування загалом не характерний для англійської міжособистісної комунікації; перевага надається непрямому, що проявляється в різних комунікативних ситуаціях за допомогою певних лінгвістичних засобів.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у можливості описати функціонування та варіанти перекладу досліджуваних одиниць у інших дискурсах.

МОВЛЕННЄВА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОЛОВНИХ ПЕРСОНАЖІВ КІНОСТРІЧКИ JUMANJI: WELCOME TO THE JUNGLE ЗА ЇХНІМИ АРХЕТИПАМИ

Автор: студент групи Ф-111м Сухоніна К.М.

Керівник: кандидат філологічних наук, доцент Бережна М.В.

ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Мова є найважливішою і визначальною частиною людської особистості, чинником її поведінки, мислення, усвідомлення рівня існування у світі, відокремленості цивілізацій у світі. Мова героя належить до засобів формування художнього образу. Поняття «мова» відбивається у багатьох галузях наукового знання. Так, з погляду психології мова – це форма спілкування людей, що історично склалася за допомогою мови.

Поняття мовленнєвої характеристики персонажа вивчається століттями. Мовленнєва характеристика (портрет) – це типологічний спосіб мовленнєвого зображення персонажа, який відбиває героїчну постать, що розвивається, її світогляд, ідейні позиції. У мові та літературі часто використовуються такі терміни, як «мовна особистість», «лінгвістичний портрет» та «мовленнєва характеристика». Деякі вчені ідентифікують ці терміни, а інші диверсифікують. На нашу думку, ці поняття не слід ототожнювати, а тому вважаємо за необхідне їх розрізняти.

Мовленнєві портрети персонажів у художніх або аудіовізуальних творах вказують на належність героїв до тієї чи іншої соціальної групи, підкреслюють риси характеру, виховання, демонструють емоційний стан. Спосіб мовлення героїв у літературі полягає в оригінальності використання ними одиниць різних мовних рівнів – фонетичних, лексичних, граматичних та стилістичних.

Певна сукупність ознак, створена мовленням персонажа у творі, утворює його типовий образ, архетип (модель, що відображає загальнолюдський зміст). Архетипи – це цінний інструмент, яким не слід нехтувати авторам художніх творів, якщо вони хочуть уникнути одноманітності героїв в своїх роботах.

Створення образу чи характеристики – це формування в уяві реципієнта загального враження про людину, її особистісні якості та інші характеристики, такі як соціальні та фізичні. Вплив кінообразу на свідомість глядача визначається використанням основних архетипів і міфологічних образів. Тому дослідники відзначають, що аналіз характеристики кіноперсонажів дозволяє простежити роль культурної універсальності, тоді як сучасна характеристика кіноперсонажа базується на енергії міфу, таким чином вибудовуючи архетип і створюючи «новий міф». Крім того, архетипні образи завжди асоціюються з епохою, в яку вони були створені (домінуюча культурна програма того періоду), виступаючи метафорою для колективного несвідомого.

В нашій роботі спираємося на класифікацію архетипів Вікторії Шмідт. Серед використаних нами архетипів наступні: The Recluse «Самітник», Male Messiah «Чоловік-месія», The Seductive Muse «Спокуслива муза», Magi «Маг», The Troubled Teen «Проблемна юначка», The Femme Fatale «Фатальна жінка» та Best Friend «Найкращий друг».

Художній твір – це авторська вигадка, видуманий, уявний світ; але читач його сприймає як світ, який, гіпотетично, існує або може існувати в реальності, і тому у читача формується певне індивідуальне психологічно зумовлене ставлення до такого можливого світу. Поняття власне художнього перекладу передбачає творче перетворення оригіналу, при цьому використовуються всі необхідні виразні можливості мови, що супроводжується повнішою передачею літературних особливостей оригіналу. Перекладач виступає як «ілюзійніст, який бавиться із сенсом».

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДИСКУРСУ ІНДУСТРІЇ МОДИ (НА МАТЕРІАЛІ ДРУКОВАНИХ ТА АУДИОМЕДІАЛЬНИХ ТЕКСТІВ)

Автор: студентка групи П-211м Цурікова А.В.

Керівник: доцент Давиденко Н.І.

ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

В наш час з новою силою проходять процеси інтеграції та глобалізації ділових відносин, розвиток міжнародного співробітництва супроводжується збільшенням обсягу комунікації в різних професійних галузях. Однією з таких галузей є мода, яка розглядається вченими крізь призму різних гуманітарних наук: культурології, філософії, історії, психології, соціології, лінгвістики тощо.

Мода як феномен західноєвропейської цивілізації знаходить сучасний образ на міжнародному ринку, а українська економіка у процесі переймання західного досвіду, пізнає сформовані алгоритми моди. Представники вітчизняної лінгвістики привернули увагу до питання вивчення дискурсу моди у зв'язку з появою україномовних версій міжнародних глянцевого журналі про моду, які стали першими вісниками медіа глобалізації в Україні.

Україномовні версії міжнародних журналів про моду є продуктом, створеним на основі запозичення вже існуючого західного зразка. Більшість глянцевого журналі у світі формувалися відповідно до британських та американських стандартів. Говорячи про роль перекладу, адаптації та створення аналогічного тексту за наявним зразком у процесі формування сучасного україномовного дискурсу моди, маємо у фокусі уваги насамперед англійський оригінал. Сучасний дискурс моди цікавить лінгвістів переважно з погляду походження лексики даної сфери з урахуванням високого відсотку запозичень у її складі, виявлення особливостей вживання, уточнення значень та варіантів перекладу.

Актуальність роботи обумовлена потребою у комплексному аналізі особливостей перекладу дискурсу моди на матеріалі друкованих та аудіо медіальних текстів, його систематизації та використання з погляду лінгвістики. При виконанні дослідження описано приклади мовленнєвих одиниць досліджуваного дискурсу із журналів (*Harper's Bazaar*, *Vogue*, *L'Officiel*), та ток-шоу каналів на YouTube: *Chanel*, *Christian Dior*, *British Vogue*, *AFROM*, *Vogue*.

Відібрані приклади розподілено на групи за тематичною класифікацією: жіночий одяг та взуття (*jeggings*, *mules*), косметичні засоби (*serum*, *highlighter*). За морфологічною класифікацією: іменники (*bomber*, *bralette*), прикметники (*cropped*, *fashion-forward*), дієслова (*fashioned*, *overdress*). За структурною класифікацією: прості слова (*clogs*, *guimpe*), складні слова (*button-down*, *must-have*), складені слова (*turtlenecks*, *shoemakers*).

Проаналізовано особливості перекладу та визначено, що для досягнення еквівалентності та адекватності перекладу вживають наступні трансформації: словниковий відповідник (*wellies* – «гумові чоботи», *sandals* – «босоніжки»), практична транскрипція (*shopper* – «шопер», *choker* – «чокер»), граматична заміна (*catalog shoot* – «зйомка для каталогів»), модуляція (*must-haves* – «обов'язкові речі»), конкретизація (*figure-flattering silhouettes* – «силует, що надає ефект стрункості»), генералізація (*cut a funky figure* – «вирізнялася дивною фігурою») дослівний переклад (*black-colored basic slacks* – «чорні базові брюки», *denim pants* – «джинсові штани»).

Вочевидь, мода може бути розглянута як особливий феномен людської культури, що певною мірою впливає на розвиток лексичного складу мови в різні епохи. Лексична парадигма показує динаміку мовної концептуалізації понять моди, незважаючи на те, що сутнісні характеристики моди та глибинні механізми її функціонування в суспільстві залишаються такими як і раніше. Спостереження дослідників дозволяють вважати, що лексичний склад сфери «одяг» повною мірою відображає постійний розвиток і зміну світу моди як одного з показників культурної, психологічної та соціальної зміни суспільства.

Отже дискурс моди – досить перспективний об'єкт з погляду лінгвістичного моделювання, оскільки він має вид складної структури, інакше кажучи, фрейм, що характеризує дискурс моди як інституціональний елемент. Оскільки мода, будучи найважливішим соціальним інститутом, має власні моделі спілкування і створює комунікативну ситуацію, дослідження інституційних чинників світу моди, сприятиме ефективному спілкуванню.

ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ У РОМАНІ ЛІ БАРДУГО SHADOW AND BONE ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДІ

Автор: студент групи П-211м Цуркаленко П.Ю.

Керівник: доцент Давиденко Н.І.

ЗІЕІТ, Україна, м. Кривий Ріг, вул. Гетьманська, 108

Головною ознакою художнього тексту є його антропоцентричний характер, мотивований тим, що основним об'єктом зображення є людина, тобто художній образ твору. Художній текст описує не лише дійсність, але й нові, вигадані світи. Реципієнт сприймає світ, у якому розгортаються події, через призму світогляду самого автора та героїв, яких він створює. Поняття художній образ персонажа є збірним: він складається з імені, портрету, вчинків, біографії, авторської характеристики, характеристики героя іншими дійовими особами, світогляду героя, його звичок, манер, ставлення до оточуючого світу, тощо. Головною характеристикою образу називають його мовну складову, або мовну форму, під якою розуміються образотворче-виразні засоби мови, що використовуються для створення образу.

Для даного дослідження ми обрали оригінальний твір відомої письменниці Лі Бардуго, її перший роман з трилогії Гриша «Shadow and Bone», та його переклад українською мовою, виконаний Єленою Даскал. У романі всесвіт Гриша створено на основі взаємодії двох протилежних персонажів Аліни Старкової (Alina Starkova) та Дарклінга (Darkling). Імена цих двох персонажів є промовистими та безпосередньо відповідають їх надзвичайним здібностям. Аліна Старкова мала здібність створювати світло там, де його не було (star – зірка). Дарклінг мав здібність відтіснити усе світло навколо темрявою (dark – темнота). Імена персонажів у даному випадку перекладені транслітерацією.

В роботі проаналізовано приклади використання лексичних засобів стилістики (тропів) у описах обох персонажів, та трансформації, використані при перекладі досліджуваних одиниць. В ході роботи виявлено, що основним тропом, який вживається для зображення зовнішності, почуттів і уподобань головних героїв роману є епітети. Стилістична функція епітетів полягає в тому, що вони дають змогу показати предмет зображення з несподіваного боку, індивідуалізуючи якусь ознаку, викликаючи певне ставлення до зображуваного. Завдяки цьому вдалося змалювати яскравий художній образ, з особливими рисами обличчя, характеру та одягу. З розвитком подій у романі бачимо, які зміни відбуваються з персонажем, і як ці зміни відображаються на його зовнішності. Слід зазначити, що при перекладі епітетів у більшості випадків перекладач вдається до використання таких перекладацьких трансформацій як описовий переклад та словникові відповідники.

Менш поширеними у створенні художнього образу персонажів є метафори та порівняння. В основу метафоричного переносу покладено бажання послідовно виділити певні характерні риси художнього образу або образів. Цікаво, що на початку твору для опису Аліни Старкової є характерним використання літоти, а для Дарклінга – гіперболи. Автор таким чином хотів підкреслити слабкість Аліни Старкової в порівнянні з сильним Дарклінгом, який на момент знайомства неперевершено володів своєю силою. При перекладі метафор та порівнянь перекладач у більшості випадків застосовує трансформації калькування, або вживає словникові відповідники.

Актуальним завданням для кожного перекладача при передачі твору з іноземної мови, є максимально приближене до оригіналу збереження образу. Особливу складність представляє собою адекватна передача стилістичних засобів, оскільки їх переклад з англійської мови українською вимагає від перекладача відображення їх оціночної, естетичної та змістової складових. Таким чином, основним завданням перекладача є пошук виходу з мовної ситуації з мінімальними втратами у плані збереження образів в оригіналі.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо у можливості залучення до дослідження інших творів Лі Бардуго з метою здійснення порівняльного аналізу стилістичних засобів змалювання художніх образів.

ЗАПОРІЗЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ЗБІРНИК ТЕЗ

учасників XXIV науково-практичної
студентської конференції ЗІЕІТ

Наукове видання
Рекомендовано до видання
рішенням Вченої ради ЗІЕІТ
№ 5 від 29.12.22

2022 рік